ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Η πραγμάτωση του ουσιαστικού με το δικονομικό ποινικό δίκαιο: Η πραγμάτωση του ουσιαστικού ποινικού δικαίου στην ποινική δίκη και μέσω αυτής συνιστά την βασική ειδοποιό διαφορά της ποινικής δικονομίας έναντι οποιασδήποτε άλλης => το ποινικό δικονομικό δίκαιο είναι περισσότερο ποινικό παρά δικονομικό.

1. Η παθολογία της πραγμάτωσης του δικαίου. Διαφορές και προσβολές: Στις ουσιώδεις ιδιότητες του θετικού δικαίου ανήκει η κατά το δυνατό ευρύτερη θεμελίωση της ισχύος του στην εκούσια εφαρμογή του από τους κοινωνούς (είτε γιατί πείθονται είτε γιατί απλώς εκφοβίζονται από την κρατική δύναμη) = η πραγμάτωση του ουσιαστικού δικαίου γίνεται αυτόματα. Σε κάποιες περιπτώσεις, όμως, ανακύπτουν και εμπόδια = παθολογία της πραγμάτωσης του δικαίου => παραβάσεις (=προσβολές του δικαίου εκ μέρους των κοινωνών). Ενόψει των προσβολών αυτών κινητοποιείται η δικαιοδοτική λειτουργία της Πολιτείας, η οποία αποβλέπει στην επιβολή κυρώσεων.

2. Οι ποινικές κυρώσεις και οι ποινικοί κανόνες: Το ποινικό δικονομικό δίκαιο πραγματώνει αποκλειστικά δευτερεύοντες ή κυρωτικούς κανόνες, δηλ. ρυθμίζει τα σχετικά με την επιβολή ή μη των ποινικών κυρώσεων (αφού λογικά προϋποθέτει τη μη πραγμάτωση των νομικών κανόνων).

3. Nullum crimen nulla poena sine processu: Η πραγμάτωση κάποιων κυρωτικών κανόνων είναι δυνατό να λάβει χώρα και αυτόματα = αρνητικές νομικές κυρώσεις (π.χ. ακυρότητα των δικαιοπραξιών και των νομικών πράξεων γενικότερα, η αυτοδίκαιη έκπτωση από δικαιώματα κλπ). Αντίθετα, η θετική κύρωση της ποινής αποκλείεται να επέλθει μόνη της > η τιμώρηση των εγκλημάτων μπορεί να γίνεται αποκλειστικά από ορισμένα κρατικά όργανα, τους δικαστές {βεβαιώνουν την τέλεση του εγκλήματος και την ενοχή του δράστη + καθορίζουν το είδος και το ύψος της ποινής} και μόνο κατά την οργανωμένη και πειθαρχημένη μορφή της δίκης ≠ αυτοδικία => μονοπώληση της ποινικής λειτουργίας από την Πολιτεία (ωστόσο, συχνά εμφανίζονται οξύτατες αντιθέσεις: δύναμη και δίκαιο, ασφάλεια και ελευθερία, κράτος και άτομο).

4. Το δυσδιάκριτο μεταξύ ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου ως πρώτη σοβαρή έκφραση της θέσης ότι το ποινικό δικονομικό δίκαιο είναι περισσότερο ποινικό: Οι προϋποθέσεις της ποινικής δίκης εμφανίζονται να είναι κατά κάποιο τρόπο και προϋποθέσεις του εγκλήματος, δηλ. της τιμώρησης κάποιου για μια αξιόποινη συμπεριφορά του· αν λείπει κάποια, τότε υφίσταται νομική αδυναμία (=ανεπίτρεπτη η τιμώρηση). Για παράδειγμα, η μη συμπλήρωση του 8ου έτους της ηλικίας συνιστά ουσιαστικό λόγο αποκλεισμού της ποινικής ευθύνης ή δικονομικό κώλυμα της ποινικής δίωξης; Από την απάντηση στο ερώτημα αυτό φαίνεται να εξαρτάται το κατά πόσο θα ισχύσουν σχετικά με την έγκληση, την παραγραφή, το δεδικασμένο, οι επιμέρους απαγορεύσεις της αναλογίας και της αναδρομικής εφαρμογής του αυστηρότερου νόμου. Αλλά και πέραν αυτών, είναι ενδεχόμενο να προκύψουν πρακτικές συνέπειες σε σχέση με τα παρακάτω θέματα > ***α) ως προς την απόδειξη των ουσιαστικών προϋποθέσεων του ποινικού κολασμού επικρατεί η θεμελιώδης αρχή* in dubio pro reo*, *ενώ δεν ισχύει το ίδιο σε σχέση με τις δικονομικές προϋποθέσεις* / *β) ενώ η εσφαλμένη εφαρμογή ή ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης αποτελεί σε κάθε περίπτωση λόγο αναίρεσης (ΚΠΔ 484 §1 στ. β', 510 § 1 στ. α'), δεν ισχύει το ίδιο για τις δικονομικές παραβάσεις* / *γ) αν διαπιστωθεί έλλειψη κάποιου ουσιαστικού όρου του αξιοποίνου, τότε πρέπει να εκδοθεί αθωωτική απόφαση ή απαλλακτικό βούλευμα. Αντίθετα, αν δε συντρέχει κάποια διαδικαστική προϋπόθεση, το δικαστήριο απέχει από την περαιτέρω εκδίκαση*·** επομένως, η απόφαση που αφορά σε κάποια δικονομική έλλειψη δεν είναι πάντα ικανή να περιβληθεί την ισχύ του δεδικασμένου. Ως προς το τελευταίο ζήτημα, προβλέπονται οι αναμφισβήτητα ουσιαστικές ποινικές αποφάσεις (=αθωωτικές και

καταδικαστικές), αλλά και εκείνες με τις οποίες παύει οριστικά η ποινική δίωξη αφενός και εκείνες οι οποίες την κηρύσσουν απαράδεκτη (=τυπική/δικονομική απόφαση).
Ενόψει των παραπάνω, η ανεύρεση ενός κριτηρίου για τη διάκριση ανάμεσα στις προϋποθέσεις της ποινικής δίκης και στους ουσιαστικούς όρους του αξιοποίνου απασχόλησε έντονα την επιστήμη. Κατά την ορθότερη άποψη, η λύση του προβλήματος δίνεται με την απάντηση στο ερώτημα: 'Θα εξηρτάτο η επιβολή ή μη της ποινής από το εάν συντρέχει εκάστοτε η συγκεκριμένη, αμφισβητούμενη ως προς τη φύση της, προϋπόθεση, ακόμη κι αν υποθέταμε ότι η ποινή επιβάλλεται χωρίς δίκη; Αν η απάντηση είναι θετική, τότε η εν λόγω προϋπόθεση έχει ουσιαστικό χαρακτήρα· αν, αντίθετα, η απάντηση είναι αρνητική, τότε έχει χαρακτήρα δικονομικό. Από αυτή τη σκοπιά, η παραγραφή, η αμνηστία και η έγκληση αποδεικνύεται πως ανήκουν στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο ≠ το δεδικασμένο, η δικαιοδοσία και η αρμοδιότητα των δικαστηρίων. Με βάση την άποψη αυτή γίνεται δυνατή, εξάλλου, και η σαφής διάκριση των εξωτερικών όρων του αξιοποίνου (=ανήκουν στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο) από τις προϋποθέσεις της ποινικής δίκης (=προϋποθέσεις έκδοσης ουσιαστικής απόφασης για την κρινόμενη υπόθεση).

5. Η 'διπλή λειτουργία' της ποινικής δίκης και η πρακτική της σημασία: Και μόνη η άσκηση της ποινικής δίωξης κατά συγκεκριμένου ατόμου και οι πράξεις κρατικού καταναγκασμού που συνάπτονται με αυτή, σημαίνουν πάντα μεγαλύτερη ή μικρότερη προσβολή των έννομων αγαθών του εν λόγω ατόμου => κλονισμός της κοινωνικής υπόστασης και της ποινικής θέσης του κατηγορουμένου. Έτσι, τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού επιτελούν μια διπλή λειτουργία- αφενός μεν δικονομική και αφετέρου ουσιαστική-'προποινική' (=εκφράζεται ένα είδος άμεσης, προκαταρκτικής αποδοκιμασίας). Ωστόσο, είναι σωστό οι δικονομικές πράξεις να απαλλαγούν από κάθε προτιμωρητικό φορτίο. Επομένως, συνάγονται τα εξής συμπεράσματα (τα οποία, πάντως, δε γίνονται δεκτά από την κρατούσα γνώμη) > ***α) οι επιμέρους απαγορεύσεις της αναλογίας και της αναδρομικής εφαρμογής πρέπει να ισχύσουν και στο ποινικό δικονομικό δίκαιο / β) η ερμηνεία των ποινικών δικονομικών νόμων θα πρέπει να προσανατολιστεί το αξίωμα* in dubio pro libertate, *για να εξασφαλίζεται η επιεικέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου.***
Πάνω ακριβώς στον (προ)ποινικό χαρακτήρα του ποινικού δικαίου θεμελιώνεται και η ισχύς δύο επιμέρους αρχών που διέπουν τις πράξεις δικονομικού καταναγκασμού > ***i] αρχή της αναλογικότητας,*** η οποία αναλύεται περαιτέρω στις αρχές τις προσφορότητας (=θεμιτά είναι μόνο τα περιοριστικά μέτρα που είναι κατάλληλα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από αυτά σκοπού), της αναγκαιότητας (=θεμιτά είναι τα περιοριστικά μέτρα είτε που μπορούν μόνο αυτά να οδηγήσουν στον επιδιωκόμενο σκοπό είτε που είναι τα ηπιότερα), της αναλογικότητας υπό στενή έννοια (=θεμιτά είναι τα περιοριστικά μέτρα, των οποίων η βαρύτητα βρίσκεται σε μια παραδεκτή αναλογία με τη σπουδαιότητα του επιδιωκόμενου σκοπού) // ***ii] αρχή του προσήκοντος βαθμού υπονοίας ή δύναμης των ενδείξεων*** (=όσο βαρύτερο είναι το μέτρο του καταναγκασμού και όσο πιο κοντά φέρνει η διαδικαστική πράξη το ενδεχόμενο της καταδίκης, τόσο εντονότερος πρέπει να είναι ο βαθμός υπονοίας για την τέλεση του εγκλήματος, ο οποίος προϋποτίθεται για την επιβολή του καταναγκασμού).

6. Η έρευνα της προσωπικότητας του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη: Απαραίτητη είναι η προσαρμογή της ποινικής μεταχείρισης (=εξατομίκευση της ποινής) στην ιδιοσυστασία της προσωπικότητας του συγκεκριμένου δράστη, ώστε να εξασφαλίζεται η ειδική πρόληψη των εγκλημάτων. Για να γίνει αυτό απαιτείται (αυτεπάγγελτη) έρευνα, η οποία πρέπει να διεξάγεται στο πλαίσιο των διαγνωστικών φάσεων της ποινικής δίκης ('προδικασία' + 'διαδικασία επ' ακροατηρίω'). Επειδή, όμως, εκείνο το οποίο ενδιαφέρει ενόψει εξατομίκευσης της ποινικής μεταχείρισης είναι η προσωπικότητα του δράστη (=του αποδεδειγμένα ενόχου και όχι του κατά τεκμήριο αθώου κατηγορουμένου), ορθότερη είναι η εξής παραδοχή > να χωρίζεται η δίκη σε δύο χρονικά

διακεκριμένες φάσεις ***α) σ' αυτήν που διαγιγνώσκεται η ενοχή*** και ***β) σ' εκείνη κατά την οποία επιμετράται η ποινή.***

7. 'Δίκαιο εκτέλεσης της ποινής' και 'σωφρονιστικό δίκαιο': Το πρώτο αποτελεί τμήμα του ποινικού δικονομικού δικαίου και ασχολείται με την πραγμάτωση και τη γενική εποπτεία της τήρησης όσων επιτάσσονται από την απόφαση. Αντίθετα, το δεύτερο ασχολείται με την επίτευξη των στόχων της ποινικής μεταχείρισης του εγκληματία μέσω της εκτέλεσης των αποφάσεων και στο πλαίσιό της (=αφορά στον τρόπο εκτέλεσης, δηλ. στην έκτιση, της ποινής).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο
Η δικανική μορφή (=η αληθινή και δίκαιη δίκη)

1. Ο φυσικός ποινικός δικαστής ως στοιχείο της δικανικής μορφής: Η κρίση των ποινικών υποθέσεων πρέπει να ανατίθεται σε δικαστήρια που προβλέπονται και συντίθενται ειδικά και προσηκόντως για την εκδίκασή τους => τακτικά ποινικά δικαστήρια (Σ96 §1). Επιπλέον, είναι απαραίτητη η ύπαρξη φυσικού ποινικού δικαστή (Σ8 §1), ο οποίος πρέπει να είναι προσωπικά, λειτουργικά και εσωτερικά (=αμερόληπτος και απροκατάληπτος) ανεξάρτητος (Σ87 §1).

2. Η κεφαλαιώδης αξία των δικονομικών τύπων ως συστατικών της δικανικής μορφής: Η αληθινή δικαστική δράση οφείλει να είναι έλλογα δεσμευμένη => τυπικότητα. Ωστόσο, η τελευταία επιβραδύνει την πρόοδο της διαδικασίας και κάποτε δυσχεραίνει σημαντικά την ανακάλυψη και καταδίκη των ενόχων. Άρα –αφού μάλιστα προκρίνεται και η 'αρχή της επιτάχυνσης- γιατί είναι απαραίτητη η τήρηση τύπων; Εφόσον ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος κι εφόσον αποστολή της δίκης είναι η ανεύρεση της αλήθειας, η δίκη οφείλει να στρέφεται στην προστασία του πρώτου, εξασφαλίζοντας σ' αυτόν όλα τα αναγκαία μέσα που χρειάζεται για να αποσείσει την ενδεχομένως άδικη κατηγορία (=>προστατευτικός ρόλος των τύπων). Σημειώνεται ότι η σπουδαιότερη εκδήλωση της τυπικότητας στο ποινικό δικονομικό δίκαιο είναι η εξής > η ποινική δίκη λαμβάνει το σχήμα μιας διαρθρωμένης διαδικασίας, μιας προκαθορισμένης αλληλουχίας πράξεων, όπου είναι ανεπίτρεπτο να ενεργηθούν οι προβλεπόμενες ως επόμενες, αν δεν έχουν συντελεστεί οι προηγούμενες (=όροι της προόδου της διαδικασίας).

3. Η προστασία του ατόμου ως σκοπός του ποινικού δικονομικού δικαίου: Το αν θα τελέσουμε ή όχι αξιόποινη πράξη εξαρτάται από εμάς· όμως, το αν θα βρεθούμε στο εδώλιο του κατηγορουμένου δεν εξαρτάται από εμάς- π.χ. λόγω σύγχυσης ταυτότητας, ψευδούς καταμήνυσης, πλάνης των διωκτικών οργάνων κλπ. Το αίτημα, λοιπόν, της διασφάλισης του ατόμου έχει μια αξία καθολικότερη με βάση τις ακόλουθες δύο σκέψεις > ***α) ενώ ο κίνδυνος που υφίσταται ο καθένας μας 'ανά πάσα στιγμή' να πέσει θύμα κάποιας εγκληματικής πράξης δύσκολα μπορεί να εξουδετερωθεί από την έννομη τάξη, οι προστατευτικοί τύποι είναι ικανοί να καταστήσουν για όλους ακίνδυνη την ποινική λειτουργία της πολιτείας / β) απέναντι στον προαναφερθέντα κίνδυνο για 'όλους' από το έγκλημα βαρύνει ουσιωδώς η ανάγκη προστασίας του συγκεκριμένου, ενδεχομένως αθώου, κατηγορουμένου.*** Έτσι, η ανάγκη προστασίας του ατόμου αποτελεί όριο της ποινικής καταστολής, το οποίο δε μπορούν να υπερβούν ούτε ο νομοθέτης, ούτε ο εφαρμοστής ούτε και ο ερμηνευτής του δικαίου.

4. Η αρχή της δικαστικής ακρόασης του κατηγορουμένου από μέρους των φορέων της ποινικής δικαιοδοσίας (Σ20 §1): Η συγκεκριμένη διάταξη εγγυάται το δικαίωμα που έχει κάθε πολίτης (=κατηγορούμενος, πολιτικώς ενάγων, αστικώς υπεύθυνος ≠ εισαγγελέας, συνήγορος) να μην

εκδίδεται οποιαδήποτε δικαστική απόφαση που θίγει κατά τρόπο άμεσο τα συμφέροντά του, εφόσον δεν του δόθηκε προηγουμένως η ευχέρεια να εκφράσει τις απόψεις του και να ακουσθεί. Μάλιστα, το δικαστήριο οφείλει και να λάβει όντως υπόψη τα λεχθέντα και –όπου χρειάζεται- να αποφανθεί αιτιολογημένα επ' αυτών.

5. Η αρχή της δίκαιης δίκης (=fair trial- άρθρο 6 ΕΣΔΑ): Υποδιαιρείται επιπλέον ***α) στην ισότητα των όπλων ανάμεσα στον κατηγορούμενο και τον εκπρόσωπο της κατηγορούσας αρχής*** / ***β) στην υποχρέωση ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολόγησης των δικαστικών αποφάσεων*** (=ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι τη νόμιμη –με τήρηση όλων των προστατευτικών τύπων- απόδειξη της ενοχής του) / ***γ) στα δικαιώματα του κατηγορούμενου στη σιωπή και στη μη αυτοενοχοποίησή του.*** Το αξίωμα αυτό έχει πρακτική αξία και σε σχέση με τον τρόπο διεξαγωγής της δίκης, τη στάση και το ήθος των δικαστών (βλ. αμεροληψία + επικράτηση ουδέτερου ψυχολογικού κλίματος κατά την κρίση της υπόθεσης). 'Φύλακας' της σωστής εφαρμογής του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ είναι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Τέλος, σημειώνεται ότι όσο σοβαρότερο είναι το προκείμενο έγκλημα, τόσο πιο επιβεβλημένη γίνεται η εξασφάλιση της δίκαιης δίκης.

6. 'Εφαρμοσμένο Συνταγματικό Δίκαιο': Η ποινική δίκη είναι το πεδίο στο οποίο κρίνεται η αποτελεσματικότητα της προστασίας σειράς θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα. Οι προσβολές των παραπάνω δικαιωμάτων θα αντιμετωπιστούν με τη χρήση των ένδικων μέσων, βοηθημάτων και κυρώσεων που διατίθενται από την έννομη τάξη {έσχατο καταφύγιο -> η υποβολή ατομικής προσφυγής στο ΕΔΔΑ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο
Η εμπέδωση της ειρηνικής έννομης τάξης

Εκτός από την καταπολέμηση του εγκλήματος και τη διασφάλιση των ατομικών ελευθεριών των πολιτών, η ποινική δίκη επηρεάζεται και από την κοινωνική ειρήνη -> οποιαδήποτε αδικαιολόγητη παράταση της δίκης συνιστά απαράδεκτη και τεχνητή συντήρηση της κοινωνικής αναταραχής. Στην 'υπηρεσία' της αξίας της κοινωνικής ειρήνης τίθενται οι βοηθητικοί τύποι του δεδικασμένου- π.χ. προθεσμίες/διατυπώσεις της άσκησης των ένδικων μέσων, της αίτησης ακύρωσης κλπ. Υπάρχουν και εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου η δικαστική πλάνη αποδεικνύεται τόσο βαριά, ώστε η κοινωνική ειρήνη να γίνεται ανήμπορη να αποκατασταθεί => ενδεχομένως επανάληψη της διαδικασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο
Τα βασικά χαρακτηριστικά της ποινικής δικονομικής σκέψης

Α] Διαλεκτικός χαρακτήρας. Αναγκαία είναι η άρση της συχνής αντίθεσης/σύγκρουσης ανάμεσα στις τρεις βασικές αξίες που πρέπει να διασφαλίζονται στην ποινική δίκη, δηλ. στην πραγμάτωση του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, στην ελευθερία του ατόμου και στην κοινωνική ειρήνη.

Β] Δυναμικός χαρακτήρας. Οι δικονομικές πράξεις που συναπαρτίζουν την ποινική δίκη, συγκροτούν μια αλληλουχία που κινείται για να επιτευχθεί η έκδοση και η εκτέλεση μια αμετάκλητης απόφασης, η οποία τερματίζει την εκάστοτε υπό κρίση υπόθεση. Την κυριότερη πρακτική εκδήλωση του γεγονότος αυτού συνιστά το ότι η εκτίμηση της συμπεριφοράς των κοινωνών εξελίσσεται δυναμικά, ενόψει της επόμενης φάσης της διαδικασίας.

Γ] Υποθετικός χαρακτήρας. Το αντικείμενο της ποινικής δίκης έγκειται στην υπόθεση ότι κάποιος τέλεσε ένα έγκλημα υπό ορισμένες συνθήκες· η συγκεκριμένη υπόθεση μπορεί να επιβεβαιωθεί ή να διαψευσθεί, και μάλιστα είτε εν μέρει είτε εξ ολοκλήρου => οι διάφορες δικονομικές πράξεις πρέπει να διενεργούνται με περίσκεψη. Ο υποθετικός χαρακτήρας συντηρείται και όπου ακόμη η ενοχή του κατηγορουμένου εμφανίζεται ως βέβαιη (ιδίως στα γνήσια αυτόφωρα εγκλήματα) -> ο τελευταίος πρέπει να θεωρείται απλά ύποπτος {αν εθεωρείτο αθώος με την κυριολεξία του όρου, τότε θα ήταν ανεπίτρεπτη η επιβολή σε βάρος του μέτρου δικονομικού καταναγκασμού- π.χ. σύλληψη, προσωρινή κράτηση κλπ}, εφόσον η ενοχή του δεν έχει απαγγελθεί με αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση ενός τακτικού ποινικού δικαστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο
Η ελληνική ποινική δικονομική νομοθεσία

Δεν περιλαμβάνεται στην περίληψη.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ‘ΑΡΧΕΣ’

Ποινική δίκη είναι μια μακρά αλληλουχία πράξεων που αρχίζει από την κίνηση της ποινικής δίωξης και τελειώνει με την έκδοση και την εκτέλεση μιας αμετάκλητης δικαστικής απόφασης. Ως ‘αρχές’ ή ‘αξιώματα’ της ποινικής δίκης χαρακτηρίζονται οι γενικότερης σημασίας προτάσεις που διεκδικούν την επίλυση των βασικών δικονομικών προβλημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο
Η δίωξη του εγκλήματος

Ι. Ποιος διώκει το έγκλημα; ***1. Ιδιωτική δίωξη εγκλημάτων:*** Σε παλαιότερες εποχές, ήταν βασικά υπόθεση του παθόντος από το έγκλημα, καθώς και της οικογένειάς του -> το έγκλημα αποτελούσε ένα είδος ιδιωτικής διαφοράς μεταξύ του δράστη και του θύματος. // ***2. Λαϊκή δίωξη εγκλημάτων:*** Κατά το σύστημα αυτό, το έγκλημα φέρεται σε δίκη κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε πολίτη => αντίληψη περί της κοινωνικής απαξίας της εγκληματικής δράσης. // ***3. Κρατική δίωξη εγκλημάτων:*** Είναι το σύστημα που επικρατεί σήμερα και συγχρόνως το μόνο που ανταποκρίνεται στις κρατούσες αντιλήψεις, δηλ. ότι η ποινή επιβάλλεται ως αυτονόητη και αναγκαία αντίδραση στο έγκλημα, χάριν προστασίας της κοινωνίας και ως εκδήλωση ιδιαίτερης αποδοκιμασίας του δράστη από την έννομη τάξη. Έτσι, αποτρέπεται ο ενδεχόμενος εκφυλισμός της σε ένα όργανο ιδιωτικής διαμάχης και αντεκδίκησης.

ΙΙ. Ποιος έχει την πρωτοβουλία της ποινικής δίωξης; Η κίνηση της ποινικής δίωξης ανατίθεται σε κρατικά όργανα, τα οποία διώκουν το έγκλημα –κατά κανόνα- αυτεπάγγελτα (=παρά τη θέληση του παθόντος από το έγκλημα). Ωστόσο, τρεις κατηγορίες εγκλημάτων (=έχουν μεγάλη ομοιότητα με κοινές πράξεις που είναι ποινικά αδιάφορες ή με εγκλήματα, στα οποία η συναίνεση του παθόντος αποκλείει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης) διώκονται κατ' έγκληση > ***α) αξιόποινες πράξεις, οι οποίες έχουν σχετικά μικρή βαρύτητα- π.χ. εγκλήματα κατά της τιμής κλπ / β) πράξεις που τελούνται μέσα στο πλαίσιο άξιων προστασίας στενών προσωπικών σχέσεων μεταξύ δράστη και παθόντα- π.χ. κλοπή μεταξύ συγγενών (=υφαίρεση) / γ) περιπτώσεις σύγκρουσης ανάμεσα στο υπαρκτό πολιτειακό-κοινωνικό συμφέρον για την καταπολέμηση του εγκλήματος και σε άξια***

αναγνώρισης συμφέροντα του παθόντος- π.χ. εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Έγκληση μπορεί να υποβληθεί και από δημόσια αρχή (εφόσον φέρει την ιδιότητα του παθόντος)· μερικές φορές, ωστόσο, η ποινική δίωξη φαίνεται να εξαρτάται από σχετική 'αίτηση', η οποία ανάγεται σε λόγους γενικότερης κρατικής ή διοικητικής πολιτικής που επηρεάζουν το σκόπιμο ή μη της ποινικής δίωξης. Διαφορετική είναι, τέλος, η απαιτούμενη κάποτε (Σ10) 'άδεια' της αρχής για τη δίωξη κάποιων εγκλημάτων με τη δημιουργία της ποινικής δίκης.

III. Σε τίνος κρατικού οργάνου τα χέρια θα πρέπει να ανατεθεί η δίωξη των εγκλημάτων; Κατά το εξεταστικό σύστημα, το ποινικό δικαστήριο είναι επιφορτισμένο με το σύνολο της ποινικής κρατικής δραστηριότητας, από την κίνηση της ποινικής δίωξης μέχρι και την οριστική κρίση της υπόθεσης. Αντίθετα, στο κατηγορητικό σύστημα, τα λειτουργήματα αφενός της άσκησης της ποινικής δίωξης και αφετέρου της εκδίκασης της ποινικής υπόθεσης αποχωρίζονται το ελμα από το άλλο και ανατίθενται σε ξεχωριστό το καθένα κρατικό όργανο (την εισαγγελική αρχή και το ποινικό δικαστήριο αντίστοιχα). Πλέον επικρατεί απόλυτα το δεύτερο διότι εμφανίζει τα εξής πλεονεκτήματα > ***α) καταργείται το άτοπο να κρίνει ο δικαστής τα έργα του, αφού πια ο τελευταίος κρίνει την κατηγορία του εισαγγελέα / β) ο κατηγορούμενος μεταβάλλεται σε υποκείμενο της ποινικής δίκης, αφού αποκτά δικαιώματα απέναντι στην κατηγορία, τα οποία ο δικαστής οφείλει να ικανοποιήσει / γ) ο συνήγορος υπεράσπισης προάγεται σε σημαντικό παράγοντα της ποινικής δίκης λόγω της ύπαρξης του κατήγορου-εισαγγελέα.*** Και στο πλαίσιο, πάντως, του κατηγορητικού συστήματος, η μετά την κίνηση της ποινικής δίωξης εξέλιξη της διαδικασίας μπορεί να φέρει εξεταστικά χαρακτηριστικά, καθώς διανοίγονται δύο δυνατότητες > είτε η διερεύνηση/εξέταση της υπόθεσης μένει στα χέρια του εισαγγελέα και των συνηγόρων, ενώ το υλικό που συνάγεται από αυτή τίθεται υπό την εκτίμηση του δικαστή που λειτουργεί ως παθητικός κριτής των υποβαλλομένων / είτε ο δικαστής δεν περιορίζεται στα όσα του φέρνουν και του λένε οι άλλοι, αλλά ερευνά προς κάθε κατεύθυνση με δική του ευθύνη και πρωτοβουλία τα δεδομένα της υπόθεσης, φέροντας το βάρος της απόδειξης για την καταδίκη => ο δικαστής βαρύνεται με το διαγνωστικό καθήκον εξιχνίασης της υπόθεσης.

IV. 'Σκοπιμότητα' ή 'νομιμότητα' της κατηγορίας; Ο εισαγγελέας δεν έχει τη διακριτική ευχέρεια να εκτιμά κάθε φορά ελεύθερα κατά πόσο είναι ή δεν είναι σκόπιμη η άσκηση της ποινικής δίωξης. Η τελευταία είναι κατά κανόνα υποχρεωτική για τον εισαγγελέα, εφόσον κατά την εκτίμησή του η καταγγελία για τέλεση ενός εγκλήματος τουλάχιστον δεν είναι νομικά ή/και ουσιαστικά προφανώς αβάσιμη => πρέπει να υφίσταται έστω μια δυνητικά βάσιμη υπόνοια τέλεσης εγκλήματος. Μονάχα ως προς την ικανότητα προς καταλογισμό δε χρειάζεται να υφίσταται κάποια -έστω- υπόνοια, αλλά αντίθετα η υποχρέωση προς δίωξη παραμένει ακόμη κι όταν είναι βέβαιο ότι αυτή δε συντρέχει. Η ποινική δίωξη είναι επιβεβλημένη ακόμα κι εναντίον ενός εγκληματία που είναι βέβαιο πως είναι ακαταλόγιστος (π.χ. ενός παράφρονα). Στη λογική της 'αρχής της νομιμότητας' ανταποκρίνεται καλύτερα μια παραλλαγή, κατά την οποία πρέπει να συντρέχει και κάτι παραπάνω: ήτοι να προκύπτει θετικά -ύστερα από ειδική εισαγγελική έρευνα (=προκαταρτική εξέταση)- ότι υπάρχουν όντως ενδείξεις επαρκείς για την κίνηση της ποινικής δίωξης. Όμως, η λύση αυτή οδηγεί ενίοτε σε ανεπιεική αποτελέσματα, λόγω του ότι η ενόχληση που φέρεται στον κατηγορούμενο από τη δίωξη μπορεί να υπερβαίνει το κοινωνικό όφελος από την τιμώρησή του· γι' αυτό καθιερώνονται εξαιρέσεις υπέρ της 'αρχής της σκοπιμότητας', προκειμένου να υπηρετείται ταυτόχρονα και η 'αρχή της αναλογικότητας'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο
'Αντιδικία' στην ποινική δίκη;

Η 'άσκηση' της ποινικής δίωξης περιλαμβάνει τόσο την κίνηση της (-> άπαξ και κινηθεί δεν ανακαλείται) όσο και την εκπροσώπηση της κατηγορίας στη διάρκεια της δίκης. Το τελευταίο μπορεί να σημαίνει την υποχρέωση του εισαγγελέα: ***α) να ζητάει μέχρι τέλους την κήρυξη της ενοχής και την τιμώρηση του κατηγορουμένου, εμμένοντας στην αρχική του υπόνοια*** (αν ίσχυε το συγκεκριμένο, ο εισαγγελέας θα ερχόταν σε αντιδικία προς τον κατηγορούμενο και θα είχε ανάγκη την 'αρχή της ισότητας των όπλων') ή ***β) να συμβάλει στην αναζήτηση της αλήθειας, ελέγχοντας την αρχική του υπόνοια και ζητώντας την κήρυξη της ενοχής μόνο αν την επιβεβαιώσει.*** Έτσι, η δράση του εισαγγελέα στην ποινική δίκη πρέπει να προσλαμβάνει μια παράλληλη φορά προς τη στάση του δικαστή. Αυτό έχει τις εξής συνέπειες > **i] στη φύση του εισαγγελικού έργου ->** ο εισαγγελέας λειτουργεί ως ένα αμερόληπτο όργανο της Δικαιοσύνης που βοηθάει το δικαστή στη διάγνωση της αλήθειας και στην απονομή του δικαίου. / **ii] στη θέση του κατηγορουμένου ->** ο κατηγορούμενος συμμετέχει στη δίκη ενεργητικά (=δικαίωμα αυτοπρόσωπης προστασίας· ακρόασης· να έχει συνήγορο· γνώσης των στοιχείων της υπόθεσης) και παθητικά (=δικαίωμα στην ελεύθερη και ανεπηρέαστη βούληση· σιωπής κλπ) ως υποκείμενο. Δεν παύει, πάντως, να είναι και αντικείμενο της ποινικής δίκης, άλλοτε ως αντικείμενο διαδικαστικού καταναγκασμού (π.χ. σύλληψη, προσωρινή κράτηση, σωματική έρευνα) και άλλοτε ως μέσο απόδειξης (π.χ. λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, DNA). Το περιεχόμενο των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου διαπλάθεται διαφορετικά ανάλογα με το αν ο εισαγγελέας είναι αντίδικός του (=> ο κατηγορούμενος γίνεται ένα 'μέρος'-'διάδικος' στην ποινική δίκη) ή λειτουργεί ως αμερόληπτο όργανο της Δικαιοσύνης (=> ο κατηγορούμενος δε δικαιούται να παρεμβάλει προσκόμματα στην αποκάλυψη της αλήθειας). Αυτά έχουν αξία ιδίως σε σχέση με το ζήτημα του δικαιώματος άρνησης της κατηγορίας. Ειδικότερα, πρέπει να θεωρηθεί ότι επιτρέπεται η (αναληθής) απλή άρνηση (=το απλό 'όχι' στην κατηγορία), καθώς συνιστά ένα είδος προέκτασης του δικαιώματος σιωπής. Αντίθετα, η θεμελιωμένη (αναληθής) άρνηση (στηρίζεται σε ψευδή περιστατικά που υποτίθεται ότι καταδεικνύουν την αθωότητα του κατηγορουμένου) συνιστά μια αδικαιολόγητη και επικίνδυνη θετική παραπλάνηση των φορέων της ποινικής λειτουργίας => απαγορευμένη. Πολύ περισσότερο, βέβαια, απαγορεύεται εκείνη η ψευδής άρνηση, της οποίας η θεμελίωση ενέχει τέλεση μιας περαιτέρω αξιόποινης πράξης- π.χ. ψευδής καταμήνυση άλλου προσώπου ως του δήθεν δράστη, η συκοφαντική δυσφήμηση, η πλαστογραφία. / **iii] στη θέση του συνηγόρου υπεράσπισης ->** ο συνήγορος υπεράσπισης περιέρχεται στη θέση ενός εκπροσώπου ή, γενικότερα, ενός απλού παραστάτη του κατηγορουμένου (αποκτά ένα είδος αυτονομίας απέναντι στον τελευταίο). Ειδικότερα, ο συνήγορος είναι και αυτός αυτοτελές όργανο της Δικαιοσύνης, αφού μπορεί να ενεργήσει και πέρα από τη βούληση του κατηγορουμένου ή εναντίον της. Στο πλαίσιο αυτό βαρύνεται με ένα ιδιαίτερο 'καθήκον αλήθειας', αφού δεν του επιτρέπεται να λέει ψέματα, διακηρύσσοντας την αθωότητα του ενόχου κατηγορουμένου, νοθεύοντας το αποδεικτικό υλικό ή συσκοτίζοντας τα πραγματικά περιστατικά· αντιθέτως, υποχρεούται να προσβάλει τις αμφιβολίες που ανακύπτουν σε όφελος του κατηγορουμένου και να φωτίζει ευνοϊκά την περίπτωσή του. Το καθήκον, ωστόσο, της αλήθειας βρίσκει τα όρια του στα καθήκοντα σιωπής/εχεμύθειας (=δεν δικαιούται να αποκαλύψει τη γνωστή σ' αυτόν ενοχή του κατηγορουμένου) και συνηγορίας (=δικαίωμα να δράσει μονόπλευρα προς όφελος του κατηγορουμένου). Σε κάθε περίπτωση, ο συνήγορος είναι ο ουσιαστικός 'φρουρός' και εγγυητής της 'δικαιότητας' της ποινικής δίκης, αφού διενεργεί τον απαραίτητο έλεγχο προς όλες τις κατευθύνσεις της τήρησης των δικονομικών τύπων που έχουν τεθεί προς όφελος του κατηγορουμένου, αλλά και της αμεροληψίας του δικαστή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο
Αντιδικία του πολιτικώς ενάγοντα;

Η συμμετοχή του παθόντος -ως υποκειμένου- στην ποινική δίκη συνίσταται στην αναγνώριση σ' αυτόν να εγείρει τη λεγόμενη 'πολιτική αγωγή'· συνιστά, τότε, στην πραγματικότητα έναν μονόπλευρο δρώντα ιδιώτη-κατήγορο, ο οποίος ενδιαφέρεται (επικουρούμενος από το συνήγορό του) για να κηρυχθεί ένοχος ο κατηγορούμενος.

1. Επιχειρήματα υπέρ της αποδοχής της πολιτικής αγωγής: ***α) ο ποινικός δικαστής διαθέτει μια περισσότερο ολοκληρωμένη εικόνα της υπόθεσης και μπορεί να εκτιμήσει καλύτερα τις προϋποθέσεις και την έκταση της αποζημίωσης*** (-> αποκατάσταση υλικών και ηθικών ζημιών που υπέστη το θύμα) / ***β) η ποινική διαδικασία είναι ταχύτερη και οικονομικότερη*** / ***γ) η εκκαθάριση στην ίδια τη δίκη και του θέματος της αποζημίωσης αποκλείει το ενδεχόμενο να εκδοθούν αντιφατικές αποφάσεις*** / ***δ) προστατεύει το θύμα από την πιθανότητα να αθωωθεί ο δράστης χωρίς τη δική του παρουσία*** / ***ε) συμβάλλει στην πληρέστερη διάγνωση της προσωπικότητας του δράστη ενόψει εξατομίκευσης της ποινικής του μεταχείρισης, χάρη στη διευκρίνιση τόσο των ψυχολογικών συνθηκών υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, όσο και των αποτελεσμάτων της*** => ακριβοδίκαιη εκτίμηση του βαθμού της ευθύνης του.

2. Αντιρρήσεις: ***α) η εμφάνιση του θύματος είναι ικανή να συσκοτίσει την προσωπική του σχέση με το δράστη*** / ***β) η έκδοση αντιφατικών ποινικών και αστικών αποφάσεων δεν αποφεύγεται, αφού ισχύει η 'αρχή της ανεξαρτησίας' της πολιτικής από τη 'δημόσια' αγωγή*** / ***γ) το ποινικό δεδικασμένο δεν δεσμεύει το πολιτικό δικαστήριο*** / ***δ) με την ενεργό συμμετοχή του αδικηθέντος δίνεται η εντύπωση στο δράστη ότι και η ίδια η ποινή τίθεται στην υπηρεσία της ιδιωτικής εκδίκησης του αντιπάλου του*** / ***ε) διακινδυνεύεται όχι μόνο η ποινική λειτουργία της Πολιτείας, αλλά και η ίδια η απονομή της δικαιοσύνης, αφού παραβλάπτεται η ισότητα μεταξύ ενάγοντος και εναγόμενου.***

3. Ο μικτός χαρακτήρας της πολιτικής αγωγής: Μόνη η ανάγκη αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης του αδικηθέντος δεν επιβάλλει την εισδοχή του πολιτικώς ενάγοντα ως υποκειμένου στην ποινική δίκη. Εξάλλου, η λεγόμενη πολιτική αγωγή έχει μικτό χαρακτήρα, αφού είναι συνάμα και ποινική -> πράγματι, ο πολιτικώς ενάγων δεν επιδιώκει απλά και μόνο την ικανοποίηση των αστικής φύσεως αξιώσεών του, αλλά κυρίως την καταδίκη του κατηγορουμένου. Το τελευταίο συμβαίνει γιατί όντως δεν υπάρχει άλλος τρόπος ουσιαστικής αποκατάστασης της 'ιδεατής ή πνευματικής προσβολής' {=ενδεχόμενη ηθική διαστροφή του, αλλά προπάντων η οδύνη που αισθάνεται λόγω της εγκληματικής αδικίας. (μάλιστα, η οδύνη αυτή αποτελεί θετική έκφραση του περί δικαίου αισθήματος, που καμία χρηματική καταβολή δε μπορεί να απαλύνει)}, την οποία υφίσταται το θύμα του εγκλήματος.

4. Ποιος νομιμοποιείται ως πολιτικώς ενάγων; ***α) οι ζημιωθέντες (υλικά ή ηθικά) από το έγκλημα, οι οποίοι είναι ταυτόχρονα και παθόντες από αυτό*** (=φορείς του έννομου αγαθού που προστατεύεται από την οικεία ποινική διάταξη) / ***β) τα πρόσωπα που ζημιώνονται μεν 'άμεσα' (υλικά ή ηθικά) από την εγκληματική πράξη, καλυπτόμενα και αυτά σε κάποιο μέτρο από τον προστατευτικό σκοπό του παραβιαζόμενου ποινικού νόμου, πλην όμως δε φέρουν την ιδιότητα του παθόντος***- π.χ. εκείνος σε βάρος του οποίου γίνεται η χρήση ενός πλαστού εγγράφου (ΠΚ 216) ή τελείται μια ψευδορκία. Άρα, δικαίωμα συμμετοχής στην ποινική δίκη με την ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντα υφίσταται μόνον εφόσον υπάρχει κάποια προσωπική επαφή του ζημιωθέντος με την επίδικη

εγκληματική πράξη· διότι μόνο τότε μπορεί να υποστηριχθεί ότι το καταψηφιζόμενο χρηματικό ποσό εκφράζει την απόλυτη αποκατάσταση της εγκληματικής αδικίας. Σημειώνεται ότι παράσταση πολιτικής αγωγής δεν είναι κατά βάση νοητή επί εγκλημάτων που πλήττουν υπερατομικά έννομα αγαθά + είναι αναγκαία η προσκόλληση-αναφορά της πολιτικής αγωγής στη συγκεκριμένη υπό κατηγορία εγκληματική πράξη (=η όποια ζημία που επικαλείται ο πολιτικώς ενάγων πρέπει να προέρχεται από αυτήν- ΚΠΔ 63). Ένα άλλο ζήτημα είναι πότε υποχρεούται το ποινικό δικαστήριο να αποφασίσει για τη συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων της νομιμοποίησης του πολιτικώς ενάγοντα -> πριν από την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασία. Άλλωστε, η συμμετοχή του πολιτικώς ενάγοντα στην ποινική δίκη δεν επιτρέπεται να εκτείνεται και στο θέμα της επιβλητέας στον κατηγορούμενο ποινής· υποκατάστατο, λοιπόν, της αναφοράς στην ποινή συνιστά -κατά κάποιο τρόπο- το χρηματικό αίτημα του πολιτικώς ενάγοντα. Το θύμα, ακόμη κι αν "πήρε ό,τι ζήτησε", είναι σε κάθε περίπτωση ελεύθερο και υποχρεωμένο (βλ. καθήκον μαρτυρίας) να καταθέσει όσα διαπράχθηκαν σε βάρος του από τον κατηγορούμενο -> ΟΜΩΣ, η παράσταση πολιτικής αγωγής υπ' αυτές τις συνθήκες συνιστά υπερβολή. Σε αντιστοιχία με τον μικτό χαρακτήρα της πολιτικής αγωγής, προτείνεται ένας συνδυασμός της τιμώρησης και της χρηματικής αποζημίωσης σε μία ενιαία μορφή "μικτής κύρωσης κατά του εγκλήματος" (=τιμωρητική εκδοχή της αποζημίωσης).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο
Προδικασία (=ανάκριση)

Παρεμβάλλεται ανάμεσα στην κίνηση της ποινικής δίωξης και στην οριστική εκδίκαση της υπόθεσης για τους εξής λόγους > ***α) η κίνηση της ποινικής δίκης είναι συχνά αδύνατο να συνεπάγεται την άμεση εκδίκαση της υπόθεσης, αφού ο εντοπισμός του δράστη δεν έχει ακόμη συντελεστεί / β) είναι αναγκαίο να προηγηθεί συλλογή, διαλογή, ταξινόμηση και διασφάλιση των αποδείξεων*** -> προετοιμασία του αποδεικτικού υλικού. Η ιδιορρυθμία της ποινικής προδικασία συνίσταται στο ότι αποτελεί μια σοβαρή διαδικασία για τον κατηγορούμενο που κλονίζει την ψυχική του ισορροπία και την κοινωνική του υπόσταση· γι' αυτό πρέπει να υποβάλλεται σ' αυτή μόνο όταν από τον προδικαστικό έλεγχο της κατηγορίας έχει συναχθεί η ύπαρξη οπωσδήποτε αξιόλογων ενδείξεων, ικανών να εξελιχθούν σε δικανική πεποίθηση ως προς την ενοχή του. Εξάλλου, η ποινική προδικασία μπορεί και πρέπει να αποτελεί φάση ουσιαστικής δικαστικής κρίσης και συχνά την τελική φάση της όλης διαδικασίας. Κατ' εξαίρεση, η προδικασία μπορεί να λείψει/να αποκοπεί (=>άμεση εισαγωγή στο ακροατήριο και εκδίκαση της υπόθεσης), όταν ***α) οι ενδείξεις περί της ενοχής του κατηγορουμένου είναι εξαρχής τόσο ισχυρές, ώστε να αγγίζουν τα όρια μιας οιονεί βεβαιότητας*** (στην ουσία μόνο στα αυτόφωρα εγκλήματα, αλλά όχι στα αυτόφωρα κακουργήματα) / ***β) πρόκειται για ελαφρότερα εγκλήματα (κυρίως πταίσματα), σε σχέση με τα οποία η παραπομπή στο ακροατήριο, ενόψει και της μικρής βαρύτητας των προβλεπόμενων κυρώσεων, δε μπορεί να θεωρηθεί ότι επιφέρει αξιόλογο κλονισμό της κοινωνικής υπόστασης του κατηγορουμένου.***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο
Ποιος ο φορέας της ποινικής προδικασίας και ποιος ο κριτής των πορισμάτων της;

1. Τα διάφορα συστήματα (σελ. 99-103): **Δεν περιλαμβάνονται στην περίληψη.**

2. Ειδικότερα για τον φορέα της ανάκρισης: Μια πρώτη λύση έγκειται στην ανάθεση της ανάκρισης στον εισαγγελέα, ο οποίος επιλαμβάνεται αυτοπροσώπως ή μέσω των οργάνων που υπάγονται σ' αυτόν, δηλ. κυρίως αστυνομικών, αλλά και διοικητικών ή δικαστικών (π.χ. πταισματοδίκες). Το μειονέκτημα της λύσης αυτής είναι ότι δημιουργεί ένα είδος ψυχολογικής

προκατάληψης του εισαγγελέα σε βάρος του κατηγορουμένου (αφού τον κατηγορεί και ταυτόχρονα ελέγχει ανακριτικά τη δική του κατηγορία). Ενόψει των ανωτέρω, διαμορφώθηκε ένας άλλος τρόπος λύσης του προβλήματος, δηλ. η ανάθεση του υπό συζήτηση ελέγχου σε έναν ειδικό δικαστή -> τακτικός ανακριτής, ο οποίος εισφέρει -ως ουσιώδες μονομελές και ανεξάρτητο όργανο που έχει "ιδίαν, αυθέκαστον, εκ του νόμου απορρέουσαν δικαιοδοσίαν"- τα εχέγγυα της προσωπικής και λειτουργικής δικαστικής του ανεξαρτησίας.

3. Η 'προανάκριση': Ο εν λόγω όρος πήρε μια ειδικότερη σημασία δηλώνοντας αποκλειστικά τις 'προεισαγωγικές εργασίες των επί της ανακρίσεως υπαλλήλων'. Υπό την έννοια αυτή μπορούσε να παραγγελθεί σε όλες τις ποινικές υποθέσεις, έχοντας προκαταρκτικό/προσωρινό χαρακτήρα. Αποστολή της ήταν ειδικότερα η διαπίστωση του βαθμού της αποδεικτικής δυσχέρειας των εκάστοτε υποθέσεων, προκειμένου να παραπεμφθούν στη συνέχεια οι περιπλοκότερες από αυτές στον τακτικό ανακριτή. Και ο ισχύων ΚΠΔ (άρθρο 245 §1) καθιερώνει το θεσμό της προανάκρισης, στην οποία διοχετεύονται πλέον και αποδεικτικά δύσκολες υποθέσεις (προεχόντως τα πλημμελήματα).

4. 'Προκαταρκτική εξέταση' και 'αστυνομική προανάκριση': Πρόκειται για δύο ιδιόρρυθμες μορφές προεισαγωγικής διερεύνησης των ποινικών υποθέσεων. ***α) Ο θεσμός της προκαταρκτικής εξέτασης*** συνίσταται στον προηγούμενο της ποινικής δίωξης έλεγχο των πληροφοριών σχετικά με την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξης που διενεργείται από τον εισαγγελέα, είτε αυτοπροσώπως είτε (μετά από εντολή του) από τους υφισταμένους του αστυνομικούς, ανακριτικούς υπαλλήλους. Σκοπός της είναι να διαπιστωθεί κατά πόσον οι υφιστάμενες υπόνοιες εμφανίζουν το ποσοστό εκείνο βασιμότητας, ενόψει του οποίου η κίνηση της ποινικής δίωξης αποβαίνει επιβεβλημένη (=ο λόγος της έγκειται στην αποφυγή άσκοπων ποινικών διώξεων). Διαφέρει από την προανάκριση κατά το ότι δε συνιστά τμήμα της ποινικής δίκης, αλλά προηγείται της τελευταίας. / ***β) Αστυνομική προανάκριση,*** αντίθετα, είναι η άμεση επέμβαση των αστυνομικών ιδίως οργάνων σε εγκλήματα που καταλαμβάνονται επ' αυτοφώρω ή σε άλλες κατεπείγουσες περιπτώσεις, πριν ακόμα δοθεί η σχετική εισαγγελική παραγγελία (->το σύνολο των υπό συζήτηση αστυνομικών-ανακριτικών πράξεων τελεί υπό την αίρεση της έγκρισής τους από τον εισαγγελέα). Εξομοιώνεται προς τη γνήσια προανάκριση, και δη τόσο σε σχέση με τις δυνατότητες δράσης των φορέων της, όσο και κατά το ότι εκείνος εναντίον του οποίου στρέφεται φέρει την ιδιότητα του κατηγορουμένου και θωρακίζεται έτσι με τα ανάλογα δικαιώματα.

5. Πρόσφατες τάσεις: Διατυπώνεται η άποψη ότι η στην ουσία απλή επανάληψη των αυτών ανακριτικών πράξεων και από τον τακτικό ανακριτή αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες άτοπης επιβράδυνσης της ποινικής διαδικασίας => δεν εξασφαλίζεται η επιταγή της διεκπεραίωσης των ποινικών δικών μέσα σε 'εύλογο' χρόνο.

6. Η κρίση επί της ανάκρισης (το δικαστικό συμβούλιο): Περαιτέρω ανακύπτει το ζήτημα αν θα είναι αυτός που διενέργησε την ανάκριση ή κάποιος άλλος εκείνος που θα επιφορτιστεί με το έργο της αξιοποίησης των πορισμάτων της, αποφασίζοντας για το κατά πόσο ο κατηγορούμενος πρέπει η όχι να παραπεμφθεί στο ακροατήριο. Εδώ ανοίγονται οι εξής δυνατότητες > ***α) ανάθεση της κρίσης επί της ανάκρισης στο ίδιο εκείνο πρόσωπο, το οποίο την διενήργησε*** -> το αποτέλεσμα μιας τέτοιας λύσης θα είναι η ανάθεση στον εισαγγελέα του ελέγχου της ασκηθείσας από τον ίδιο κατηγορίας // ***β) ανάληψη της κρίσης επί των πορισμάτων της ανάκρισης από μια ξεχωριστή δικαιοδοτική αρχή,*** δηλ. ένα ενδιάμεσο δικαστήριο. Πρόκειται για ***το "δικαστικό συμβούλιο",*** το οποίο είναι ένα πολυμελές δικαστήριο αποτελούμενο από τακτικούς δικαστές, που κύριο έργο του έχει την εκτίμηση (σε μία μη δημόσια διάσκεψη) της αποδεικτικής και νομικής αξίας του υλικού που έχει συλλεχθεί από την ανάκριση και καταχωρηθεί στα έγγραφά της, προκειμένου να παραπέμψει μεν

στο ακροατήριο εκείνους τους κατηγορουμένους, σε βάρος των οποίων υφίστανται αποχρώσες ενδείξεις ενοχής, να απαλλάξει δε τους υπόλοιπους. Έτσι, τα τρία βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου λειτουργίας του δικαστικού συμβουλίου είναι > ***i] η έλλειψη δημοσιότητας*** / ***ii] η κρίση κατ' ουσιώδη λόγο μόνο επί τη βάσει εγγράφων*** / ***iii] η εξάρκεια μιας οπωσδήποτε ισχυρής πιθανολόγησης ως προς την ευδοκίμηση της κατηγορίας στο ακροατήριο για την παραπομπή.*** Ωστόσο, υπάρχει το εξής μειονέκτημα: το λεγόμενο 'παραπεμπτικό' βούλευμα που θα εκδοθεί, μπορεί να επηρεάσει το αμερόληπτο της τελικής κρίσης, κλονίζοντας τη θέση του κατηγορουμένου· από την άλλη, όμως, παρέχει τα αναγκαία εχέγγυα ότι ο κατηγορούμενος δε θα υποβληθεί άδικα και αναίτια στη δοκιμασία του ακροατηρίου. Επιβάλλεται η θέσπιση αποκλεισμού του δικαστή που έλαβε μέρος στο δικαστικό συμβούλιο από τη συμμετοχή στη συνέχεια και στην εκδίκαση της υπόθεσης στο ακροατήριο· αναλόγως, πρέπει να εμποδίζεται η συμμετοχή του ανακριτή στη σύνθεση τόσο του συμβουλίου όσο και του καθεαυτό δικαστηρίου. Σημειώνεται ότι ο εισαγγελέας επιτρέπεται να αποφασίζει μόνο για την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο, όχι όμως και για την απαλλαγή του κατηγορουμένου => άπαξ και ασκήσει ποινική δίωξη, αυτή θα τεθεί υπό τον έλεγχο της δικαστικής αρχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο
Πώς πρέπει να συντίθενται τα ποινικά δικαστήρια;

1. Μονομελή ή πολυμελή; Προσόντα του μονομελούς ποινικού δικαστηρίου κρίνεται ότι συνιστούν ***α) η ταχύτητα της διαδικασίας ενώπιόν του*** / ***β) η εξοικονόμηση δημόσιου χρήματος*** / ***γ) η τόνωση του αισθήματος ευθύνης του ενός δικαστή.*** Αντιστρεφόμενα τα παραπάνω αποτελούν μειονεκτήματα του πολυμελούς δικαστηρίου. Σημαντικότερη, πάντως, φαίνεται η υποτιθέμενη μειονεξία του πολυμελούς σε σχέση με το βαθμό του αισθήματος ευθύνης -> ακριβώς επειδή καθένα από τα μέλη του πολυμελούς δικαστηρίου δε βαρύνεται με το σύνολο της ευθύνης για την κρίση του επί της υπόθεσης, αισθάνεται περισσότερο ελεύθερο να εκφράσει τη γνώμη του. Άρα, βαρύνουν περισσότερο τα πλεονεκτήματα του πολυμελούς δικαστηρίου, το οποίο και εκδικάζει τις σοβαρότερες κατά το περιεχόμενο και τις ενδεχόμενες συνέπειές τους υποθέσεις ≠ υποθέσεις ανηλίκων.

2. Τακτικοί (νομικοί) ή λαϊκοί (ένορκοι) ποινικοί δικαστές; Είναι επιβεβλημένη η σύμπραξη και λαϊκών δικαστών στην εκδίκαση των κακουργημάτων για τους εξής λόγους > ***α) εξασφαλίζουν επαρκή διάγνωση των πραγματικών περιστατικών της εκάστοτε υπόθεσης*** -> οι ορίζοντες των διαφορετικής προέλευσης και απασχόλησης ενόρκων, λαμβανομένων στο σύνολό τους, είναι ποικίλοι και ευρείς ≠ ο τακτικός δικαστής έχει την τάση να γενικεύει / ***β) οι ένορκοι είναι ικανοί να εκτιμήσουν τι (δεν) μπορεί να κάνει ο μέσος κοινωνικός άνθρωπος, τον οποίο και αντιπροσωπεύουν (εκτίμηση αν είναι καταλογιστός ή όχι) + είναι τα ενδεδειγμένα πρόσωπα να χειριστούν το ΠΚ 31 §2,*** παρέχοντας έτσι προστασία από άδικους ποινικούς νόμους / ***γ) η ποινή περιέχει ένα κοινωνικοηθικό πάθος, το οποίο εκφράζεται στο διάλογο που ανοίγει η έννομη τάξη με το δράστη.*** Εκπρόσωποι, όμως, της έννομης τάξης δεν πρέπει να είναι μόνο πρόσωπα που έχουν ως επάγγελμα την τιμώρηση (=>φαρισαϊκός χαρακτήρας)· γι' αυτό πρέπει να περιβάλλονται και με μία διαπίστευση εκ μέρους του λαϊκού φρονήματος, αλλιώς η ποινή μένει αδικαίωτη.
Από την άλλη, ο θεσμός των ενόρκων εμφανίζει και μειονεκτήματα, αφού οι λαϊκοί ποινικοί δικαστές ***i] στερούνται τεχνικών νομικών γνώσεων*** => αδυναμία υπαγωγής των πραγματικών περιστατικών στις έννοιες του ποινικού νόμου / ***ii] είναι συνήθως ευεπηρέαστοι*** => άστατες και απρόβλεπτες ετυμηγορίες. Αυτό ήταν ο κύριος λόγος του φαινομένου της νομοθετικής-δικαστικής 'πλημμελειοποίησης' των ανηκόντων στη δικαιοδοσία των ενόρκων κακουργημάτων, ώστε να

διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της ποινικής καταστολής / ***iii] αδυνατούν να αιτιολογήσουν επαρκώς τις αποφάσεις τους.***
Γι' αυτό η ορθή λύση βρίσκεται στη συνεργασία τακτικών και λαϊκών δικαστηρίων κατά την εκδίκαση των κακουργημάτων. Με το σύστημα αυτό αφενός μεν αλληλοεξουδετερώνονται τα μειονεκτήματα, αφετέρου δε εναρμονίζονται τα πλεονεκτήματα των τακτικών-νομικών δικαστών από τη μία μεριά και των ενόρκων-λαϊκών δικαστών από την άλλη.

3. Ειδικοί ποινικοί δικαστές; Τα χαρακτηριστικά του 'ειδικού' ποινικού δικαστή είναι ***α) οι εξειδικευμένες γνώσεις*** και ***β) η μόνιμη-αποκλειστική απασχόληση με την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης.*** Όσα, λοιπόν, εκτέθηκαν παραπάνω προς δικαιολόγηση του θεσμού των ενόρκων οδηγούν και στην άρνηση της εξειδίκευσης των ποινικών δικαστών ως γενικής μεθόδου επάνδρωσης των ποινικών δικαστηρίων· ένα ακόμη μειονέκτημα είναι η σκλήρυνση και η επαγγελματική διαστροφή, που συνάπτεται με το μόνιμο και αποκλειστικό χαρακτήρα της απασχόλησής του με τα εγκλήματα και τις ποινές. Σωστό είναι, επομένως, το σύστημα της ενότητας ή ταυτότητας των τακτικών-νομικών φορέων της πολιτικής και της ποινικής δικαιοσύνης, με εναλλαγή στην υπηρεσία του καθενός από τους δύο κλάδους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο
Έγγραφο ή προφορικότητα;

Η ποινική δίκη μπορεί εν γένει να χαρακτηριστεί ως ένα γεγονός επικοινωνίας μεταξύ περισσότερων παραγόντων -> των 'δικαστικών' προσώπων (δικαστές, εισαγγελέας, ανακριτής, προανακριτικοί υπάλληλοι, γραμματέας), του κατηγορουμένου, του πολιτικώς ενάγοντα, των συνηγόρων, των προσωπικών αποδεικτικών μέσων (μάρτυρες, πραγματογνώμονες).
Οι πράξεις επικοινωνίας των παραπάνω προσώπων πρέπει να διατυπώνονται εγγράφως· αυτό συμβαίνει όταν η επικοινωνία γίνεται μεταξύ απόντων ή όταν όσα ανακοινώνονται σήμερα προφορικά, θα πρέπει στο μέλλον να τεθούν υπόψη κάποιου άλλου παράγοντα της δίκης, πράγμα που μόνο υπό τη μορφή εγγράφου μπορεί να συντελεστεί με ασφάλεια. Για τον τελευταίο αυτό λόγο είναι απαραίτητη η καταχώρηση σε έγγραφο και του περιεχομένου ή αποτελέσματος πράξεων, που από τη φύση τους δεν έγκεινται σε κάποια προσωπική επικοινωνία (π.χ. έρευνα, αυτοψία). Στο ίδιο αποτέλεσμα ωθεί και η σκοπιμότητα που έγκειται στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων προσώπων, σε βάρος των οποίων λαμβάνονται μέτρα δικονομικού καταναγκασμού (π.χ. σύλληψη, κατάσχεση), με την πιστοποίηση της τήρησης των σχετικών προστατευτικών τύπων. Υπάρχει και η 'αρχή της προφορικής επανάληψης', σύμφωνα με την οποία το περιεχόμενο των εγγράφων πρέπει να αναπτύσσεται και προφορικά ενώπιον των φορέων της δικαστικής κρίσης.
Έτσι, ισχύει η 'αρχή του εγγράφου', η κρίση επί της οποίας βασίζεται αποκλειστικά και μόνο στο περιεχόμενο των εγγράφων (εκθέσεων, πρακτικών κλπ), στο οποίο έχει καταχωρηθεί το αποδεικτικό και λοιπό ενδιαφέρον υλικό. Αντίθετα, ισχύει η 'αρχή της προφορικότητας' οσάκις η δικαστική κρίση επιτρέπεται να βασιστεί μόνο σε όσα συζητήθηκαν προφορικά, όχι δε και στο περιεχόμενο των εγγράφων, το οποίο δεν αναγνώστηκε σε επήκοο των μετεχόντων στη δίκη.
Καθένα από τα δύο συστήματα έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Πλεονέκτημα του 'εγγράφου' είναι κατ' αρχήν η νηφάλια εκτίμηση των καταχωρημένων στοιχείων = θεμέλιο της δικανικής κρίσης ≠ ο προφορικός λόγος υπόκειται σε παρανοήσεις και εσφαλμένες εκτιμήσεις. Από την άλλη, στα μειονεκτήματα του εγγράφου συγκαταλέγονται τα εξής > ***α) είναι διαφορετική η επίδραση του 'νεκρού' γράμματος από την εντύπωση που αφήνει η ζωντανή παρουσία ενός ομιλούντος προσώπου*** (=> η προσωπική επικοινωνία και η είσοδος σε μία σχέση λόγου-αντιλόγου μπορούν να διαφωτίσουν πλήρως την υπόθεση) / ***β) χάρη στην αρχή της προφορικότητας είναι***

δυνατή η αποφυγή δυσάρεστων για τον κατηγορούμενο αιφνιδιασμών, οι οποίοι συντελούνται όταν εισάγονται στη δίκη άγνωστα σ' αυτόν επιβαρυντικά έγγραφα.
Ενόψει των παραπάνω, η 'προφορικότητα' αποτελεί απαραίτητο τύπο για την οριστική κρίση των ποινικών υποθέσεων στην κύρια διαδικασία. Η κρίση αυτή μπορεί να στηρίζεται μόνο σε όσα ακούστηκαν σε προφορική συζήτηση της υπόθεσης 'επ' ακροατηρίω' => το περιεχόμενο των κάθε είδους εγγράφων δε μπορεί να χρησιμεύσει στη θεμελίωση της οριστικής ποινικής κρίσης, παρά μόνο εφόσον πήρε κι αυτό προφορικό χαρακτήρα (='προφορικοποιήθηκε'). Αντίθετα, η προδικασία είναι κατά κανόνα έγγραφη, με την έννοια ότι η κρίση σχετικά με την παραπομπή ή μη του κατηγορουμένου στο ακροατήριο μπορεί να βασιστεί μόνο στο περιεχόμενο των εγγράφων που συντάχθηκαν ή –γενικότερα- προέκυψαν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13ο
Ποια είναι η επιρροή του υλικού της προδικασίας στην κύρια διαδικασία; Η 'αρχή της αμεσότητας'

Στο σημείο αυτό διανοίγονται δύο δυνατότητες > ***α) Θα μπορούσε να υποτεθεί ότι στην κύρια διαδικασία επιτρέπεται πάντοτε (ή και επιβάλλεται) η χρησιμοποίηση*** (ύστερα από 'προφορικοποίηση'=ανάγνωση) ***όλων των εγγράφων της προδικασίας.*** Αν έτσι είχε το πράγμα, τότε η ανάκριση θα ασκούσε όχι μόνο το αποτέλεσμά της (=παραπομπή στο ακροατήριο), αλλά επιπλέον και τα επιμέρους αποδεικτικά στοιχεία που συγκομίστηκαν στη διάρκειά της (ιδίως μαρτυρικές καταθέσεις, απολογία του κατηγορουμένου) ισχυρότατη επιρροή στην τελική έκβαση της υπόθεσης. // ***β) Ωστόσο,*** επειδή οι συνθήκες υπό τις οποίες συγκεντρώνονται τα εν λόγω στοιχεία κατά την προδικασία απέχουν από το να είναι αδιάβλητες***, ισχύει η αρχή της αμεσότητας.*** Σύμφωνα με αυτή, η επιρροή της προδικασίας στην κύρια διαδικασία υφίσταται ουσιαστική μείωση με την έννοια ότι τα στοιχεία της πρώτης δε μπορούν κατά βάση να χρησιμοποιηθούν για να θεμελιωθεί πάνω τους η οριστική δικαστική κρίση.

1. Η 'αρχή της άμεσης προσωπικής επαφής' του δικαστή: Μόνο εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία επιτρέπεται να χρησιμεύσουν στον κρίνοντα προς θεμελίωση της απόφασής του, με τα οποία ήλθε σε άμεση προσωπική επικοινωνία, των οποίων έχει άμεση προσωπική αντίληψη. Με τον τρόπο αυτό αποκλείεται η άντληση στοιχείων προς στήριξη της δικαστικής (καταδικαστικής) κρίσης από την ανάγνωση των προδικαστικών καταθέσεων των μαρτύρων ή της έγγραφης απολογίας του κατηγορουμένου, τουλάχιστον εκεί όπου είναι δυνατή η άμεση ακρόαση των ίδιων προσώπων στο ακροατήριο. Όσα, επομένως, κατατίθενται στην προδικασία επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν μόνο επικουρικά.

2. Η 'αρχή του εγγύτερου αποδεικτικού μέσου': Ανήκει αποκλειστικά στο δίκαιο της απόδειξης στην ποινική δίκη > τα αποδεικτικά μέσα είναι δυνατό είτε να αποδεικνύουν ευθέως , είτε να παρεντίθενται ανάμεσα στα πρωτότυπα στοιχεία/αποδείξεις και το δικάζον δικαστήριο, υπό μορφή έμμεσων απλώς αποδείξεων (π.χ. τα λεγόμενα 'εξ ακοής μαρτύρων'). Γενικά, το αμεσότερο και εγγύτερο αποδεικτικό μέσο προηγείται του εμμεσότερου και απώτερου, χωρίς –όμως- και να το αποκλείει σε κάθε περίπτωση. Βέβαια, η εν λόγω αρχή, απόλυτα εφαρμοζόμενη, κρίνεται ότι, χωρίς να υπάρχει αποχρών λόγος, προσκρούει στο αξίωμα της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων από το δικαστή· όμως, είναι κατεξοχήν αποχρών λόγος για την εισαγωγή εξαίρεσης από το αξίωμα της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων η ανάγκη προστασίας των ατομικών ελευθεριών του κατηγορουμένου με την τήρηση της αρχής της αμεσότητας. Κι ακόμη, πρακτικά σημαντικότερο είναι ότι ο δικαστής έχει επί τη βάσει του θεμελιώδους διαγνωστικού καθήκοντος που τον βαρύνει (με το

οποίο συναρτάται και η αρχή της αμεσότητας), υποχρέωση να ανταποκριθεί σε κάθε περίπτωση στο αίτημα του κατηγορουμένου για κλήτευση και εξέταση στο ακροατήριο του 'πληροφοριοδότη', εφόσον αυτή δεν είναι αποδεδειγμένα ανέφικτη -> η αδικαιολόγητη απόρριψη του αιτήματος αυτού πρέπει να συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας. Η αρχή της αμεσότητας έχει βρει μια αυξημένου τυπικού κύρους κατοχύρωση στη διάταξη του άρθρου 6 §3 εδ. στ' της ΕΣΔΑ > ο κατηγορούμενος δικαιούται να εξεταστεί ή να ζητήσει να εξεταστούν οι μάρτυρες κατηγορίας· από την άλλη πλευρά –και εφόσον δεν παρεμποδίζεται η διάγνωση της αλήθειας- δεν πρέπει να παραλείπεται και η κατά το δυνατό λήψη μέτρων προστασίας των πληροφοριοδοτών που εισφέρουν την άμεση γνώση τους για τα δεδομένα μιας εγκληματικής υπόθεσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14ο
Όροι αποδοτικής λειτουργίας της προφορικότητας και της αμεσότητας. Η διάρκεια της ποινικής δίκης στο χρόνο

Η προφορικότητα και η αμεσότητα ασκούν την ευεργετική τους επίδραση στην ποινική δίκη, μόνο εφόσον πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις. Ειδικότερα,

1. Η 'αρχή της συνεχούς παρουσίας': Αφορά τόσο τον κατηγορούμενο και τους συνηγόρους του (προκειμένου να λειτουργεί αποδοτικά η προφορικότητα), όσο και τους δικαστές (='αρχή της ενότητας της εκδίκασης'),ώστε να διασφαλίζεται ουσιαστικά η αμεσότητα). Προφανώς, η συνεχής παρουσία αποτελεί αναμφισβήτητο και αναφαίρετο, μάλιστα δε και συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα. Δεδομένου ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να αρνηθεί την απολογία του και ότι η καθήλωσή του στο εδώλιο συνιστά μια σοβαρή δοκιμασία, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι –με την προϋπόθεση τουλάχιστον ότι είναι εξασφαλισμένη η εκτέλεση της ποινής που τυχόν θα επιβληθεί- πρέπει να έχει μόνο δικαίωμα, όχι δε και καθήκον παρουσίας του στο ακροατήριο· ωστόσο, στις σοβαρότερες ποινικές υποθέσεις, όλα σχεδόν τα δίκαια εισάγουν υποχρέωση του κατηγορουμένου να παρίσταται αυτοπρόσωπα στη δίκη. Από την άλλη, η αναγκαία συνεχής παρουσία των δικαστών καταλύεται με την –έστω και βραχυχρόνια- προσωρινή αποχώρηση κάποιου από αυτούς, και την (ακόμη και ολιγόλεπτη) αντικατάστασή του με άλλον κατά τη διάρκεια της δίκης => τα σύγχρονα δίκαια φροντίζουν ώστε να συμπαρεδρεύουν ευθύς εξαρχής αναπληρωματικοί δικαστές, οι οποίοι –αν χρειαστεί να αντικαταστήσουν τους τακτικούς- θα έχουν έτσι κι αυτοί άμεση αντίληψη όσων διαμείφθηκαν στη διάρκεια της δίκης. Τέλος, η παρουσία δεν πρέπει να νοείται απλά και μόνο με τη φυσική, αλλά και με την πνευματική της έννοια· άρα, ο ύπνος, η άγνοια της ελληνικής γλώσσας, η κώφωση κλπ είναι δυνατό να επιφέρουν την απόλυτη ακυρότητα της εκδοθείσας απόφασης λόγω 'κακής σύνθεσης' του δικαστηρίου.

2. Η 'αρχή της συγκεντρωτικής διαδικασίας' και η 'αρχή της επιτάχυνσης': Η αρχή της αμεσότητας βρίσκει την πλήρη έκφρασή της, όταν η κύρια διαδικασία προχωρεί 'συγκεντρωτικά', αδιάλειπτα, χωρίς διακοπές (πέραν των αναγκαίων για να διεκπεραιωθεί κάποια απαραίτητη ενέργεια) μέχρι την έκδοση της απόφασης· σε αντίθετη περίπτωση, πλήττεται καίρια η προφορικότητα στο μέτρο που αυτά που ακούστηκαν καλύπτονται από τη λησμοσύνη. Ακόμα και εκεί, επομένως, που η διακοπή είναι αναπόφευκτη, η παράτασή της πέρα από ένα ορισμένο όριο οφείλει να την τρέψει από 'διακοπή' σε 'αναβολή' της δίκης, με αποτέλεσμα την εξαρχής επανάληψη κατά τη νέα δικάσιμο όλων των πράξεων της διαδικασίας στο ακροατήριο, σαν οι ήδη γενόμενες να μην είχαν γίνει ποτέ. Ωστόσο, υπάρχουν και οι ποινικές δίκες 'μαμούθ', των οποίων η διάρκεια δεν περιορίζεται σε μια δικάσιμο, αλλά απλώνεται στο χρόνο, λόγω της πολυπλοκότητάς τους.
Από την άλλη, η αρχή της επιτάχυνσης διεκδικεί ισχύ και στα στάδια της προδικασίας, της προκαταρκτικής διαδικασίας για το ακροατήριο (σύντομος προσδιορισμός της δικασίμου), καθώς και σ' εκείνο των ενδίκων μέσων, και δεν έχει καμία σχέση με την προφορικότητα και την αμεσότητα,

ενώ στερείται και ενιαίας δικαιολόγησης. Η συγκεκριμένη αρχή αποσκοπεί αφενός μεν στην προστασία του κατηγορουμένου, αφετέρου δε στην εξυπηρέτηση της γενικής πρόληψης με την ταχύτερη δυνατή δικαστική κάθαρση της κοινωνικής αναταραχής που προξενήθηκε με το έγκλημα. Σοβαρή υπέρβαση των εύλογων ορίων μπορεί να οδηγήσει σε απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας.

3. Διακοπή και αναβολή της δίκης: Κοινό χαρακτηριστικό της διακοπής και της αναβολής της δίκης είναι το ότι η ποινική διαδικασία σταματάει για κάποιον –περισσότερο ή λιγότερο- χρόνο. Διαφορετική, όμως, είναι η συνέχεια στις δύο περιπτώσεις > ***α) με το τέλος της διακοπής (ΚΠΔ 349),*** η υπόθεση επανέρχεται για συνέχιση της ίδιας επ' ακροατηρίω δίκης μπροστά στο ίδιο δικαστήριο, με την ίδια σύνθεση που την είχε αρχίσει, από το σημείο ακριβώς που είχε διακοπεί / ***β) μετά την αναβολή,*** αρχίζει νέα επ' ακροατηρίω δίκη από την αρχή μπροστά σε διαφορετική σύνθεση του περί ου πρόκειται δικαστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15ο
Δημοσιότητα ή μυστικότητα;

1. 'Λαϊκή δημοσιότητα' και 'δημοσιότητα των μερών'· 'εσωτερική' και 'εξωτερική' μυστικότητα: Σύμφωνα με την πρώτη έννοια, δημοσιότητα σημαίνει την παροχή της δυνατότητας σε κάθε πολίτη να παρακολουθήσει από κοντά την εξέλιξη της διαδικασίας -> το 'κοινό' αορίστως μπαίνει στο χώρο της εκδίκασης αδιακρίτως και ακωλύτως. Δεν αρκεί ιδίως μόνη η παρουσία ενός συνόλου από εγκαθέτους (=ad hoc επιλεγμένα πρόσωπα)· απαραίτητο είναι, αντίθετα, το άνοιγμα των θυρών του δικαστηρίου στον οποιοδήποτε πολίτη και μόνο σ' αυτόν. Λόγω ζητημάτων χωρητικότητας της αίθουσας, δε συνιστά προσβολή της δημοσιότητας > ***α) ο εκ των προτέρων καθορισμός του αριθμού των εισακτέων προσώπων / β) η έκδοση και αδιάκριτη διανομή ορισμένου αριθμού εισιτηρίων, με τα οποία και μόνο επιτρέπεται η είσοδος / γ) ο έλεγχος των εισερχομένων ατόμων από τους αστυνομικούς υπαλλήλους.*** Λαϊκή δημοσιότητα στο στάδιο της προδικασίας είναι ανέφικτη => επικρατεί 'λαϊκή μυστικότητα' κατά την ανάκριση· πολλές φορές η μυστικότητα της ανάκρισης αποκτά τον επαυξημένο χαρακτήρα του απορρήτου της ανάκρισης (=απαγόρευση αποκάλυψης των όσων προέκυψαν επί τη απειλή ποινής). Ωστόσο, και η μυστικότητα της ανάκρισης βρίσκει το όριό της εκεί όπου αρχίζει να προσβάλει τα θεμελιώδη δικαιώματα της υπεράσπισης του κατηγορουμένου· γι' αυτόν η ανάκριση πρέπει –τουλάχιστον από τη στιγμή που καλείται να απολογηθεί- να είναι φανερή (=προσιτό των εγγράφων της προδικασίας). Δεν είναι απαραίτητο η δημοσιότητα να συνάπτεται με την προφορικότητα. Ανυποχώρητα αναγκαία, βέβαια, είναι η 'λαϊκή δημοσιότητα' στην κύρια διαδικασία και, μάλιστα, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον ακροατηρίου => αφενός εμπεδώνεται το αίσθημα ευθύνης των δικαστικών υπαλλήλων και αφετέρου αυξάνεται η εμπιστοσύνη των κοινωνών ότι προστατεύονται οι ατομικές ελευθερίες τους και ότι εξασφαλίζεται η τιμώρηση των εγκλημάτων. Πάντως, και η δημοσιότητα έχει τα όριά της, αφού η συζήτηση μπορεί να διεξαχθεί και 'κεκλεισμένων των θυρών' -> οπωσδήποτε, ο αποκλεισμός αυτός της δημοσιότητας πρέπει να αποτελέσει το αντικείμενο δημόσιας συζήτησης, από την οποία να προκύπτει ότι είναι όντως επιβεβλημένος. Ένα μειονέκτημα της 'λαϊκής δημοσιότητας' είναι η ψυχική και ηθική δοκιμασία στην οποία εκτίθεται εξαιτίας της ο κατηγορούμενος.
'Δημοσιότητα των μερών', από την άλλη, σημαίνει ότι παρέχεται η δυνατότητα τουλάχιστον στους διαδίκους (και στους συνηγόρους τους), προπαντός δε στον κατηγορούμενο, να ενημερωθούν πλήρως επί της πορείας της δίκης.

2. Έμμεση δημοσιότητα, πολιτική δημοσιότητα και 'publicity': Συνήθως, τα ακροατήρια των ποινικών δικαστηρίων δεν προσελκύουν μεγάλο αριθμό ατόμων. Από αυτή την άποψη, πιο σπουδαία φαίνεται να είναι η 'έμμεση λαϊκή δημοσιότητα', η οποία επιτυγχάνεται με την παρουσία στην αίθουσα του ποινικού δικαστηρίου των αντιπροσώπων των ΜΜΕ => με τη δημοσιογραφική κάλυψη καθίσταται δυνατός ο έλεγχος από την κοινή γνώμη. Σημειώνεται ότι η λαϊκή δημοσιότητα έχει και έναν δικανικό ή (ακριβέστερα) δικαστηριακό χαρακτήρα > ο κατηγορούμενος είναι υποχρεωμένος να ανεχθεί αποκλειστικά και μόνο τη δημοσιότητα μέσα στο δικαστήριο για ό,τι συμβαίνει σ' αυτό. Ωστόσο, το 'δικαστικό ρεπορτάζ' διασπά τα όρια της αίθουσας του δικαστηρίου και αποτελεί εκδήλωση της λεγόμενης πολιτικής δημοσιότητας (=έγκειται στο δικαίωμα που έχει κάθε πολίτης να τηρείται ενήμερος ως προς τα βασικά τουλάχιστον δεδομένα που αφορούν τα κοινά).
Είναι προφανές ότι υπάρχουν ορισμένα όρια, μέχρι τα οποία επιτρέπεται να φτάσει η δημοσιογραφική κάλυψη των ποινικών υποθέσεων, χωρίς να εμπλακεί στη ρύθμιση των ΑΚ 57 επ., ΠΚ 361 επ. και Σ9^{Α}. Υπό την καίρια προϋπόθεση ότι η υπό κρίση υπόθεση αξίζει πραγματικά να προβληθεί, το σχετικό με αυτή δημοσίευμα είναι ανεπίληπτο εφόσον ***α) στη μεν προδικασία περιορίζεται στην ασχολίαστη περιγραφή των διαδικαστικών φάσεων / β) στο δε ακροατήριο εξαντλείται στη μετάδοση όσων λαμβάνουν χώρα εκεί από τη σκοπιά του οποιουδήποτε ακροατή που παρακολουθεί τη διαδικασία.*** Σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητο να πληρούνται και οι εξής προϋποθέσεις προσωπικής και ηθικής-δεοντολογικής φύσης -> ***i] σχολιαστική ακρίβεια και νηφαλιότητα στη μετάδοση των διαδραματιζομένων*** ΙΙ ***ii] νομική παιδεία του γράφοντος ή ομιλούντος*** ΙΙ ***iii] αποφυγή της λήψης οποιασδήποτε θέσης πριν την τελική κρίση.***

3. Κάποια συμπεράσματα: Η δημοσιότητα υπό θετική έννοια, ήτοι το δικαίωμα του κοινού σε πληροφόρηση επί των συμβαινόντων στη δίκη και, αντίστοιχα, το δικαίωμα των ΜΜΕ για μετάδοση των παραπάνω, δεν έχει πράγματι σχέση με την αρχή της δημοσιότητας stricto sensu, αλλά με το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας (Σ5 §1). Η δημοσιότητα, λοιπόν, αυτή είναι αυτονόητο ότι δε μπορεί να ξεπερνάει τα εγγενή όρια των θιγομένων δικαιωμάτων και ελευθεριών. Παρά τα σοβαρά μειονεκτήματα, εντούτοις πρέπει να επιτρέπεται η τηλεοπτική μετάδοση των πολιτικών δικών (κατεξοχήν των δικών του Ειδικού Δικαστηρίου), αφού η έκβασή τους ενδιαφέρει άμεσα κάθε πολίτη ως συμμετέχοντα στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας => εξασφαλίζεται η δυνατότητα άσκησης δημόσιου ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16^{ο}
Ποιος έχει την 'κυριαρχία' στην ποινική δίκη;

1. Οι δύο πτυχές της 'κυριαρχίας': Στην πολιτική δίκη ισχύει η 'αρχή της κυριαρχίας των μερών' που σημαίνει ότι οι διάδικοι ***α) όχι μόνο δημιουργούν την έννομη σχέση της δίκης, αλλά ρυθμίζουν κιόλας την παραπέρα εξέλιξή της, φροντίζοντας για τη συνέχεια των διαδικαστικών φάσεων.*** Ωστόσο, η αρχή αυτή δεν αναγνωρίζεται στο Ευρωπαϊκό ποινικό δίκαιο, αφού ολόκληρη η διεξαγωγή της ποινικής δίκης έχει ανατεθεί σε δημόσιους φορείς (τον εισαγγελέα, τον ανακριτή, το συμβούλιο, τον διευθύνοντα τη συζήτηση, το δικαστήριο) = αρχή της δημόσιας επιμέλειας. // ***β) έχουν την εξουσία να διαθέτουν την πολιτική δίκη, συμφωνώντας για την παύση της.*** ΟΜΩΣ, κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην ποινική δίκη, καθώς ούτε ο εισαγγελέας δε δικαιούται να διαθέτει την ποινική δίκη, η οποία –μόλις ασκηθεί- 'ξεφεύγει από τα χέρια του'.

2. Η 'άνοδος' του θεσμού των 'δικονομικών διαπραγματεύσεων' (=plea bargaining): Σύμφωνα με το θεσμό αυτό, αν ο κατηγορούμενος ομολογήσει απαρχής μπροστά στο δικαστήριο την ενοχή του, η διαδικασία σταματάει και ο δικαστής τον κηρύσσει αμέσως ένοχο, του επιβάλλει δε στη

συνέχεια την αρμόζουσα ποινή. Η μεθόδευση αυτή, αν και συμβάλλει στην εξοικονόμηση χρόνου, εγκυμονεί και σοβαρούς κινδύνους για τον κατηγορούμενο. Ειδικότερα, προκαλεί σημαντική υποβάθμιση της ιδέας της ποινικής δίκης και συγκεκριμένα ***α) της συνταγματικά επιβεβλημένης υποχρέωσης για κολασμό του εγκλήματος ύστερα από δίκαιη δίκη / β) της αρχής της αναλογικότητας του ποινικού κολασμού / γ) της αρχής της ισότητας / δ) του τεκμηρίου της αθωότητας / ε) των αρχών της δημοσιότητας / στ) της προφορικότητας και της αμεσότητας.***

3. Η επιμέλεια του διευθύνοντος τη συζήτηση: Τα ηπειρωτικά ευρωπαϊκά δικαστήρια τάσσονται υπέρ της αντίληψης ότι αυτή ανήκει στον πρόεδρο του δικαστηρίου, ο οποίος εξετάζει τους μάρτυρες, καλεί σε απολογία τον κατηγορούμενο και προσδιορίζει την τάξη της διαδικασίας. Στην Επιστήμη, αυτή η διεύθυνση της συζήτησης διακρίνεται σε ***α) τυπική,*** η οποία περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες του προέδρου που ρυθμίζουν την εξωτερική διάταξη και πρόοδο της διαδικασίας- π.χ. εκφώνηση της υπόθεσης, κήρυξη της λήξης της αποδεικτικής διαδικασίας κλπ. Οι ενέργειες αυτές, επειδή δε θίγουν την ουσία της διαδικαστικής πορείας της υπόθεσης, ανατίθενται στον διευθύνοντα τη συζήτηση κατ' αποκλειστικότητα και δε μπορούν να υποβληθούν στον έλεγχο του δικαστικού collegium. // ***β) ουσιαστική,*** η οποία καλύπτει θέματα που μπορούν να επηρεάσουν το περιεχόμενο της μέλλουσας να εκδοθεί απόφασης- π.χ. ο τρόπος εξέτασης του κατηγορουμένου, η αφαίρεση του λόγου σε κάποιον κλπ. Όλα αυτά τα μέτρα πρέπει να υπόκεινται στον έλεγχο του δικαστηρίου, στο οποίο μπορούν να προσφύγουν οι ενδιαφερόμενοι.
Σε κάθε περίπτωση, ο διευθύνων τη συζήτηση πρέπει να τηρεί τη μεγαλύτερη δυνατή απόσταση από την υπόθεση, και να καταβάλει προσπάθεια να μεταχειρίζεται κατά τον απαθή και ψύχραιμο τρόπο που επιβάλλεται (ΚΠΔ 332) όσους μετέχουν στη δίκη. Φυσικά, αυτός που βαρύνεται με το διαγνωστικό καθήκον πρέπει να έχει και την εξουσία/ευθύνη να κάνει ό,τι χρειάζεται για την εκπλήρωσή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17ο
Ποιο είναι το αντικείμενο της ποινικής δίκης;

1. Η έννοια του αντικειμένου: Στο ποινικό δίκαιο, ανατίθεται στο ποινικό δικαστήριο η διερεύνηση και ο έλεγχος της υπόθεσης ότι συγκεκριμένο πρόσωπο έγινε αξιόποινο σύμφωνα με κάποιον ποινικό νόμο. Το περιεχόμενο, δηλ. της κατηγορίας (=της εισαγγελικής παραγγελίας) και της -σύμφωνα με την εξέλιξή της- παραπομπής στο ακροατήριο, δεσμεύει/περιορίζει τον ποινικό δικαστή· ωστόσο, ο ερευνητικός χαρακτήρας της εντολής που του δίνεται σε συνδυασμό με το δημόσιο συμφέρον για την εκπλήρωσή της, συνεπάγεται τη διεύρυνση των ορίων της δράσης του. Επομένως, αντικείμενο της ποινικής δίκης ονομάζεται οτιδήποτε καλύπτεται από το εν λόγω διαγνωστικό καθήκον, αυτό δηλ. που έχει καθήκον να ψάξει και να βρει ο ποινικός δικαστής. Είναι φανερό ότι τα δικαιώματα της υπεράσπισης του κατηγορουμένου θα εξετίθεντο σε κίνδυνο, αν ο τελευταίος –μολονότι διώχθηκε για την πράξη Α, έβλεπε ξαφνικά τον εαυτό του να διώκεται και να δικάζεται για τη Β· αναλόγως, υποσκάπτεται και το κράτος του κατηγορητικού συστήματος, εφόσον επιτρέπεται στον ανακριτή ή στο δικαστή να προσδιορίζει το αντικείμενο με το οποίο θα ασχοληθεί. Εδώ είναι αναγκαίος ένας περαιτέρω περιορισμός που μπορεί να συντελεστεί προς περισσότερες κατευθύνσεις > ***α) είναι δυνατό να αφορά αποκλειστικά το πρόσωπο εκείνου, εναντίον του οποίου στρέφεται η ποινική δίωξη*** -> οσάκις επιτρέπεται στην ανάκριση και στο δικαστήριο να ασχοληθούν μόνο με τη δράση του από την αρχή συγκεκριμένου κατηγορουμένου, τότε η ποινική δίκη διεξάγεται ***in personam*** // ***β) ενδεχομένως η ποινική δίωξη να ασκείται in rem,*** δηλ. η δίκη και η δίωξη να αφορούν σε συγκεκριμένο έγκλημα, χωρίς να υπάρχει περιορισμός ως προς τα πρόσωπα (=> μπορεί να αλλάξει το πρόσωπο του αρχικού κατηγορουμένου ή η δίωξη να επεκταθεί και στους συμμετόχους κλπ).

Παρατηρείται, βέβαια, ότι μόνο η προδικασία μπορεί να κινηθεί in rem· αντίθετα, όταν η υπόθεση εισαχθεί στο ακροατήριο, η εκδίκαση προχωρά in personam.

2. Η πρακτική σημασία του αντικειμένου: ***α) Εκκρεμοδικία*** **>** Άπαξ και αρχίσει η ποινική δίκη ανακύπτει δικονομικό κώλυμα για τη δημιουργία και δεύτερης δίκης ως προς το ίδιο αντικείμενο. Αναλυτικότερα, δεν επιτρέπεται να γίνονται για το ίδιο αντικείμενο ταυτόχρονα δύο (ή περισσότερες) δίκες από δύο διαφορετικά ποινικά δικαστήρια ή και από δύο διαφορετικές συνθέσεις του ίδιου δικαστηρίου, στο οποίο έχουν σχηματιστεί δύο διαφορετικές δικογραφίες για την ίδια υπόθεση.

β) Το δεδικασμένο **>** Οποιαδήποτε πράξη ενός συγκεκριμένου προσώπου έχει εκδικαστεί αμετάκλητα, καλύπτεται από την ισχύ του δεδικασμένου και δε μπορεί να υποβληθεί σε μία δικαστική κρίση (βλ. και το ότι η αμετάκλητη κρίση μιας πράξης ασκεί δεσμευτική επιρροή σε μια άλλη ποινική δίκη). Τα όρια του δεδικασμένου συμπίπτουν με αυτά του αντικειμένου της ποινικής δίκης.

γ) Η επιτρεπόμενη τροποποίηση (=βελτίωση) της κατηγορίας, ώστε να ανταποκρίνεται στην αληθινή μορφή των πραγμάτων **>** Είναι καταρχήν η λεγόμενη 'ποσοτική διόρθωση'- π.χ. η μεταβολή στο οποίο αναφέρεται η κατηγορία (βλ. επιτρέπεται η εκδίκαση μιας κλοπής 300€, μολονότι η δίωξη αφορούσε μόνο σε 100€). Αυτό θεωρείται και ως έκφραση της 'αρχής του αδιαίρετου της ποινικής δίκης' (=το ποινικό δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει οριστικά και αδιαίρετα για την υπό κρίση υπόθεση στο σύνολό της) -> η ratio του αδιαίρετου (βλ. πρακτική σημασία και ενόψει του προσδιορισμού των ορίων του δεδικασμένου) έγκειται στο ότι τόσο η πολιτεία όσο και ο κατηγορούμενος έχουν συμφέρον να διεκπεραιώνονται οι ποινικές δίκες 'δια μιάς'. Σημειώνεται, τέλος, ότι η ενασχόληση με ζητήματα που βρίσκονται έξω από το αντικείμενο της ποινικής δίκης και οι αντίστοιχες προσθήκες ή μεταβολές του, συνιστούν απαγορευμένη μεταβολή της κατηγορίας· αναλόγως, οι σημαντικές μεταβολές που επιχειρούνται για πρώτη φορά στο ακροατήριο πρέπει να είναι καταρχήν ανεπίτρεπτες.

3. Συστήματα οριοθέτησης της ποινικής res: Τα όρια του αντικειμένου της ποινικής δίκης κυμαίνονται ανάλογα με την υιοθέτηση ενός από τα παρακάτω συστήματα >

α) κατά το πρώτο, το αντικείμενο της δίκης συμπίπτει με τη συγκεκριμένη εγκληματική πράξη, η οποία αναφέρεται στην εισαγγελική δίωξη, και μάλιστα ακριβώς με τον νομικό χαρακτηρισμό που της προσέδωσε η τελευταία. Σχετικά ερωτάται αν η ίδια συμπεριφορά παρήγαγε περισσότερα αξιόποινα αποτελέσματα, θα γίνει δεκτό ένα αντικείμενο ποινικής δίκης αποβλέποντας στη συμπεριφορά ή πλείονα αποβλέποντας στο αποτέλεσμα; Ορθότερο φαίνεται να περιληφθούν και αυτά στο αντικείμενο της ποινικής δίκης, εφόσον ήταν διαγνώσιμα κατά την άσκηση του διαγνωστικού καθήκοντος του δικαστή.

β) κατά το δεύτερο σύστημα, το δικαστήριο δεν έχει να ασχοληθεί μόνο με το διωκόμενο έγκλημα, αλλά και με το ιστορικό γεγονός, στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται το τελευταίο και το οποίο (γεγονός) είναι ενδεχόμενο να περιλαμβάνει κι άλλα, περισσότερα του ενός, εγκλήματα. Η λύση αυτή καλύπτει σε κάθε περίπτωση όλα τα τυχόν κατ' ιδέαν συρρέοντα εγκλήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18ο
'Τυπική' ή 'ουσιαστική' αλήθεια;

Το ζήτημα αυτό αφορά το υλικό της ποινικής δίκης, δηλ. τον προσδιορισμό των αποδεικτικών στοιχείων στα οποία ο δικαστής μπορεί να στηρίξει την απόφασή του. Ισχύει η 'αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας' -> ο ποινικός δικαστής μπορεί, λοιπόν, αλλά και οφείλει να αναζητήσει αυτοτελώς και αδέσμευτα όσα στοιχεία κρίνει πως οδηγούν στην ουσιαστική αλήθεια, μάλιστα δε είναι και υποχρεωμένος –όταν και όπως χρειάζεται- να το κάνει. Η αρχή της αναζήτησης της

ουσιαστικής αλήθειας παίρνει και τη μορφή της απαγόρευσης να αποστερείται ο δικάζων από τα in concreto αναγκαία και πρόσφορα αποδεικτικά μέσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19ο
Ποινική δίκη με απουσία του κατηγορουμένου;

1. Το καθήκον εμφάνισης του κατηγορουμένου: ***α) Έχει ουσιώδη αποδεικτική αξία προπάντων για την εκτίμηση της προσωπικότητάς του (ΠΚ 79), αλλά και της ίδιας της ενοχής του. / β) Εξασφαλίζει την εκτέλεση της καταδικαστικής απόφασης που τυχόν θα εκδοθεί.***
Στο σημείο αυτό ερωτάται 'τι πρέπει να πράξει το δικαστήριο σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος δεν εμφανιστεί στο ακροατήριο κατά την ορισθείσα ημέρα και ώρα, μολονότι κλητεύθηκε νόμιμα ενώπιόν του'; Στα σοβαρότερα τουλάχιστον εγκλήματα, η πρόοδος της δίκης στο ακροατήριο αποκλείεται τελείως, εφόσον απουσιάζει ο κατηγορούμενος· το δικαστήριο περιμένει την εμφάνισή του, ενώ είτε αναστέλλεται η ποινική δίωξη είτε αναβάλλεται απλώς η δίκη. Αυτό δε άσχετα με το λόγο της απουσίας, δηλ. με το αν ο κατηγορούμενος είναι απλώς 'απών' ή 'φυγάς' (στην τελευταία αυτή περίπτωση θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια, ώστε να εξασφαλιστεί η παρουσία του φυγόδικου- π.χ. βίαιη προσαγωγή, σύλληψη, προσωρινή κράτηση). Ως προς τις αποδείξεις, αυτές συντηρούνται όσο είναι δυνατό με την πρόοδο της προδικασίας, η οποία καθόλου δεν ανακόπτεται εξαιτίας της απουσίας του κατηγορουμένου.

2. Προαιρετική η παρουσία του κατηγορουμένου; Ο κατηγορούμενος δε μπορεί –ανάλογα με την επιθυμία του- να μην εμφανίζεται στο ποινικό δικαστήριο, όπου έχει νόμιμα κλητευθεί για να δικαστεί. Το -όντως συστατικό της δίκαιης δίκης- δικαίωμα υπεράσπισης και ακρόασης του κατηγορουμένου καθόλου δεν περιλαμβάνει και το δικαίωμά του να εκπροσωπηθεί από πληρεξούσιο δικηγόρο αν δεν επιθυμεί (!) να εμφανιστεί αυτοπροσώπως. Εκείνο, πάντως, που είναι σωστό να διατηρηθεί είναι το εξής > όποιος δικάζεται ερήμην, έχει πράγματι δικαίωμα να διορίσει δικηγόρο για να τον εκπροσωπήσει· κανείς δεν πρέπει να δικάζεται 'ανήκουστος'. Κατά τα λοιπά, όμως, πρέπει να ισχύει το παρακάτω -> Αν ο κατηγορούμενος για κακούργημα δεν εμφανιστεί την ημέρα της δίκης στο δικαστήριο –καίτοι έχει κλητευθεί νόμιμα- γιατί δεν επιθυμεί, και στέλνει δικηγόρο, τότε το δικαστήριο θα πρέπει να αναστείλει τη διαδικασία, να διατάξει την κατάπτωση της τυχόν εγγυοδοσίας που του έχει επιβληθεί και τη σύλληψη, καθώς και προσωρινή του κράτηση (ΚΠΔ 435 §1 γ').

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20ό
'Νομικοί κανόνες απόδειξης' ή ελεύθερη εκτίμηση από το δικαστή ('ηθική απόδειξη');

Η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας από τον ποινικό δικαστή πραγματοποιείται με την εύρεση και εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων (=αποδείξεων).

1. 'Νομικές αποδείξεις': Σύμφωνα με μια παλαιότερη άποψη, η καταδίκη ήταν δυνατή και επιβεβλημένη, μόνο εφόσον συνέτρεχαν οι αποδεικτικές προϋποθέσεις (indicia indubitata) που έτασσε για το σκοπό αυτό ο νόμος. Τέτοιου είδους 'νόμιμες' αποδείξεις ήταν π.χ. η ομολογία του κατηγορουμένου, η κατάθεση δύο ανεπίληπτων (=ενάρετων) μαρτύρων κλπ. Τα ανεπαρκή indicia απεκλείετο να οδηγήσουν καθαυτά στην καταδίκη του κατηγορουμένου, πλην όμως μπορούσαν να προκαλέσουν το βασανισμό του, προκειμένου να αποσπαστεί η ομολογία του.

2. 'Ηθική απόδειξη': Με τον όρο αυτό εννοούνται δύο επιμέρους αρχές που διέπουν την ποινική απόδειξη > ***α) Το απεριόριστο των αποδεικτικών μέσων*** -> για το σχηματισμό της δικανικής πεποίθησης του δικαστή μπορεί να χρησιμεύσει οτιδήποτε. // ***β) Την ελεύθερη εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων από το δικαστή (=σύμφωνα με τις επιταγές της συνείδησής του και όχι κατά τις υπαγορεύσεις κάποιου νομικού κανόνα)*** -> έτσι, ακόμη κι αν έχει ομολογήσει ο κατηγορούμενος, είναι καθ' όλα δυνατό να αθωωθεί. Είναι αλήθεια ότι ο σχηματισμός της δικανικής πεποίθησης αποτελεί συχνά προϊόν και του συναισθήματος του δικαστή· πράγματι, πολλές φορές η αντικειμενική αλήθεια καλύπτεται από ένα σύννεφο αμφιβολιών, που δε μπορούν από μόνες τους να διαπεράσουν η παρατήρηση, η λογική και η εμπειρία {πάντως, λόγω του in dubio pro reo, δεν είναι απαραίτητος ο σχηματισμός δικανικής πεποίθησης}. Φυσικά, σωστό θα ήταν η δικαστική κρίση να διαμορφώνεται πάντοτε απρόσωπα. Ενόψει των αντιρρήσεων αυτών, θα μπορούσε να προταθεί ο αποκλεισμός της ποινικής καταδίκης, εφόσον δε γίνει δυνατό να παραμεριστεί και η τελευταία ακόμα αντικειμενικά υφιστάμενη αμφιβολία, με βάση τους κανόνες της λογικής και της εμπειρίας => αυτό, εντούτοις, θα οδηγούσε στην κατάλυση της ποινικής δικαιοσύνης. Άρα, το δίκαιο είναι υποχρεωμένο να αναγνωρίσει τη σημασία και της υποκειμενικής υπέρβασης της αμφιβολίας, δηλ. της υποκειμενικής πεποίθησης του δικαστή για την ενοχή του κατηγορουμένου, χωρίς αμφιβολίες.

3. 'Μοντέλο πεποίθησης' και 'μοντέλο απόδειξης': Η ενδόμυχη πεποίθηση καθαυτήν δεν έχει σχέση με την απόδειξη. Αντιθέτως, η απόδειξη (ως οριστική δείξη ορισμένης διαμόρφωσης των πραγμάτων) είναι μια μεταβατική, εξωστρεφής-επικοινωνιακή έννοια· γι' αυτό το αποδεικνυόμενο πρέπει να είναι μεταδόσιμο (=να μπορεί να το δει ο άλλος), πράγμα που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την έλλογη αιτιολόγηση (=με τέτοιο τρόπο ώστε ο δικαστής, που θα ελέγξει την απόφαση, να μπορεί να κατανοήσει τη συλλογιστική πορεία που οδήγησε στη λήψη της) της αποδεικνυόμενης παραδοχής. Άρα, χωρίς αιτιολογία στην πραγματικότητα ΔΕΝ υπάρχει απόδειξη. Παρατηρείται, δηλ. ότι τα στοιχειωδώς απαραίτητα συστατικά της αληθινής και πλήρους αιτιολογίας μιας ποινικής καταδίκης είναι > ***α) η μνεία πραγματικών περιστατικών που αποδείχτηκαν σε βάρος του κατηγορουμένου και αντιστοιχούν στην περιγραφή της οικείας εγκληματικής πράξης από το νόμο*** / ***β) η αναλυτική και κατά περιεχόμενο αναφορά των αποδεικτικών μέσων, από τα οποία προέκυψαν τα παραπάνω πραγματικά περιστατικά.*** Κατά τη νομολογία, δε θεμελιώνεται λόγος αναίρεσης από τη μη παράθεση στην αιτιολόγηση συγκεκριμένων κατά το περιεχόμενό τους αποδεικτικών μέσων που στηρίζουν την καταδίκη· αρκεί η 'κατ' είδος' αναφορά τους. / ***γ) η εξήγηση της συλλογιστικής πορείας, με βάση την οποία κατέληξε το δικαστήριο σε καταδικαστική απόφαση*** / ***δ) όπου η υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών υπό τον οικείο κανόνα του ουσιαστικού ποινικού δικαίου υπόκειται σε αμφισβήτηση, είναι επιπλέον απαραίτητη η αναφορά των νομικών λόγων της υπαγωγής, δηλ. της επιλογής της συγκεκριμένης και όχι της αντίθετης λύσης.***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21ο
Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις

1. Όρια στην αναζήτηση της αλήθειας: Ερωτάται 'αν μπορεί ο δικαστής να αναζητεί –στο πλαίσιο του συστήματος της ηθικής απόδειξης- οποιαδήποτε αποδεικτικά στοιχεία με οποιονδήποτε τρόπο· η απάντηση είναι αρνητική, αφού η ελευθερία (και υποχρέωση) του στην αναζήτηση των αποδείξεων έχει ορισμένα όρια. Έτσι, η απόσπαση της ομολογίας του κατηγορουμένου με βασανιστήρια απαγορεύεται -> πράγματι, κι όταν ακόμα ο κατηγορούμενος λειτουργεί ως αποδεικτικό μέσο, όντας κατά την αναφορά αυτή αντικείμενο της ποινικής δίκης, δεν παύει να είναι προεχόντως υποκείμενό της, δηλ. πρόσωπο και όχι πράγμα προσιτό σε κάθε είδους χειρισμούς. Με άλλα λόγια, δεν είναι

επιτρεπτή η προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του, εφόσον τουλάχιστον ο ίδιος έχει φροντίσει να μην την υποβαθμίσει· γι' αυτό μπορεί να επιδιωχθεί μόνο η γνήσια προσωπική του κατάθεση. Πε Περιορισμοί στην ελεύθερη αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων συνάγονται από την ανάγκη προστασίας και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων > ***α) η έρευνα σε κατοικία ή η σωματική έρευνα επιτρέπονται μόνο κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και υπό ορισμένες προϋποθέσεις (ΚΠΔ 253-258) / β) ξένες επιστολές δεν επιτρέπεται καταρχήν να ανοίγονται και να διαβάζονται, ακόμη κι αν το περιεχόμενό τους θα ήταν χρήσιμο στην αποκάλυψη ενός εγκλήματος / γ) η κρυφή μαγνητοφώνηση ή βιντεοσκόπηση συνομιλιών, καθώς και οι τηλεφωνικές υποκλοπές προσβάλλουν συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα / δ) ο εξαναγκασμός κάποιου να καταθέσει επί κατηγορίας σε βάρος στενού συγγενούς του συνήθως δίνει την ευχέρεια άρνησης της μαρτυρίας / ε) ΠΚ 371 και ΚΠΔ 212.***

2. Η απαγόρευση της αποδεικτικής αξιοποίησης: Τα παραπάνω αφορούν σε εξαιρέσεις από την αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας. Το ζήτημα αν υπάρχουν ή όχι αληθινές εξαιρέσεις από την αρχή της 'ηθικής απόδειξης' προκύπτει, ωστόσο, από τη στιγμή που οι προαναφερθέντες περιορισμοί θα παραβιαστούν, δηλ. εφόσον γίνουν προσιτά στο δικαστή αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των παραπάνω απαγορεύσεων. Σε κάθε περίπτωση, η απαγόρευση της αξιοποίησης παράνομων αποδεικτικών μέσων αξιώνει από το δικαστή να αγνοήσει ενδεχομένως βαριά ενοχοποιητικά για τον κατηγορούμενο στοιχεία και να στηρίξει την κρίση του μόνο στα (ενδεχομένως ανεπαρκή) υπόλοιπα, φτάνοντας έτσι ακόμα και στην αθώωσή του.

3. Κάποιες βασικές προτάσεις για την ορθή αντιμετώπιση του ζητήματος: ***α) Παράνομη κτήση του αποδεικτικού μέσου δε σημαίνει οπωσδήποτε και απαγόρευση της αποδεικτικής του αξιοποίησης·*** η τελευταία είναι μια δικονομική έννομη συνέπεια που δεν την έχουν κατ' ανάγκη οι παραβάσεις κανόνων άλλων (μη δικονομικών) κλάδων του δικαίου. Έτσι, ούτε καν των με δικονομική παράβαση αποκτηθέντων μέσων απαγορεύεται σε κάθε περίπτωση η αποδεικτική αξιοποίηση. / ***β) Απαγόρευση της αποδεικτικής αξιοποίησης υπάρχει, βέβαια, όπου αυτό προβλέπεται ρητά από το νόμο, αλλά και όπου προκύπτει σαφώς από το νόημα της σχετικής διάταξης*** (π.χ. το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου συναρτάται με την απαγόρευση της αποδεικτικής αξιοποίησης της σιγής του σε βάρος του). / ***γ) Απαγόρευση της αποδεικτικής αξιοποίησης του παράνομα αποκτηθέντος αποδεικτικού μέσου μπορεί καταρχήν να γίνει δεκτό ότι υπάρχει όπου η παρανομία θα έβρισκε με την αξιοποίηση την δικονομική συνέχισή της*** (με την έννοια ότι η ίδια η αξιοποίηση θα συνιστούσε περαιτέρω προσβολή του τρωθέντος με την παράνομη κτήση εννόμου αγαθού)- π.χ. η σε βάρος ενός κατηγορουμένου λήψη υπόψη της αποσπασθείσας με βία προδικαστικής 'ομολογίας' του αποτελεί συνέχιση της αδικίας που του έγινε. / ***δ) Είναι δεδομένο ότι η ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας και ο κολασμός των εγκλημάτων συνιστούν αξίες που πρέπει να διασφαλίζονται συνταγματικά => δε μπορούν να παραμεριστούν, παρά μόνο για χάρη ενός υπέρτερου αγαθού.*** Πρέπει, λοιπόν, να γίνεται στάθμιση της απαξίας που έχουν η εν λόγω παρανομία και η βέβαιη ή δυνατή τρώση της ποινικής λειτουργίας της πολιτείας· στη στάθμιση αυτή ασκεί επιρροή και η βαρύτητα του περί ου πρόκειται εγκλήματος. Σημειώνεται ότι το έννομο αγαθό που πλήττει η παρανομία, για να μπορεί να κατισχύσει της ζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, πρέπει να έχει κι αυτό συνταγματικό κύρος και αναγνώριση ως θεμελιώδες δικαίωμα. / ***ε) Αν προσβάλλεται συγχρόνως και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια (βλ. βασανιστήρια), η απαγόρευση πρέπει να εκτείνεται και στις έμμεσα κτηθείσες μέσω αυτής αποδείξεις.*** / ***στ) Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα είναι πάντοτε αξιοποιήσιμα στο μέτρο που χρησιμεύουν στην πρόληψη εγκλημάτων.*** / ***ζ) Ποτέ δεν πρέπει να απαγορεύεται η αξιοποίηση παράνομα αποκτηθέντος αποδεικτικού μέσου σε όφελος του κατηγορουμένου.*** / ***η) Η απαγόρευση της αποδεικτικής αξιοποίησης πρέπει να οδηγεί σε***

ακυρότητα της απόφασης που εκδόθηκε κατά παράβασή της (βλ. και ΚΠΔ 171 §1 δ' σε συνδ. με ΚΠΔ 510 §1Α').

Διαφαίνεται ότι η θεματική που μας απασχολεί εδώ αποτελεί συνάρτηση του βαθμού αιτιολόγησης των δικαστικών αποφάσεων -> μόνο αν οι τελευταίες αιτιολογούνται ουσιαστικά και ειλικρινά μπορεί να ελεγχθεί η τυχόν αξιοποίηση απαγορευμένων αποδεικτικών μέσων.

Κάποιες εξαιρέσεις υφίστανται, όμως, και ως προς την ελεύθερη εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων. Αυτές προκύπτουν είτε από νομικούς κανόνες που αφορούν στην αποδεικτική αξία δημοσίων εγγράφων (συμβολαίων, εκθέσεων) ή δικαστικών αποφάσεων, είτε από διδάγματα ή πορίσματα της επιστήμης ή της τεχνικής που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22ο
In dubio pro reo και 'τεκμήριο αθωότητας'

Ερωτάται τι πρέπει να γίνει αν το δικαστήριο δε μπόρεσε να σχηματίσει δικανική πεποίθηση ούτε για την ενοχή, αλλά ούτε και για την αθωότητα του κατηγορουμένου. Η μοναδική λύση του συγκεκριμένου ζητήματος είναι η κατάργηση των 'νομικών αποδείξεων' και αναγνώριση της αρχής 'εν αμφιβολία υπέρ του κατηγορουμένου'. Αναγκαία και επαρκής προϋπόθεση, λοιπόν, για την κήρυξη της ενοχής είναι ο κατ' ελεύθερη 'ηθική' εκτίμηση σχηματισμός έλλογης δικανικής πεποίθησης για την πλήρωση των όρων του εγκλήματος από μέρους του κατηγορουμένου. Κατ' ακριβολογία, το τεκμήριο της αθωότητας ισχύει, σε πρώτη φάση, μέχρι το σχηματισμό δικανικής πεποίθησης ως προς την ενοχή, οπότε και καταλύεται· αν τέτοια πεποίθηση δε διαμορφωθεί, λόγω της ύπαρξης αμφιβολιών, ο κατηγορούμενος πρέπει να αθωωθεί.

Ο κανόνας in dubio pro reo ανήκει στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο και η παράβασή του θεμελιώνει τον αντίστοιχο λόγο αναίρεσης (ΚΠΔ 510 §1 Ε', 484 §1 β') => η απόδειξη της ενοχής πρέπει να ελέγχεται αναιρετικά.

Η αρχή in dubio pro reo, πάντως, δε συμπίπτει εννοιολογικά με το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. Το τελευταίο έχει ευρύτερο περιεχόμενο, αφού δεν αναφέρεται μόνο στη φάση της οριστικής κρίσης και απόφασης επί της εκάστοτε ποινικής υπόθεσης, αλλά επηρεάζει και τη διαμόρφωση ολόκληρης της ποινικής δίκης.

1. Περισσότερα για το τεκμήριο αθωότητας: Έχει αυξημένο τυπικό κύρος, αφού κατοχυρώνεται από το άρθρο 6 §2 της ΕΣΔΑ, και –άρα- πρέπει να γίνεται σεβαστό από όλα τα κρατικά όργανα (όχι μόνο από τα δικαστικά πρόσωπα). Το τεκμήριο, μάλιστα, αναπτύσσει και τριτενέργεια στον ιδιωτικό χώρο- βλ. Σ25 §1. Κατ' ορθή κρίση, από το τεκμήριο αθωότητας συνάγεται υποχρέωση της πολιτείας (και ειδικότερα του εθνικού νομοθέτη) για τη λήψη θετικών μέτρων αποτροπής ενδεχόμενων ατόπων που σχετίζονται με αυτό. Είναι φανερό ότι αντικείμενο απόδειξης στην ποινική δίκη αποτελεί κατά βάση μόνο η ενοχή του κατηγορουμένου, στο μέτρο που η αθωότητά του τεκμαίρεται μέχρις αποδείξεως του εναντίου => είναι λάθος να εγείρονται ως προς την αιτιολόγηση της αθωωτικής απόφασης οι ίδιες αξιώσεις όπως και για την καταδίκη {θεωρητικά είναι κάποτε νοητή η αιτιολόγηση της αθώωσης και με μόνη την καθαρά αρνητική πρόταση/διαπίστωση ότι δεν αποδείχτηκαν πραγματικά περιστατικά ικανά να υπαχθούν υπό τον οικείο κανόνα του ουσιαστικού ποινικού δικαίου}. Τέλος, το τεκμήριο της αθωότητας είναι καταρχήν ασυμβίβαστο προς επιμέρους τυχόν αναγνωριζόμενα από τις θετικές νομοθεσίες τεκμήρια ενοχής -> απολύτως απαράδεκτη είναι η αποστέρηση του κατηγορουμένου από κάθε δυνατότητα υπεράσπισής του εξαιτίας της λειτουργίας ενός τέτοιου τεκμηρίου ενοχής.

2. Τα όρια ισχύος του αξιώματος in dubio pro reo: Η αρχή αυτή ισχύει ως προς όλες τις θετικές προϋποθέσεις του ποινικού κολασμού => όσες αμφιβολίες ανάγονται στο ερώτημα αν ο κατηγορούμενος τέλεσε ή όχι την πράξη που του αποδίδεται και στο αν έχουν πληρωθεί όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής (ειδικής) και υποκειμενικής (δόλος ή αμέλεια) υπόστασης του εγκλήματος, πρέπει να οδηγούν σε αθώωσή του. Ισχύει, όμως, το ίδιο και σε σχέση με τις αρνητικές προϋποθέσεις του ποινικού κολασμού, ήτοι την ανυπαρξία λ.ά.α (π.χ. άμυνα), του καταλογισμού σε ενοχή του δράστη (π.χ. συγγνωστή πλάνη περί το άδικο) ή λόγων εξάλειψης του αξιοποίνου (π.χ. παραγραφή); Η θέση του ποινικού δικονομικού δικαίου είναι ότι ο κατηγορούμενος δε φέρει το βάρος οποιασδήποτε απόδειξης, γιατί (στο μέτρο που ισχύει η αρχή ζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας) η προσαγωγή των αποδείξεων είναι έργο του φορέα της εκάστοτε σε κίνηση φάσης της ποινικής διαδικασίας (βλ. του εισαγγελέα στην προκαταρκτική εξέταση και την προανάκριση· του τακτικού ανακριτή στην κύρια ανάκριση· του δικαστηρίου κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο). Το τεκμήριο αθωότητας και η αρχή in dubio pro reo, εξάλλου, αποκλείουν να αποβαίνει σε βάρος του κατηγορουμένου η αμφιβολία ως προς την ενοχή ή την αθωότητά του (=‘αντικειμενικό’ βάρος). Ούτε ο πολιτικώς ενάγων φέρει το βάρος της απόδειξης, αφού περιορίζεται στο να υποστηρίζει απλώς την ποινική αξίωση της πολιτείας.
Άρα, δε μπορεί να γίνει λόγος για βάρος της απόδειξης με οποιανδήποτε έννοια στην ποινική δίκη· αναλόγως, δε μπορεί να γίνει λόγος για βάρος της απόδειξης που φέρει ο κατηγορούμενος ως προς τις αρνητικές προϋποθέσεις του ποινικού κολασμού ή την ύπαρξη λόγου που εξαλείφει το αξιόποινο (βλ. τυχόν αμφιβολία του δικαστή ως προς αυτές οδηγεί σε αθώωση του κατηγορουμένου). Παρομοίως, όταν υφίσταται αμφιβολία ως προς τη συνδρομή ή μη των όρων ενός προνομιούχου εγκλήματος, ο δράστης θα πρέπει να καταδικάζεται γι’ αυτό και όχι για το βαρύτερο βασικό έγκλημα· αντίθετα, στην περίπτωση ενός διακεκριμένου εγκλήματος, θα πρέπει να καταδικάζεται για το ελαφρότερο βασικό έγκλημα. Τέλος, η αμφιβολία ως προς τη συνδρομή ή μη μιας ελαφρυντικής περίστασης θα πρέπει να οδηγεί στην επιεικέστερη τιμώρηση του δράση σαν να ήταν δεδομένη η ύπαρξή της.
Σημειώνεται ότι το κέντρο βάρους της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας (που βαρύνει το δικαστήριο) πέφτει από τα πράγματα στην διάγνωση των όρων της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος -> η πλήρωσή τους ενδεικνύει και τον άδικο χαρακτήρα, αλλά και τον καταλογισμό της πράξης σε ενοχή του δράστη (κατά κανόνα αρκεί για την καταδίκη του κατηγορουμένου). Στην πράξη, το δικαστήριο προχωρεί σε λεπτομερειακή έρευνα ως προς τη συνδρομή ή μη λόγων άρσης ή εξάλειψης του αξιοποίνου μόνο όταν το υπαγορεύει η ίδια η διαμόρφωση των πραγμάτων· γι’ αυτό ο κατηγορούμενος και η υπεράσπισή του φέρουν de facto το βάρος της επίκλησης και της πρόκλησης αμφιβολιών ως προς την ύπαρξη λ.ά.α., με την επισήμανση κατ’ εξαίρεση συντρεχόντων περιστατικών που –κατά τους ισχυρισμούς τους- τους θεμελιώνουν. Τα παραπάνω έχουν ιδιαίτερη σημασία ενόψει του καθήκοντος του δικαστηρίου να αιτιολογεί ειδικά και εμπεριστατωμένα τις αποφάσεις του. Η αιτιολογία μιας καταδικαστικής απόφασης οφείλει να περιλαμβάνει τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν το έγκλημα (=αντιστοιχούν στην περιγραφή της αντικειμενικής και υποκειμενικής του υπόστασης)· αντίθετα, μια ειδική (αρνητική!) αιτιολόγηση του ότι δε συντρέχουν οι προϋποθέσεις ενός λ.ά.α. δεν είναι απαραίτητη, εκτός αν κάποιος από τους λόγους αυτούς προτάθηκε με προσαγωγή σχετικών στοιχείων από τον κατηγορούμενο ή προέκυψε με άλλο τρόπο από τη διαδικασία ως πιθανός. Έτσι, διαμορφώθηκε από τη νομολογία η έννοια των (νομικά καταλυτικών της κατηγορίας ή μειωτικών της ποινής) ‘αυτοτελών ισχυρισμών’ (π.χ. για συνδρομή άμυνας ή πλάνης περί το άδικο κλπ), των οποίων η απόρριψη –εφόσον έχουν προβληθεί σαφώς και συγκεκριμένα- έχει πάντοτε ανάγκη ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας.
Κλείνοντας, τονίζεται ότι η αρχή in dubio pro reo καλύπτει και τις αμφιβολίες ως προς τη συνδρομή των λεγόμενων ‘προϋποθέσεων της ποινικής δίκης’ (περιλαμβανομένων και των κωλυμάτων, όπως

π.χ. το δεδικασμένο). Έτσι, αντικείμενο της ποινικής δίκης μπορεί να είναι μόνο ό,τι έχει από το νόμο –χωρίς οποιαδήποτε αμφιβολία- υπαχθεί στην ποινική εξουσία της πολιτείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23ο
'Μια κι έξω' εκδίκαση ή ένδικα μέσα

1. Τα stricto sensu ένδικα μέσα. Έφεση και αναίρεση: Το ενδεχόμενο της δικαστικής πλάνης υπαγορεύει τη χορήγηση τουλάχιστον στον κατηγορούμενο μιας δυνατότητας προσφυγής σε ένα ανώτερο δικαστήριο => προσβολή της καταδίκης του με ένδικα μέσα, ώστε να εξασφαλιστεί η σωστή δικαστική κρίση. Βέβαια, η δικαστική πλάνη μπορεί και να ωφελήσει τον κατηγορούμενο, που –καίτοι ένοχος- αθωώνεται ή τιμωρείται ελαφρότερα από ό,τι του αξίζει. Πάντως, η καταδίκη του αθώου ενέχει μεγαλύτερη απαξία από την αθώωση του ενόχου· γι' αυτό επιβάλλεται η χορήγηση του 'δικαιώματος επανεξέτασης' με άσκηση ένδικου μέσου μόνο στον καταδικασμένο πρωτόδικα κατηγορούμενο {στο δικό μας δίκαιο, το προαναφερθέν δικαίωμα χορηγείται και στον εισαγγελέα κατά των καταδικαστικών αποφάσεων, αλλά μόνο στην ενδιάμεση διαδικασία των συμβουλίων}.
Το παράπονο/μομφή κατά της προηγειθείσας απόφασης (στο οποίο έγκειται η ουσία του ένδικου μέσου) μπορεί να εμφανιστεί ως > ***α) μια γενική αμφισβήτηση της πρωτόδικης κρίσης => έφεση.*** Η υπόθεση οδηγείται προς επανεκδίκαση ενώπιον του εφετείου (=δευτεροβάθμιο δικαστήριο). / ***β) μια αναφορά σε μια συγκεκριμένη νομική παράβαση, δηλ. σε μια εσφαλμένη εφαρμογή του ουσιαστικού ή δικονομικού ποινικού δικαίου που διαπράχθηκε σε βάρος του => αναίρεση.*** Αίτημα του κατηγορουμένου σε αυτή την περίπτωση είναι η ακύρωση της απόφασης που στηρίχθηκε στο εν λόγω σφάλμα και η εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης από το ίδιο δικαστήριο. Η άσκηση αναίρεσης έχει νόημα μόνο κατά των πρωτοβάθμιων αποφάσεων που δεν υπόκεινται σε έφεση (=ανέκκλητες) και κατά των αποφάσεων των εφετείων (στην τελευταία περίπτωση, η κρίση της υπόθεσης ανατίθεται στον Άρειο Πάγο, ο οποίος –σε περίπτωση παραδοχής της αναίρεσης- ακυρώνει την προσβαλλόμενη απόφαση και ξαναστέλνει την υπόθεση στο δικαστήριο που την εξέδωσε για επανεκδίκαση). Όλες οι μη υποκείμενες σε έφεση οριστικές αποφάσεις πρέπει να είναι δεκτικές αναίρεσης, χάριν της ενότητας του δικαίου.

<u>2. Τα αποτελέσματα των ενδίκων μέσων:</u> Η πρωτόδικη απόφαση διατηρεί πάντοτε την ισχύ της σε όφελος του κατηγορουμένου, κι αν ακόμα ο τελευταίος την εφεσίβαλε· αυτό συμβαίνει διότι απαγορεύεται η χειροτέρευση (reformatio in peius) από το ένδικο μέσο της θέσης του καταδικασμένου {αφορά τόσο το ύψος της επιβληθείσας ποινής όσο και τους όρους έκτισής της}.
α) Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα > Εκείνο μόνο το μέρος της πρωτοβάθμιας απόφασης μεταβιβάζεται προς κρίση στη διαδικασία του ένδικου μέσου, το οποίο προσβάλλεται με το τελευταίο. Ο καταδικασμένος, λοιπόν, προσβάλλει μόνο την καταδίκη καθεαυτή και την στηριγμένη σ' αυτή ποινή ως υψηλή. Η θέση του μπορεί να χειροτερέψει αποκλειστικά όταν η απόφαση προσβληθεί από τον εισαγγελέα- π.χ. με αυτοτελή έφεση.
β) Ανασταλτικό αποτέλεσμα > *i] Αναστέλλεται σε κάθε περίπτωση με την άσκηση του ένδικου μέσου (αλλά και όσο διαρκεί η προθεσμία άσκησής του) το οριστικό κλείσιμο της υπόθεσης,* δηλ. η επέλευση του ποινικού δεδικασμένου. / ***ii] Δεν αναστέλλεται, όμως, και η εκτέλεση της προσβαλλόμενης ή υποκείμενης ακόμα στο ένδικο μέσο καταδικαστικής απόφασης, τουλάχιστον σε σχέση με τα βαρύτερα εγκλήματα.***
γ) Επεκτατικό αποτέλεσμα > Αφορά κυρίως στις περιπτώσεις συμμετοχής περισσότερων προσώπων στο έγκλημα. Έτσι, στο μέτρο που τα προβαλλόμενα με το ένδικο μέσο από κάποιον από τους καταδικασθέντες παράπονα/λόγοι αφορούν και τους άλλους, κρίνεται σωστό και να ωφελούν τους άλλους- ακόμα και εκείνους που οι ίδιοι δεν άσκησαν ή δε μπορούσαν να ασκήσουν το ένδικο μέσο.

3. Περαιτέρω ζητήματα: ***α) Διορθώσεις αποφάσεων (ΚΠΔ 145)*** **>** Από τη λαθεμένη δικαστική κρίση πρέπει να διαστέλλονται οι παραδρομές (γραφικές, διατύπωσης, συμπλήρωσης) ή παραλείψεις στην απόφαση. Αυτές μπορούν να διορθωθούν από το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, ενδεχομένως και ύστερα από αίτηση κάποιου από τους διαδίκους ή του εισαγγελέα.
β) Τα 'ένδικα βοηθήματα' **>** Δεν συνιστούν ένδικο μέσο και οι αιτήσεις επανεκτίμησης από την ίδια δικαιοδοτική αρχή κάποιων δεδομένων που συνεπάγονται έννομες συνέπειες- χωρίς ισχυρισμό από μέρους του αιτούντος για λαθεμένη κρίση. Πάντως, πιο κοντά στην έννοια του ένδικου μέσου βρίσκεται η προσφυγή στον Εισαγγελέα Εφετών του ΚΠΔ 322, γιατί με αυτή προσβάλλεται ως εσφαλμένη η απευθείας κλήση στο ακροατήριο μπροστά σε έναν ανώτερο εισαγγελέα.
γ) Η επανάληψη της διαδικασίας ως έκτακτο ένδικο μέσο **>** Αν απορριφθούν τα ένδικα μέσα που ασκήθηκαν ή περάσει άπρακτη η προθεσμία άσκησής τους, η απόφαση γίνεται πια αμετάκλητη και δε μπορεί να υπάρξει νέα ποινική δίωξη και νέα δίκη. Ωστόσο, μπορεί να εμφανιστούν εκ των υστέρων νέα γεγονότα ή αποδείξεις που να καθιστούν την αμετάκλητη απόφαση πεπλανημένη -> στην περίπτωση του άδικα καταδικασμένου, αυτός μπορεί να ζητήσει την επανάληψη της δίκης του, την αθώωσή του και (ενδεχομένως) αποζημίωση για την ταλαιπωρία που υπέστη. Σύμφωνα με τα ΚΠΔ 525 επ. πρόκειται για έκτακτο ένδικο μέσο, με την έννοια ότι στρέφεται κατά απόφασης που έχει περιβληθεί την ισχύ του δεδικασμένου και χωρίς η άσκησή του να υπόκειται σε προθεσμία (δηλ. ασκούμενο όποτε ανακύψουν τα έκτακτα περιστατικά και δεδομένα που το δικαιολογούν). Τι γίνεται, όμως, με τον ένοχο που αθωώθηκε αμετάκλητα; Αν π.χ. βεβαιωθεί ότι ο δικαστής είχε δωροδοκηθεί από τον κατηγορούμενο ή κάποια έγγραφα αποδειχθούν πλαστά (και μόνο σε τέτοιες, κατά βάση, περιπτώσεις) αναγνωρίζεται μια περιορισμένη δυνατότητα επανάληψης της διαδικασίας σε βάρος του αθωωθέντος, εφόσον το αξιόποινο δεν έχει ήδη παραγραφεί.

4. Παρέκβαση για τις λεγόμενες 'ακυρότητες' και τη σχέση τους με τα ένδικα μέσα: Όλες οι παραβάσεις των δικονομικών επιταγών και απαγορεύσεων (π.χ ΚΠΔ 223 §2) δεν είναι τόσο σοβαρές, ώστε να συνεφέλκονται κατ' ανάγκη κάποια κύρωση, και ειδικότερα την ακυρότητα της σχετικής πράξης και εκείνων που στηρίζονται πάνω της. Πέρα από τις ευθέως προβλεπόμενες ακυρότητες στο νόμο, δε μπορούν να αναζητηθούν και άλλες ερμηνευτικά, δηλ. με βάση εκτιμήσεις καθόσον αφορά στην ουσιαστική βαρύτητα της κάθε φορά προκείμενης παράβασης.
Οι ακυρότητες προβάλλονται με τα ένδικα με τα ένδικα μέσα και ιδίως με την αναίρεση, στο μέτρο που οι σχετικές παραβάσεις βαρύνουν την προσβαλλόμενη απόφαση. Μπορεί, όμως, ακόμα και να προταθούν είτε σ' εκείνον τον φορέα της διαδικασίας που υπέπεσε στην παράβαση (με το αίτημα της επανάληψης της σχετικής πράξης) είτε στο δικαιοδοτικό όργανο (δικαστήριο, συμβούλιο) που θα κρίνει την υπόθεση (με το αίτημα κήρυξης της ακυρότητας και αγνόησης της ελαττωματικής πράξης και όσων άλλων στηρίχθηκαν σ' αυτήν). Τέλος, γίνεται διάκριση ανάμεσα σε απόλυτες (=λαμβάνονται υπόψη και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο) και σχετικές (=πρέπει να προταθούν όταν και όπως ορίζει ο νόμος) ακυρότητες.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24ο
Σύντομη αναφορά στα ελληνικά ποινικά δικαστήρια και τις αρμοδιότητές τους

1. Τα ποινικά δικαστήρια και η καθ' ύλην αρμοδιότητά τους: Η διάκριση γίνεται σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό που δίνεται στην πράξη που αποτελεί το εκάστοτε αντικείμενο της ποινικής δίκης από το εισαγωγικό της έγγραφο (δηλ. το παραπεμπτικό βούλευμα ή το εισαγγελικό κλητήριο θέσπισμα σε περίπτωση απευθείας εισαγωγής της υπόθεσης στο ακροατήριο). Η αρμοδιότητα του οικείου δικαστηρίου διατηρείται ακόμα κι όταν από τη συζήτηση στο ποινικό ακροατήριο προκύψει ότι το έγκλημα ανήκει στην αρμοδιότητα κατώτερου δικαστηρίου (ΚΠΔ 119).
Κλιμακώνονται -αντίστοιχα με την τριμερή διάκριση των εγκλημάτων- σε ***α) Κακουργιοδικεία*** > Η εκδίκαση λίγων υποθέσεων (ΚΠΔ 111, και ειδικά της ανθρωποκτονίας από πρόθεση) γίνεται από τα Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια (ΜΟΔ) που συγκροτούνται από 3 τακτικούς δικαστές και 4 ενόρκους {συμπράττουν τόσο στην κρίση επί της ουσίας (=κήρυξη της ενοχής ή αθώωση) όσο και στην επιμέτρηση και κατάγνωση της ποινής). Βλ. και ΚΠΔ 110 (Μονομελές Εφετείο Κακουργημάτων), 377-398 (για την επιλογή των ενόρκων και τον τρόπο συγκρότησης του ΜΟΔ). Οι εφέσεις κατά των αποφάσεων του Μονομελούς Εφετείου Κακουργημάτων εκδικάζονται από το Τριμελές Εφετείο και κατά των αποφάσεων του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων από το Πενταμελές Εφετείο + κατά των αποφάσεων του ΜΟΔ από το Μικτό Ορκωτό Εφετείο.
β) Πλημμελειοδικεία > Τα Τριμελή (ΚΠΔ 112 §1) έχουν γενική αρμοδιότητα για τα πλημμελήματα, δηλ. τα δικάζουν όλα, εκτός από εκείνα που υπάγονται με ειδική πρόβλεψη στην αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου. Πλέον, όμως, η κύρια αρμοδιότητά τους περιορίζεται στην εκδίκαση εφέσεων κατ' αποφάσεων του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου (ΚΠΔ 114). Οι εφέσεις κατά των αποφάσεων του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου εκδικάζονται από το Τριμελές Εφετείο Πλημμελημάτων.
γ) Πταισματοδικεία (ΚΠΔ 115, με εξαιρέσεις για πρόσωπα ειδικής δωσιδικίας και για τους ανηλίκους) > Είναι μονομελή δικαστήρια, όπου ο ένας δικαστής είναι ειρηνοδίκης/πταισματοδίκης. Στην αρμοδιότητά τους υπάγονται πλέον και οι υποθέσεις που αφορούν την κακόβουλή βλασφημία, την ελαφρά σωματική βλάβη, την αυτοδικία, την ελαφρά φθορά ξένης ιδιοκτησίας και την επαιτεία (άρθρο 24 του ν. 4055/2012). Οι εφέσεις κατά των αποφάσεων του Πταισματοδικείου εκδικάζονται από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο.
Τέλος, εκτός από τα παραπάνω, υπάρχουν και δικαστήρια με ειδική αρμοδιότητα > ***i] Δικαστήρια ανηλίκων (μονομελή, τριμελή, εφετεία- ΚΠΔ 113)*** // ***ii] Στρατοδικεία, ναυτοδικεία, αεροδικεία*** // ***iii] Ειδικό δικαστήριο για τις αξιόποινες πράξεις των Υπουργών και Υφυπουργών.***

2. Ο εισαγγελέας (ΚΠΔ 32): Ανήκει στην υπό ευρεία έννοια σύνθεση του δικαστηρίου, μαζί με τους δικαστές και τον γραμματέα. Σε κάθε ποινικό Δικαστήριο- που είναι ταυτόχρονα και πολιτικό > κάθε Πρωτοδικείο είναι ταυτόχρονα και Πλημμελειοδικείο (ΚΠΔ 4 §1), κάθε πολιτικό εφετείο Εφετείο είναι και ποινικό Εφετείο. Ισχύει η ενότητα πολιτικής και ποινικής Δικαιοσύνης, με την έννοια ότι απονέμονται από τα ίδια πρόσωπα- είναι ενταγμένη και μια αντίστοιχη Εισαγγελία (Πλημμελειοδικών, Εφετών) ως αυτοτελώς λειτουργούσα αρχή/υπηρεσία, με ταυτιζόμενη καθ' ύλην αρμοδιότητα προς εκείνη του εκάστοτε Δικαστηρίου. Εισαγγελία υπάρχει και στον Άρειο Πάγο, με επικεφαλής τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, που προΐσταται ολόκληρης της εισαγγελικής ιεραρχίας. Οι εισαγγελείς είναι πλέον ξεκάθαρα ισόβιοι δικαστικοί λειτουργοί, αποτελούν δε 'δικαστική αρχή ανεξάρτητη από τα δικαστήρια και την εκτελεστική εξουσία'.

3. Ο Άρειος Πάγος: Είναι το ανώτατο Δικαστήριο της πολιτικής και ποινικής Δικαιοσύνης. Η σύνθεση του κάθε Τμήματος κατά την εκδίκαση των αναιρέσεων κατ' αποφάσεων είναι πενταμελής, προεδρεύει δε ένας από τους Αντιπροέδρους του ΑΠ· οι αναιρέσεις κατά βουλευμάτων εκδικάζονται εν συμβουλίω από τριμελή σύνθεση, όπως και οι αιτήσεις επανάληψης της διαδικασίας (ΚΠΔ 525 επ). Αποστολή του ΑΠ είναι αφενός η διασφάλιση της ενότητας στη σωστή ερμηνεία και εφαρμογή των ποινικών νόμων (ουσιαστικών και δικονομικών) και αφετέρου ο έλεγχος της δίκαιης κρίσης της εκάστοτε συγκεκριμένης υπόθεσης. Ο ΑΠ δε δικάζει την ουσία της τελευταίας, ελέγχει όμως τη νομική και συλλογιστική ορθότητα της κρίσης της από το δικαστήριο της ουσίας.

4. Τα δικαστικά συμβούλια: Στα Πλημμελειοδικεία, στα Εφετεία και στον ΑΠ εκτελούν δικαιοδοτικό/δικαστικό έργο και τα Δικαστικά Συμβούλια. Πρόκειται για δικαστήρια με τριμελή σύνθεση που λειτουργούν χωρίς δημοσιότητα και προφορικότητα, ενώ στηρίζουν τις αποφάσεις τους (=βουλεύματα) κατά βάση στα έγγραφα της δικογραφίας. Η δικαιοδοσία τους αναπτύσσεται στο στάδιο της προδικασίας (ιδίως της κύριας ανάκρισης) και της ενδιάμεσης διαδικασίας, με κορύφωση την κρίση για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο ή και για την οριστική απαλλαγή του από την κατηγορία. Τα Συμβούλια Εφετών κρίνουν κυρίως εφέσεις κατά των βουλευμάτων του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών και το Συμβούλιο στον Άρειο Πάγο αναιρέσεις κατά των βουλευμάτων των Συμβουλίων Εφετών.

5. Η κατά τόπον αρμοδιότητα των ποινικών Δικαστηρίων (ΚΠΔ 122 §1): Για κάθε έγκλημα που τελείται μπορεί να είναι κατά τόπο αρμόδια περισσότερα δικαστήρια > τα δικαστήρια, εν πρώτοις, των τόπων τέλεσης του εγκλήματος {βλ. ΠΚ 16- τόπος τέλεσης είναι τόσο εκείνος στον οποίο ο υπαίτιος διέπραξε την αξιόποινη ενέργεια ή παράλειψη, όσο και εκείνος στον οποίο επήλθε το αξιόποινο αποτέλεσμα}, αλλά και τα δικαστήρια του τόπου της κατοικίας (ή έστω προσωρινής διαμονής) του κατηγορουμένου, όταν αρχίζει η ποινική δίωξη. Μεταξύ, λοιπόν, των πλειόνων δικαστηρίων που έχουν επιληφθεί παράλληλα, προτιμώνται εκείνα του τόπου όπου διαπράχθηκε το έγκλημα (ΚΠΔ 125)· αν δε ο τόπος αυτός είναι άγνωστος προτιμώνται οι ανακριτικοί υπάλληλοι (και κατ' επέκταση το δικαστήριο) που πρώτοι κάλεσαν ή διέταξαν τη σύλληψη ή τη φυλάκιση του κατηγορουμένου. Μπορεί, όμως, το Συμβούλιο των Εφετών ή ο ΑΠ να αναθέσουν την ανάκριση και την απόφαση σε άλλο αρμόδιο δικαστήριο (ΚΠΔ 132). Στην περίπτωση που άλλος είναι ο τόπος της εγκληματικής συμπεριφοράς και άλλος ο τόπος του αξιόποινου αποτελέσματος, πρέπει να προτιμάται το δικαστήριο του πρώτου.

6. Αρμοδιότητα και για το ελαφρότερο συναφές έγκλημα (ΚΠΔ 129): Κατ' εξαίρεση, σε ορισμένες περιπτώσεις το καθ' ύλην και κατά τόπο αρμόδιο για την εκδίκαση ορισμένου εγκλήματος δικαστήριο μπορεί να δικάσει και πράξεις για τις οποίες δεν είναι αρμόδιο, εφόσον αυτές είναι ελαφρότερες από εκείνην για την οποία είναι αρμόδιο και η συνεκδίκασή τους δεν προκαλεί βλάβη. Αυτό συμβαίνει συνήθως στα λεγόμενα συναφή εγκλήματα· συνάφεια υπάρχει κυρίως στις περιπτώσεις της συρροής εγκλημάτων (=περισσότερα εγκλήματα από το ίδιο πρόσωπο) κι όταν πολλοί 'μη συναίτιοι' εγκληματούν στον ίδιο τόπο και χρόνο (παραυτουργία) + όταν πολλοί εγκληματούν 'εναντίον αλλήλων', συγχρόνως ή σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους + όταν κάποιοι πράττουν για να διευκολύνουν ή να συγκαλύψουν τα εγκλήματα άλλων. Κάθε δικαστήριο δικάζει και αυτεπάγγελτα την καθ' ύλην αρμοδιότητά του σε κάθε στάση της δίκης, κι αν κρίνει ότι είναι αναρμόδιο παραπέμπει την υπόθεση- βλ. ΚΠΔ 120 §1-2· η καθ' ύλην αναρμοδιότητα του δικαστηρίου συνιστά και λόγο αναίρεσης (ΚΠΔ 510 §1 στοιχ. ζ'). Αντίθετα, η αναρμοδιότητα κατά τόπο καλύπτεται, εφόσον δεν προταθεί ή διαπιστωθεί μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας· σε περίπτωση, ωστόσο, απόρριψης της σχετικής ένστασης, αυτή μπορεί να επαναληφθεί (και πάλι μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας) μπροστά στο Εφετείο, οπότε ισχύει το

ΚΠΔ 126 §2. Αν, πάντως, οι λόγοι που τη στηρίζουν προέκυψαν στη διάρκεια της αποδεικτικής διαδικασίας, μετά την έναρξή της, η αναρμοδιότητα προβάλλεται τότε παραδεκτά και οφείλει να αναγνωριστεί από το δικαστήριο. Η εκδίκαση της υπόθεσης από κατά τόπο αναρμόδιο δικαστήριο, καίτοι η αναρμοδιότητα προβλήθηκε νόμιμα, οδηγεί και αυτή σε αναίρεση λόγω υπέρβασης εξουσίας (ΚΠΔ 510 §1 στοιχ. η'). Βλ. και ΚΠΔ 136-137.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25ο
Η δημιουργία της ποινικής δίκης

1. Noticia criminis: Η ποινική δίκη αρχίζει με την κίνηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα (ή στα πταίσματα από τον δημόσιο κατήγορο)- ΚΠΔ 27. Βασική προϋπόθεση για την κίνηση της διαδικασίας είναι η περιέλευση σε γνώση του εισαγγελέα της τέλεσης ενός εγκλήματος· αυτό μπορεί να συμβεί με τους εξής τρόπους >

2. Ιδιωτική καταγγελία (μήνυση, έγκληση) ή αναγγελία (αναφορά): Την πρωτοβουλία της δίωξης των εγκλημάτων έχει κατά κανόνα ο εισαγγελέας· από την άλλη, έγκληση μπορεί να κάνει μόνο ο άμεσα παθών από την αξιόποινη πράξη και μόνο μέσα στην τρίμηνη προθεσμία από την ημέρα που έλαβε γνώση για την πράξη και για το πρόσωπο που την τέλεσε ή τους συμμετόχους. + ΚΠΔ 36, 50, 42 §1.
Για τον τρόπο υποβολής της μήνυσης, βλ. ΚΠΔ 42 §2. Μολονότι ο νόμος δεν το απαιτεί, η παραλαβή της μήνυσης από τον εισαγγελέα συνοδεύεται και από την όρκιση του μηνυτή (=καλείται να βεβαιώσει το περιεχόμενο της μήνυσης)
Με τον ίδιο τρόπο γίνεται και η υποβολή της έγκλησης, σύμφωνα με το ΚΠΔ 46. Εδώ, βέβαια θα πρέπει να σημειωθούν τα εξής -> Στα αυτεπαγγέλτως διωκόμενα εγκλήματα, κι αν ακόμα η υποβληθείσα στην εισαγγελία μήνυση ή έγκληση είναι καθεαυτή παράτυπη, εντούτοις δεν παύει να αποτελεί κι αυτή 'είδηση' για την τέλεση της αξιόποινης πράξης, η οποία εξαρκεί για την κίνηση της ποινικής δίωξης (ΚΠΔ 36). Αλλά κι αν η παράτυπη μήνυση έγινε σε κάποιον ανακριτικό υπάλληλο, αυτός υποχρεούται να ανακοινώσει (='αναφορά') το περιεχόμενό της στον εισαγγελέα (ΚΠΔ 37 §1,3). Αντίθετα, στα εγκλήματα που διώκονται κατ' έγκληση, το παράτυπο (='αταξία') της έγκλησης ισούται με έλλειψή της (ΚΠΔ 58), με αποτέλεσμα να αποβαίνει η ποινική δίωξη απαράδεκτη (ΚΠΔ 310 §1 στο τέλος, 370 γ').
Η έγκληση αποτελεί δικαίωμα του παθόντος, επί του οποίου ο τελευταίος έχει -κατά το νόμο- ευρύτατη εξουσία διάθεσης- βλ. παραίτηση (ΚΠΔ 51) + ανάκληση ακόμα και μέχρι το τέλος της κατ' έφεση δίκης (ΚΠΔ 52-53, ΠΚ 120 §1,3. + ΚΠΔ 40 για την υποχρέωση αναγγελίας (αναφοράς).
Υπάρχουν εγκλήματα που –σύμφωνα με το νόμο- δε μπορούν να διωχθούν εφόσον δεν προηγηθεί σχετική αίτηση από ορισμένη αρχή (ΚΠΔ 41). Η αίτηση δεν υπόκειται στην προθεσμία της έγκλησης (ΠΚ 117). Διαφορετική από την αίτηση είναι η αξιούμενη σε ορισμένες περιπτώσεις άδεια για δίωξη (ΚΠΔ 54-56), η οποία έπεται της περιέλευσης σε γνώση του εισαγγελέα μιας αξιόποινης πράξης (noticia criminis).
Για την ανακοίνωση από ανακριτικό υπάλληλο (=υπάγονται στη διεύθυνση και την παραγγελία του εισαγγελέα, τον οποίο βοηθούν στο έργο της δίωξης και της τιμώρησης του εγκλήματος), βλ. ΚΠΔ 37-39 {στη γνώση 'με κάθε τρόπο' περιλαμβάνεται αυτή που αποκτούν οι εν λόγω υπάλληλοι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή ύστερα από την υποβολή ενώπιόν τους μήνυσης/έγκλησης από τους ιδιώτες}, 33-34. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι γενικοί προανακριτικοί υπάλληλοι έχουν καταρχήν αρμοδιότητα και ως προς τα εγκλήματα για τα οποία προβλέπονται ειδικοί. Σημειώνεται ότι ένα υπέρτερο υπηρεσιακό συμφέρον μπορεί να δικαιολογήσει τη μη ανακοίνωση της (αξιόποινης) πράξης στον εισαγγελέα.

Για τις ανακοινώσεις από εφέτες στην ολομέλεια του δικαστηρίου τους, βλ. ΚΠΔ 29. Για την παρέμβαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, βλ. ΚΠΔ 30. Τέλος, για την ίδια γνώση του εισαγγελέα, βλ. ΚΠΔ 36 (εδώ υπάγονται π.χ. πληροφορίες από το διάβασμα εφημερίδων, η παρακολούθηση της τηλεόρασης, ιδιωτικές συζητήσεις κλπ).
Για τα αυτόφωρα εγκλήματα, βλ. ΚΠΔ 242, 275, 279, 417-426, 243 §2, 254 §1 β'

3. Η εισαγγελική προκαταρκτική εξέταση: Καθίσταται υποχρεωτική η προκαταρκτική εξέταση σε σχέση με τα κακουργήματα και τα πλημμελήματα αρμοδιότητας του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου. Απαιτείται υποχρεωτικώς η κλήτευση του υπόπτου και η παροχή σ' αυτόν της δυνατότητας να αναπτύξει πλήρως και ανεμπόδιστα την υπεράσπισή του- βλ. και ΚΠΔ 31 §2,3. Μάλιστα, θεσμοθετείται ο έλεγχος και της ουσιαστικής βασιμότητας των καταγγελιών, ενώ για την υποχρεωτική άσκηση στη συνέχεια της ποινικής δίωξης απαιτείται και θετική διάγνωση της ύπαρξης επαρκών ενδείξεων ενοχής (=όταν είναι τουλάχιστον τόσο σοβαρές, ώστε να είναι επιβεβλημένη η δικαστική τους εκτίμηση και κρίση) που επιβάλλουν την κίνηση της ποινικής διαδικασίας (=πρόσδοση στον ύποπτο της ιδιότητας του κατηγορουμένου + δικαστικός έλεγχος της κατηγορίας). Αν κριθεί ότι οι ενδείξεις δεν είναι επαρκείς > αν πρόκειται ***α) για μήνυση ή αναφορά,*** ισχύει το ΚΠΔ 43 §2-4. // ***β) για υποβληθείσα έγκληση,*** εφαρμόζεται το ΚΠΔ 47 §1-2 (+ ΚΠΔ 48). Σημειώνεται ότι η προαναφερθείσα απόρριψη από τον εισαγγελέα, είτε με τη μορφή της θέσης στο αρχείο είτε με την επίδοση διάταξης στον εγκαλούντα, δεν έχει κατ' αρχήν οριστικό και τελειωτικό χαρακτήρα (=οι σχετικές εισαγγελικές πράξεις δεν περιβάλλονται τη δύναμη του δεδικασμένου). Επομένως, μπορεί να ανασυρθεί η υπόθεση από το αρχείο και να κινηθεί η ποινική δίωξη για την ίδια πράξη ύστερα από νέα καταγγελία (μήνυση, αναφορά, έγκληση).
*****Ενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης δε χρειάζεται κατά το ΚΠΔ 43 §1, εφόσον έχουν ενεργηθεί 'προανακριτικές πράξεις κατά ΚΠΔ 243 §2 (=αστυνομική προανάκριση)'.**
Ο νόμος αναγνωρίζει και κάποιες εξαιρέσεις, στις οποίες η νομιμότητα υποχωρεί μπροστά στη σκοπιμότητα > ***i] Αναβολή και αναστολή της ποινικής δίωξης πλημμελήματος συγκριτικά μικρής σημασίας (βλ. ΚΠΔ 44)*** ΙΙ ***ii] Αποχή από την ποινική δίωξη (βλ. ΚΠΔ 45, 45^{A})*** > Η αποχή είναι οριστική, δηλ. δημιουργείται μια ιδιόρρυθμη περίπτωση ουσιαστικού ποινικού δεδικασμένου που παράγεται από εισαγγελική διάταξη! ΙΙ ***iii] Αναβολή ή αναστολή της δίωξης πολιτικού εγκλήματος ή εγκλήματος 'από τη δίωξη του οποίου μπορούν να διαταραχθούν οι διεθνείς θέσεις του Κράτους' (βλ. ΚΠΔ 30 §2)*** ΙΙ ***iv] Αναστολή της δίωξης πταισμάτων, όταν ο κατηγορούμενος είναι στρατευμένος (ΚΠΔ 49 §2)*** ΙΙ ***v] ΠΚ 344 (αναφέρεται στις περιπτώσεις βιασμού κατά ΠΚ 336 §1-2).***

4. Οι τρεις τρόποι κίνησης της ποινικής δίωξης (ΚΠΔ 43 §1): ***α) Παραγγελία προανάκρισης >*** Δίνεται συνήθως σε πταισματοδίκη και αποτελεί τρόπο ανάκρισης των πλημμελημάτων (ΚΠΔ 244-245). / ***β) Παραγγελία κύριας ανάκρισης (ΚΠΔ 246).*** / ***γ) Εισαγωγή της υπόθεσης με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο >*** Επιτρέπεται όταν έχουμε να κάνουμε με πλημμελήματα που υπάγονται στο Μονομελές Πλημμελειοδικείο, στα αυτόφωρα πλημμελήματα, καθώς και στα λοιπά πλημμελήματα εφόσον έχει προηγηθεί προκαταρκτική εξέταση. Προϋπόθεση είναι να υπάρχουν επαρκείς (=αποχρώσες) ενδείξεις που στηρίζουν την κατηγορία- ΚΠΔ 245 §2 σε συνδ. με 313. Σημειώνεται ότι με το ν. 4055/2012, η προκαταρκτική εξέταση έπαψε να είναι υποχρεωτική, παρά μόνο στα κακουργήματα.
Οι έννομες συνέπειες της ποινικής δίωξης αφορούν τα εξής ζητήματα > ***i] Εκκρεμοδικία.*** Η υπόθεση ξεφεύγει από τα χέρια του Εισαγγελέα, που δε μπορεί πια να την αποσύρει και να την τερματίσει, ενώ περιέρχεται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του δικαστηρίου, που μόνο αυτό θα την περατώσει (=dominus litis). Από τη στιγμή που υφίσταται εκκρεμοδικία, νέα δίωξη για την ίδια πράξη αποκλείεται ως απαράδεκτη λόγω του ne bis in idem. ΙΙ ***ii] Θεματικός προσδιορισμός του***

αντικειμένου της ποινικής δίκης. Αυτός επιτυγχάνεται με την περιγραφή της αξιόποινης πράξης που περιέχεται στην εισαγγελική παραγγελία για κύρια ανάκριση ή προανάκριση (ΚΠΔ 246 §1) ή στο 'κλητήριο θέσπισμα' που επιδίδεται στον κατηγορούμενο (ΚΠΔ 321), όταν η ποινική δίωξη κινείται με την απευθείας εισαγωγή του στο ακροατήριο. Το περιεχόμενο της ποινικής δίωξης προκύπτει κάθε φορά από το συνδυασμό της υποβληθείσας καταγγελίας με τα εγκλήματα που μνημονεύονται στην παραγγελία (='εισαγγελικός χαρακτηρισμός')· ό,τι μένει έξω από τον χαρακτηρισμό αυτό δεν αποτελεί αντικείμενο της ποινικής δίκης. ΙΙ ***iii] Απόκτηση της ιδιότητας του κατηγορουμένου (ΚΠΔ 72, 96-105).*** Η ποινική δίωξη, όμως, μπορεί να αφορά και σε πράξη (in rem), είτε γιατί είναι άγνωστος ο δράστης είτε γιατί ο εισαγγελέας θέλει να υπάρξει κάποια ελαστικότητα ως προς το ποιος τελικά θα κατηγορηθεί. + ΚΠΔ 250 §1. Πάντως, η αοριστία γύρω από το πρόσωπο του κατηγορουμένου μπορεί να διαρκέσει το πολύ μέχρι το ουσιαστικό τέλος της κύριας ανάκρισης ή της προανάκρισης. Αν από αυτές δεν προέκυψε η ταυτότητα του δράστη, τότε η δικογραφία μπαίνει στο αρχείο με πράξη του εισαγγελέα, όπου και μένει μέχρις ότου αποκαλυφθεί ο δράστης (ΚΠΔ 245 §3 και 308 §5).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26ο
Η εξέλιξη της ποινικής δίκης μέχρι το τέλος της υπό ευρεία έννοια προδικασίας

1. Η ποινική προδικασία (το ανακριτικό στάδιο): Ο σκοπός της ανάκρισης (ΚΠΔ 239) περιλαμβάνει κατά το νόμο δύο επιμέρους συστατικά > ***α) τον έλεγχο της κατηγορίας σε βάρος του κατηγορουμένου και την πιθανολόγηση της ενοχής του / β) την έγκαιρη καταγραφή και εξασφάλιση του αποδεικτικού υλικού.***
Για τον τρόπο και το περιεχόμενο της ανάκρισης, βλ. ΚΠΔ 240-241 {ειδικά για την έκθεση, ισχύουν τα ΚΠΔ 148-153}, 248 §2-3, 251. Για κάθε παραγγελία που φτάνει σε (προ)ανακριτικό γραφείο ανοίγεται ένας φάκελος δικογραφίας (='έγγραφο της ανάκρισης') με αρχικό περιεχόμενο την εισαγγελική παραγγελία, τη μήνυση-έγκληση-αναφορά που την προκάλεσε και τα τυχόν συνυποβληθέντα έγγραφα. Έργο του ανακρίνοντος είναι να συνάξει όλα τα περαιτέρω διαθέσιμα και αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία, ώστε να 'πλουτίσει' τη δικογραφία και να συνεχιστεί η διαδικασία. Βέβαια, το έργο του ανακρίνοντος αναλύεται κατά βάση στην ενέργεια ανακριτικών πράξεων, όπως η εξέταση μαρτύρων, η ενέργεια αυτοψίας, η συλλογή πειστηρίων και η ενεργοποίηση των αποδεικτικών μέσων (βλ. ΚΠΔ 178). Η δικογραφία είναι κλειστή για όλους, δηλ. κανείς δεν έχει πρόσβαση σε αυτή ούτε δικαιούται να ζητήσει να την ανοίξει, προκειμένου να λάβει γνώση του περιεχομένου της. Αναλόγως, αποκλείεται η διενέργεια των ανακριτικών πράξεων παρουσία τρίτων (ΚΠΔ 97).

<u>1.1 Οι επιμέρους ανακριτικές πράξεις</u>
α) Οι έρευνες (ΚΠΔ 253): Είναι ενέργειες των ανακριτικών οργάνων, συνδεόμενες κατά κανόνα με μετακίνησή τους από τον καθαυτό χώρο εργασίας τους, που κατατείνουν στην ανεύρεση πραγμάτων ή ιχνών, που έχουν αποδεικτική αξία για τη διαλεύκανση και εκδίκαση της περί ης πρόκειται αξιόποινης πράξης, ή ακόμη στην ανεύρεση και, ενδεχομένως, σύλληψη προσώπων ενεχομένων στην τέλεση του εγκλήματος ή σχετιζομένων μ' αυτήν. Πλέον δεν αποκλείεται η διενέργεια ερευνών στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης, εφόσον –βέβαια- τηρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις και τρόποι ενέργειάς τους. Σε σχέση με τις έρευνες που είναι επαχθείς-βλαπτικές για τα έννομα αγαθά και τις ελευθερίες κάποιου συγκεκριμένου προσώπου, σημειώνεται ότι επιτρέπονται μόνο αν διενεργείται ανάκριση για κάποιο σοβαρό οπωσδήποτε έγκλημα (κακούργημα ή πλημμέλημα) και εφόσον μόνο με αυτές (=προσφορότητα) είναι δυνατό στη συγκεκριμένη περίπτωση να πραγματωθούν οι σκοποί της ανάκρισης (=αρχή της αναγκαιότητας). Ένα διαφορετικό μέτρο αξιολόγησης και επιλογής ανάμεσα

στις περισσότερες εξίσου πρόσφορες ενέργειες που τυχόν διατίθενται ενόψει πραγμάτωσης του σκοπού της ανάκρισης δίνει η σκοπιμότητά τους => ***α) ταχύτητα και ευκολία πραγμάτωσης των ανακριτικών στόχων / β) ικανοποίηση ποικίλων αιτημάτων που ενδέχεται να απορρέουν από τις εκάστοτε περιστάσεις του ανακριτικού έργου.*** Γι' αυτό, ενώ η αναγκαιότητα των ανακριτικών πράξεων πρέπει να υπόκειται σε έλεγχο, η σκοπιμότητά τους είναι ανέλεγκτη (ΚΠΔ 248 §1).

- ***Κατ' οίκον έρευνα*** > Η κατοικία είναι κάθε χώρος, στεγασμένος ή όχι, που είναι έτσι περιφραγμένος, ώστε να μην είναι προσιτός στον καθένα, και στον οποίο είτε διαμένει κάποιος μόνιμα ή προσωρινά είτε αναπτύσσει τη βιοτεχνική-επαγγελματική του δραστηριότητα. Για την ενέργεια έρευνας σε κατοικία χρειάζονται πάντα δύο ανακριτικοί υπάλληλοι, δηλ. μαζί με εκείνον που την ενεργεί και συντάσσει τη σχετική 'έκθεση έρευνας σε κατοικία' (ΚΠΔ 258) πρέπει να συμπράξει κι άλλος ένας. + ΚΠΔ 253-255. Στην έκθεση αυτή, που πρέπει να συνταχθεί αμέσως μετά το πέρας της έρευνας στον τόπο που έγινε, καταχωρούνται αναλυτικά τα ευρήματα, ενώ γίνεται και μνεία της παρουσίας του ενοίκου της κατοικίας κατά την έρευνα ή –σε περίπτωση απουσίας του- του προσκληθέντος κατά ΚΠΔ 256 εδ. β' γείτονα· προσδιορίζεται ακόμη ο λόγος (=αξιόποινη πράξη) για τον οποίο γίνεται έρευνα, ώστε να μπορεί και ο ένοικος να ελέγξει τυχόν εκτροπή της σε άσχετα αντικείμενα. Ενόψει δε του ότι –κατά το ΚΠΔ 258 εδ. β'- τα πράγματα που βρέθηκαν κατάσχονται, η έκθεση έρευνας μπορεί να είναι ταυτόχρονα και έκθεση κατάσχεσης με αναλυτική αναφορά των κατασχεθέντων. Η μη τήρηση των παραπάνω υποχρεώσεων συνεπάγεται ότι απαγορεύεται καταρχήν η αποδεικτική αξιοποίηση των στοιχείων που προέκυψαν από την παράτυπη έρευνα.
- ***Σωματική έρευνα*** > ΚΠΔ 257. Το γεγονός, πάντως, ότι η σωματική έρευνα μπορεί να θίγει ακόμη και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (ΠΚ 137^{A} §3) επιβάλλει την υποβολή της στους όρους του ΚΠΔ 253. Η σωματική έρευνα σε γυναίκα γίνεται πάντοτε από γυναίκα.

β) Η κατάσχεση (ΚΠΔ 260-268): Στο ΚΠΔ 258, η κατάσχεση προβλέπεται ως αναγκαία συνέχεια της έρευνας, αφού τα πράγματα που κατάσχονται είναι τα λεγόμενα 'πειστήρια του εγκλήματος'. Τα πειστήρια φυλάσσονται υπό τους όρους του ΚΠΔ 266 (εφόσον δεν υπόκεινται σε φθορά, οπότε πωλούνται ή καταστρέφονται· ΚΠΔ 268 §2) όσο χρειάζονται για τις ανάγκες της ποινικής δίκης και αποδίδονται στον ιδιοκτήτη με την τελειωτική απόφαση (ΚΠΔ 373 και 310 §2), εφόσον δεν δημευθούν (βλ. ΠΚ 76).+ ΚΠΔ 280.

γ) 'Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων (ΚΠΔ 253^{A}): Σε σχέση με την ανάκριση των εγκληματικών οργανώσεων (ΠΚ 187 §1-2, 187^{A}), ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την εφαρμογή της λεγόμενης 'ανακριτικής διείσδυσης' που αγγίζει τα όρια της απαγορευμένης και αξιόποινης δράσης του agent provocateur (ΠΚ 46 §2), για την άρση του απορρήτου, την καταγραφή δραστηριοτήτων εκτός κατοικίας 'με συσκευές ήχου ή εικόνας' κλπ. Έτσι, τα στοιχεία που προέκυψαν από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις του ΚΠΔ 253^{A} δε μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξάρθρωση άλλης εγκληματικής οργάνωσης από εκείνην στην οποία αφορούσε η έρευνα, χωρίς ειδική απόφαση του δικαστικού συμβουλίου (ΚΠΔ 253^{A} §4 εδ. β').

δ) Η εξέταση μαρτύρων (ΚΠΔ 223): Το ουσιώδες χαρακτηριστικό του μάρτυρα είναι το ότι βρίσκεται σε μια ατομική ιστορική σχέση με τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν το 'θέμα' της ποινικής δίκης και, άρα, μπορεί να τα καταθέσει με κάποια αυθεντικότητα => ο μάρτυρας είναι αναντικατάστατος, ατομικά προσδιορισμένος και μοναδικός, αφού μόνο αυτός μπορεί να εισφέρει αυτό που γνωρίζει για την ασφαλή διάγνωση της αλήθειας. Έργο, λοιπόν, του μάρτυρα δεν είναι η εκφορά προσωπικών κρίσεων· μόνο κρίσεις που 'συνδέονται αναπόσπαστα με τα γεγονότα που καταθέτει' επιτρέπεται να ζητηθούν (=που είναι απαραίτητες για τη σωστή συνολική απόδοση των γεγονότων). Αυτό συμβαίνει σε δύο κατηγορίες περιπτώσεων ***i] καταθέσεις στις οποίες οι***

εντυπώσεις των αισθήσεων μόνο υπό τη μορφή μιας εκτίμησης μπορούν να εκφραστούν- π.χ. 'το αυτοκίνητο έτρεχε γρήγορα (60, 70 χλμ)', 'ακόμη ήταν μέρα' κλπ ΙΙ ***ii] καταθέσεις που αφορούν σε ένα σύνολο επιμέρους περιστατικών, των οποίων η νοηματικά θεμελιωμένη ενότητα μόνο με την εκφορά μιας εκτιμητής κρίσης μπορεί να συλληφθεί-*** π.χ. 'ο Α ήταν θυμωμένος-μεθυσμένος-απειλητικός'.

Η πρώτη δουλειά του ανακριτή είναι, αφού καλέσει για μαρτυρική εξέταση τον μηνυτή ή εγκαλούντα (που σχεδόν πάντα δηλώνουν ότι παρίστανται με την ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντα), να εξετάσει στη συνέχεια τους προτεινόμενους από αυτούς μάρτυρες => ικανοί προς μαρτυρία είναι οι πάντες ≠ ΚΠΔ 210. Οι μάρτυρες κλητεύονται σύμφωνα με τα ΚΠΔ 213 §1-2 (βλ. και ΚΠΔ 209). Το καθήκον μαρτυρίας περιλαμβάνει τα εξής επιμέρους καθήκοντα ->

- ***Καθήκον προσέλευσης*** > Εξαιρούνται τα πρόσωπα των ΚΠΔ 215-216 που εξετάζονται στην κατοικία τους.
- ***Καθήκον ορκοδοσίας (ΚΠΔ 217, 218 §1, 219 §1)*** > Με την ορκοδοσία τονώνεται το αίσθημα ευθύνης του μάρτυρα, ενόψει και της ποινικής κύρωσης του ΠΚ 224. Αν δεν δοθεί ο όρκος, η κατάθεση του μάρτυρα είναι άκυρη ≠ ΚΠΔ 221 {πάντως, η πρακτική παγίωσε την υποχρέωση του πολιτικώς ενάγοντα που δηλώνει την παράστασή του με την κατατιθέμενη έγκληση ή μήνυση, να βεβαιώνει ένορκα μπροστά στον εισαγγελέα που τις παραλαμβάνει το περιεχόμενό τους. Έτσι κι αλλιώς η ορκοδοσία των προσώπων του ΚΠΔ 221 δεν επιφέρει κατά τον ΑΠ ακυρότητα, παρά τα ΚΠΔ 218 § εδ. β' σε συνδ. με 219 §1.
- ***Καθήκον κατάθεσης*** > ΚΠΔ 222, 223 §4, 212 (για το επαγγελματικό απόρρητο των μαρτύρων -> δεν αίρεται ακόμη κι αν εκείνος που εμπιστεύτηκε το απόρρητο απαλλάξει το δικηγόρο, γιατρό κλπ από την υποχρέωση τήρησής του. Βλ. και ΚΠΔ 371 §4 σε συνδ. με ΠΚ 20 => τα περί ων πρόκειται πρόσωπα δε θα τιμωρηθούν, αφού η πράξη τους συνιστά εκπλήρωση καθήκοντος και δεν είναι άδικη). + ΚΠΔ 224 -> Η απαίτηση του νόμου για ξεκαθάρισμα των πηγών της γνώσης του μάρτυρα, ώστε να μπορεί να ελεγχθεί η αξιοπιστία (η δική του και η δική τους) προσκρούει σε δυσχέρειες, αφού υποχρεώνει τους αστυνομικούς μάρτυρες να αποκαλύπτουν τους πληροφοριοδότες τους (βλ. αχρήστευση ή έκθεσή τους σε κινδύνους αντεκδίκησης). Γι' αυτό η διάταξη αυτή δεν τηρείται στην πράξη- ούτε καν στο ακροατήριο και πολύ λιγότερο στην προδικασία.
- ***Καθήκον αλήθειας*** > ΠΚ 224-225.

Ο μάρτυρας πρέπει να αφήνεται να εκθέσει ελεύθερα όσα γνωρίζει για το θέμα της απόδειξης· η έκθεση αυτή γίνεται 'από στήθους' χωρίς ο εξεταζόμενος να μπορεί να χρησιμοποιήσει σημειώσεις + ΚΠΔ 223 (παραπειστικές είναι οι ερωτήσεις που παρασύρουν τον μάρτυρα ανεπίγνωστα στην παραδοχή πραγμάτων 'βολικών' για τον ερωτώντα- π.χ. οι διφορούμενες και εκείνες που θέτουν ως αναμφισβήτητη αφετηρία γεγονότα που δεν έχουν ακόμα αποδειχθεί), 225-226. Η παραβίαση των διατάξεων αυτών δε συνδέεται με κυρώσεις· όμως, σε ακραίες περιπτώσεις που αποβαίνουν σε βάρος του κατηγορουμένου, δεν αποκλείεται η απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 §1 δ'.

Η παράβαση των παραπάνω καθηκόντων από τον μάρτυρα συνεπάγεται σημαντικές κυρώσεις, βλ. ΚΠΔ 229 και ΠΚ 169, 224, 225 §1-2 εδ. β'· σε κάθε περίπτωση, εκείνος που προσκαλεί νόμιμα τον μάρτυρα μπορεί –αν αυτός δεν εμφανιστεί- να εκδώσει εναντίον του ένταλμα βίαιης προσαγωγής.

ε) Η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης (ΚΠΔ 183): Ειδικότερα, το έργο του πραγματογνώμονα μπορεί –ανάλογα με αυτό που θα του ζητηθεί (βλ. ΚΠΔ 195 §1)- να φέρει μία από τις ακόλουθες μορφές > ***i] είτε εισφέρει στον δικαστή κανόνες, δηλ. αφηρημένα πορίσματα της επιστήμης ή της τέχνης που ασκεί*** / ***ii] είτε προχωράει και στην υπαγωγή κάποιων δεδομένων από πριν πραγματικών περιστατικών ή στοιχείων κάτω από τους παραπάνω κανόνες*** / ***iii] είτε καταθέτει την προσωπική του αντίληψη για συγκεκριμένα γεγονότα ή στοιχεία, που γίνεται δυνατή με την εφαρμογή της επιστήμης ή τέχνης την οποία εκπροσωπεί.*** Μόνο αυτή η τελευταία φέρει και

χαρακτήρα αληθινού αποδεικτικού μέσου (όπως τον θέλει το ΚΠΔ 178 γ΄)· κατά τα λοιπά, ο πραγματογνώμονας είναι συνεπίκουρος (=βοηθός) του δικαστή. Καθόσον αφορά τώρα στον τρόπο διεξαγωγής και τους φορείς της πραγματογνωμοσύνης προτείνονται τα εξής συστήματα > ***ένας και μόνο ειδικός διεξάγει την πραγματογνωμοσύνη / δύο ισότιμοι πραγματογνώμονες, από τους οποίους τον ένα διορίζει ο ανακρίνων ή το δικαστήριο και τον άλλο ο κατηγορούμενος (=κατ' αντιδικία πραγματογνωμοσύνη) / εισάγεται ο θεσμός του τεχνικού συμβούλου, δηλ. ενός διοριζόμενου από τους διαδίκους (άλλος από τον κατηγορούμενο και άλλος από τον πολιτικώς ενάγοντα) ελεγκτή του έργου του πραγματογνώμονα (=ελεγχόμενη πραγματογνωμοσύνη) / οι πραγματογνώμονες είναι περισσότεροι του ενός και διορίζονται όλοι από τον ανακριτή ή το δικαστήριο (=δυαδική πραγματογνωμοσύνη) => αλληλοέλεγχος / γίνεται πάντα σε δημόσιο ίδρυμα ή εργαστήριο, ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία της (=ιδρυματική πραγματογνωμοσύνη),*** ΚΠΔ 184-190. Οι πραγματογνώμονες υπόκεινται σε εξαίρεση για τους ίδιους λόγους για τους οποίους εξαιρούνται και οι δικαστές (βλ. ΚΠΔ 191-193 σε συνδ. με ΚΠΔ 15) + ΚΠΔ 204-207. Αν δεν ανακοινωθεί ο διορισμός τον κατηγορούμενο, τότε δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 §1. Οι πραγματογνώμονες, πριν αναλάβουν το έργο τους, δίνουν τον όρκο του ΚΠΔ 194. Για το πώς τίθενται τα ζητήματα σε αυτούς, βλ. ΚΠΔ 195. Τέλος, καταρτίζουν και παραδίδουν γραπτή και αιτιολογημένη τη γνωμοδότησή τους (ΚΠΔ 198) σ' εκείνον που τους διόρισε· σ' αυτήν απαντά ο τεχνικός σύμβουλος κατά ΚΠΔ 208. Τυχόν διαφωνίες μεταξύ των πραγματογνωμόνων επιλύονται κατά ΚΠΔ 197 + ΚΠΔ 199-200^{A}. Καθόσον αφορά στην αποδεικτική εκτίμηση της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, σημειώνεται ότι κι αυτή διέπεται από την αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων (=της 'ηθικής απόδειξης' κατά ΚΠΔ 177 §1). Προκειμένου το δικαστήριο να μην ακολουθήσει τη γνωμάτευση των πραγματογνωμόνων, πρέπει να αιτιολογεί την αντίθετη πεποίθησή του, στηριζόμενο σε αποδεδειγμένα πραγματικά περιστατικά, που αποκλείουν εκείνα τα οποία οι πραγματογνώμονες θέτουν ως βάση της γνώμης τους.

στ) Η αυτοψία (ΚΠΔ 180-182): Σ' αυτήν περιλαμβάνονται 'απεικονίσεις', όπως η λήψη δακτυλικών ή άλλων αποτυπωμάτων και 'πειράματα', όπως η απεικόνιση του εγκλήματος. Καθεαυτό αποδεικτικό (ΚΠΔ 178 β') είναι όχι η ερευνητική αυτοψία ή η διερεύνηση αυτοψία, αλλά το αντικείμενο της αυτοψίας. Αντικείμενο δε αυτοψίας μπορεί να συνιστούν ακόμη και έγγραφα (ΚΠΔ 178 στ'), στο μέτρο που δεν αποδεικνύουν με το πνευματικό περιεχόμενο που είναι αποτυπωμένο επάνω τους, αλλά με την υλική ύπαρξη και τις ιδιότητές τους (π.χ. πλαστότητα κάποιου εγγράφου).

1.1.1 Διαφορές ανάμεσα στην κύρια ανάκριση και την προανάκριση: Τις παραπάνω πράξεις ενεργούν τόσο ο τακτικός ανακριτής όσο και ο ανακριτικός υπάλληλο που διεξάγει την προανάκριση· έτσι, παρατηρείται μια σε μεγάλη έκταση ταυτότητα περιεχομένου των δύο διαδικασιών. ΌΜΩΣ, οι διαφορές μεταξύ τους συνοψίζονται στα εξής > ***α) Ο τακτικός ανακριτής (=πρωτοδίκης που ορίζεται για μια διετία με προεδρικό διάταγμα), ενεργεί κατά την κρίση του (ΚΠΔ 248) και με απόλυτη πρωτοβουλία ό,τι χρειάζεται για τη διερεύνηση της υπόθεσης·*** τις προτάσεις του εισαγγελέα αναφορικά με την ενέργεια ανακριτικών πράξεων τις παίρνει υπόψη του μόνο αν το κρίνει σκόπιμο (=η ανάκριση είναι ανατεθειμένη στη λειτουργική ανεξαρτησία του). Στην πράξη, η – κατά ΚΠΔ 35- εξουσία του Εισαγγελέα Εφετών βρίσκει υποτυπώδη έκφραση -> η ανεξαρτησία του τακτικού ανακριτή απέναντι στον εισαγγελέα φτάνει μέχρι την αναγνώριση δικαιώματός του να μην εκτελέσει την εισαγγελική παραγγελία για την ενέργεια κύριας ανάκρισης + ΚΠΔ 247.
β) Αντίθετα, η 'συνοπτική' (ΚΠΔ 245 §1) προανάκριση, που ενεργείται από πταισματοδίκη, έγκειται ιδίως στην κλήση και εξέταση των μαρτύρων, οι οποίοι προτείνονται στη μήνυση ή έγκληση και, στη συνέχεια στην κλήση προς απολογία του κατηγορουμένου και την εξέταση των μαρτύρων που προτείνονται από αυτόν. Τις ανακριτικές πρωτοβουλίες θα πρέπει να τις περιμένει

κανείς από τον εισαγγελέα, στα χέρια του οποίου βρίσκεται τυπικά και ουσιαστικά η προανακρινόμενη υπόθεση (ΚΠΔ 33 §1, 34).

1.2 Η λήψη της απολογίας του κατηγορουμένου και οι σχετιζόμενες μ' αυτήν πράξεις δικονομικού καταναγκασμού: Μόλις ο ανακριτής ολοκληρώσει το ανακριτικό του έργο προς την πλευρά της συγκέντρωσης των στοιχείων που θεμελιώνουν την κατηγορία, οφείλει να καλέσει τον κατηγορούμενο σε απολογία (=audiatur et altera pars). Η κύρια ανάκριση δε μπορεί να θεωρηθεί τελειωμένη αν δεν απολογηθεί ο κατηγορούμενος (ΚΠΔ 270 §1)· ως κατηγορούμενος νοείται εκείνος που απέκτησε αυτή την ιδιότητα κατά ΚΠΔ 72 σε συνδ. με 250 §. Και η προανάκριση δε μπορεί να περατωθεί πριν κλητευθεί ο κατηγορούμενος σε απολογία (πριν από τουλάχιστον 48 ώρες- ΚΠΔ 245 §1).

1.2.1 Κλήση προς απολογία και ένταλμα σύλληψης: Ο κατηγορούμενος καλείται προς απολογία με την επίδοση σ' αυτόν (ΚΠΔ 155 επ.) μιας έγγραφης κλήσης που περιέχει τα στοιχεία που ορίζει το ΚΠΔ 271 §2· η επίδοση αυτή γίνεται τουλάχιστον 24 ώρες πριν από την ημέρα που ορίζεται για την εμφάνισή του. Η κλήτευση μπορεί να γίνει και με την έκδοση εντάλματος σύλληψης (ΚΠΔ 276 § 1-2), μόνον όταν ο βαρυνόμενος με σοβαρές ενδείξεις ενοχής κατηγορούμενος έχει εξαφανιστεί από τον τόπο της κατοικίας του ή όταν ο ανακριτής πληροφορείται ότι ο τελευταίος ετοιμάζεται να διαφύγει στο εξωτερικό. Βλ. και ΚΠΔ 276 §3, 277-278. Το ένταλμα σύλληψης πρέπει να περιέχει αληθινή, ουσιαστική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία κατά ΚΠΔ 139, ενώ πρέπει να επιδίδεται κατά τη στιγμή της σύλληψης. Την επίδοση του εντάλματος στον εισαγγελέα ακολουθεί η άμεση προσαγωγή του συλληφθέντος στον εισαγγελέα και στη συνέχεια στον ανακριτή (ΚΠΔ 279)· η αναφερόμενη προθεσμία αποτελεί απλώς το απώτατο όριο, πέρα από το οποίο η κατακράτηση (ΚΠΔ 281, 419) είναι παράνομη και αξιόποινη (ΠΚ 326). Η προσαγωγή στον εισαγγελέα του συλληφθέντος επ' αυτοφώρω (ΚΠΔ 275 §1-2) μπορεί να μην είναι αληθινά άμεση (καίτοι ισχύει η προθεσμία των 24 ωρών), γιατί στο πλαίσιο της επιτασσόμενης 'αστυνομικής προανάκρισης' (ΚΠΔ 243 §2) πρέπει πριν από την προσαγωγή να ληφθεί από τους αστυνομικούς μια πρώτη απολογία του συλληφθέντος.

1.2.2 Ο κληθείς σε απολογία κατηγορούμενος δεν εμφανίζεται: Η προανάκριση μπορεί να τελειώσει κι αν ακόμη ο κατηγορούμενος παρακούσει την κλήση και δεν εμφανιστεί στον προανακριτή ≠ στην κύρια ανάκριση, η εμφάνιση του κληθέντος κατηγορουμένου είναι υποχρεωτική κατά ΚΠΔ 270 §1 (βλ. και ΚΠΔ 308 §1). Στις περιπτώσεις που –κατά την κρίση του ανακριτή- ο κατηγορούμενος δε βαρύνεται με ενδείξεις ενοχής, εκδίδονται οι 'τυπικές κλήσεις' κατά ΚΠΔ 271 §2 -> ΟΜΩΣ, αυτές δεν επιδίδονται στον κατηγορούμενο, αλλά παραμένουν στη δικογραφία. Το τελευταίο δεν έχει νομικό στήριγμα· άλλωστε, η κλήση αποτελεί δικαίωμα του κατηγορουμένου προκειμένου να έχει τη δυνατότητα απόκρουσης της κατηγορίας. Έτσι, η παράλειψη της κλήσης –αν δε θεραπευτεί πριν το τέλος της κύριας ανάκρισης- θα μπορούσε να συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα της τελευταίας κατά ΚΠΔ 171 §1 δ'. Σημειώνεται ότι αν ο εισαγγελέας και έπειτα το Συμβούλιο συμφώνησαν με τον ανακριτή και απαλλάξουν τον κατηγορούμενο, το πράγμα έχει καλώς· σε περίπτωση διαφωνίας τους, όμως, ο εισαγγελέας οφείλει να στείλει τη δικογραφία πίσω στον ανακριτή για να πάρει την απολογία του κατηγορουμένου, ενώ το ίδιο οφείλει να πράξει και το Συμβούλιο, αν το παρέλειψε ο εισαγγελέας. Αν το Συμβούλιο, χωρίς να ληφθεί η απολογία του κατηγορουμένου, εκδώσει παραπεμπτικό βούλευμα, τότε αυτό πάσχει από την ακυρότητα του ΚΠΔ 171 §1 δ'.
Αναφορικά με το ΚΠΔ 270 §2, απείθεια (βλ. και ΚΠΔ 231 §2) υπάρχει όταν ο κατηγορούμενος απουσιάζει επίτηδες, επειδή θέλει –για οποιονδήποτε λόγο- να αποφύγει την –κατά τα λοιπά εφικτή- προσέλευσή του στον ανακριτή. Αν η μη εμφάνιση δεν οφείλεται σε απείθεια, ο ανακριτής θα ξανακαλέσει τον κατηγορούμενο, αλλιώς θα προσφύγει σε μέτρα καταναγκασμού > ***α) ένταλμα***

σύλληψης / β) ένταλμα βίαιης προσαγωγής. Ειδικότερα, ο ανακριτής οφείλει πρώτα να γνωστοποιήσει στον εισαγγελέα την απείθεια του κατηγορουμένου και να ζητήσει από αυτόν γνωμοδότηση επί του αν η εν λόγω συμπεριφορά έχει και νόημα πλήρωσης των προϋποθέσεων τη προσωρινής κράτησης (ΚΠΔ 272, 276, 282 §3), ώστε να καθίσταται αναγκαία η έκδοση εντάλματος σύλληψής του (και με αντίθετη γνώμη του εισαγγελέα μπορεί ο ανακριτής να εκδώσει το τελευταίο, αφού ο νόμος δεν απαιτεί σύμφωνη γνώμη του πρώτου). Μόνο αφού ο ανακριτής αποκλείσει την έκδοση εντάλματος σύλληψης, θα εκδώσει κατά του κατηγορουμένου ένταλμα απλής βίαιης προσαγωγής. Με την έκδοση των ενταλμάτων αυτών ο ανακριτής μπορεί να θεωρήσει τελειωμένη την ανάκριση και να διαβιβάσει τη δικογραφία στον εισαγγελέα (ΚΠΔ 308 §1)- βλ. και ΚΠΔ 315 §2 (σε σχέση με την τύχη του εντάλματος στη συνέχεια). Τελειωμένη μπορεί, τέλος, να θεωρηθεί η ανάκριση και χωρίς την έκδοση τυπικής κλήσης, όταν αφενός μεν η μη εμφάνιση του κληθέντος κατηγορουμένου δεν οφείλεται σε απείθεια, ενώ αφετέρου –κατά την κρίση του ανακριτή- δεν υπάρχουν ενδείξεις εναντίον του.

1.2.3 Ο κατηγορούμενος μπροστά στον ανακριτή

Α] Τα τυπικά: ΚΠΔ 273 §1. Στην αρχικά δηλωμένη διεύθυνση γίνονται πια εφεξής έγκυρα όλες οι επιδόσεις των όποιων εγγράφων της ποινικής διαδικασίας, άσχετα με το αν ο κατηγορούμενος εξακολουθεί να κατοικεί/διαμένει πράγματι σε αυτή (εκτός αν ο τελευταίος κάνει ειδική έγγραφη δήλωση στον εισαγγελέα που άσκησε την ποινική δίωξη για αλλαγή της κατοικίας/διαμονής του).

Β] Ενεργοποίηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (ΚΠΔ 273 §2): ***i. Το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο (ΚΠΔ 100 §1-3, 96, 104)*** **>** Συνάγεται ότι και στην προανάκριση είναι υποχρεωτικός ο αυτεπάγγελτος διορισμός δικηγόρου υπό τις προϋποθέσεις ότι ο κατηγορούμενος δε διαθέτει τα μέσα να πληρώσει δικηγόρο και ότι αυτό ενδείκνυται από το συμφέρον της δικαιοσύνης (δηλ. στα κακουργήματα και στα σοβαρά πλημμελήματα). // ***ii. Το δικαίωμα επικοινωνίας του κατηγορουμένου με το συνήγορό του (ιδίως πριν από την καθαυτό απολογία)- βλ. και ΚΠΔ 99, 100 §4*** **>** Συμβάλλει στην προετοιμασία της απολογίας του, στη διαμόρφωση των υπερασπιστικών του ισχυρισμών και στη διάταξη των μέσων υπεράσπισης, ώστε να εξασφαλίζεται ευνοϊκότερη δικαστική κρίση. Δεν έχει, όμως, το δικαίωμα ο κατηγορούμενος να συνεννοείται με το συνήγορό του κατά τη διάρκεια της ανακριτικής απολογίας του (βλ. και ΚΠΔ 366 §3 εδ. α'). // ***iii. Το δικαίωμα προθεσμίας (ΚΠΔ 102)*** **>** Μπορεί να δοθεί και παράταση (χωρίς περιορισμό διάρκειας) της οριζόμενης προθεσμίας. Κατ' ορθή κρίση, η παράταση της προθεσμίας αυτής δεν είναι αφημένη στη διακριτική ευχέρεια του ανακρίνοντος, αλλά είναι υποχρεωτική όπου και στο μέτρο που το επιβάλλουν οι αντικειμενικές ανάγκες της υπεράσπισης. // ***iv. Το δικαίωμα στην ανακοίνωση των εγγράφων της ανάκρισης (ΚΠΔ 101)*** **>** Αν ο ανακριτής δεν του ανακοινώσει το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου, οι σχετικές ανακριτικές πράξεις και η λήψη της απολογίας του κατηγορουμένου πάσχουν από απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 §1 δ'.

Γ] Το κατηγορητήριο: Ο ανακρίνων υποχρεούται να εκθέσει στον κατηγορούμενο με πληρότητα και σαφήνεια την πράξη για την οποία κατηγορείται (ΚΠΔ 273 §). Κι ενώ στην προανάκριση η 'έκθεση' αυτή γίνεται υποτυπωδώς ή παραλείπεται, στο πλαίσιο της τακτικής ανάκρισης αποτελεί βασικό θεσμό (βλ. ΚΠΔ 101 §1). Συγκεκριμένα, ο τακτικός ανακριτής διατυπώνει για πρώτη φορά αναλυτικά και εξειδικευμένα την κατηγορία σε ένα γραπτό κείμενο που καταχωρείται στην έκθεση της απολογίας και επί του οποίου καλεί τον κατηγορούμενο να πάρει θέση. Πάνω σ' αυτό το κατηγορητήριο αποφαίνεται αργότερα το Συμβούλιο, το τυχόν δε παραπεμπτικό βούλευμα (ή το κλητήριο θέσπισμα) το ενσωματώνει –κατά κανόνα- αυτούσιο στο διατακτικό του. Έτσι, με αυτό ασχολείται και το δικαστήριο στην επ' ακροατηρίω διαδικασία, σε περίπτωση δε καταδίκης του

κατηγορουμένου, αυτό αποτελεί και πάλι το διατακτικό της καταδικαστικής απόφασης. Κατά τα βούληση του νομοθέτη, κατηγορητήριο πρέπει να συντάσσεται και όταν ενεργείται προανάκριση από τον πταισματοδίκη ή τον προανακρίνοντα αστυνομικό (βλ. και ΚΠΔ 273 §2).

Δ] Η καθαυτό απολογία (ΚΠΔ 274): Ο ανακριτής πρέπει ταυτόχρονα να υποδεικνύει στον κατηγορούμενο ότι έχει δικαίωμα να αρνηθεί να απαντήσει = δικαίωμα σιωπής εν όλω ή εν μέρει (ΚΠΔ 273 §2) -> δεν πρέπει να λαμβάνεται ως ένδειξη ενοχής του κατηγορουμένου. Καθόσον αφορά στη 'μερική σιωπή', αν πρόκειται για ***i. ρητή άρνηση του κατηγορουμένου να απαντήσει σε μια συγκεκριμένη επιμέρους ερώτηση του ανακριτή,*** απαγορεύεται η αποδεικτική αξιολόγηση της σιωπής // ***ii. παρασιώπηση κάποιων (ενοχοποιητικών) δεδομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης έκθεσης της υπεράσπισης του κατηγορουμένου,*** τότε η σιωπή είναι αποδεικτικά αξιοποιήσιμη. Πάντως, ο κανόνας είναι ότι ο κατηγορούμενος προχωράει στην όσο γίνεται πιο πλήρη έκθεση της υπεράσπισής του είτε προφορικά (ΚΠΔ 223 §2-3 και 5) είτε γραπτά (=απολογητικό σημείωμα -> ο ανακριτής οφείλει να του απευθύνει τις αναγκαίες διευκρινιστικές ερωτήσεις, που πρέπει να καταχωρούνται ρητά στην έκθεση απολογίας).

<u>1.2.4 Τα μετά την απολογία (ΚΠΔ 283):</u> Μόλις τελειώσει η απολογία του κατηγορουμένου μπροστά στον ανακριτή, ο τελευταίος 'παρακαλεί' τον κατηγορούμενο και το συνήγορό του να 'περιμένουν για λίγο' έξω στο διάδρομο, ενώ ο ίδιος παραδίδει τη δικογραφία στον εισαγγελέα. Ύστερα από κάποια ώρα, ο εισαγγελέας ειδοποιεί τον κατηγορούμενο και τον συνήγορό του να έρθουν στο γραφείο του, προκειμένου να έχει κι αυτός κάποια προσωπική αντίληψη για την υπόθεση. Στη συνέχεια, ο ανακριτής και ο εισαγγελέας διασκέπτονται για την τύχη του κατηγορουμένου > ***α) αν θα αφεθεί ελεύθερος / β) αν θα του επιβληθούν 'περιοριστικοί όροι' / γ) αν θα κρατηθεί προσωρινά.*** Τελικά, ο ανακριτής ανακοινώνει την απόφαση στον κατηγορούμενο.

1.2.4.1 Ο λόγος και οι προϋποθέσεις της προσωρινής κράτησης: Αφετηρία των σχετικών συλλογισμών πρέπει να αποτελέσει το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου => η πριν από τη νόμιμη απόδειξη της ενοχής, με την έκδοση μιας οριστικής δικαστικής απόφασης, επιβαλλόμενη κράτηση δεν επιτρέπεται να έχει τιμωρητικό χαρακτήρα. Η δικαιολόγηση της προσωρινής κράτησης πρέπει να είναι αποκλειστικά και μόνο δικονομική, δηλ. να εξαντλείται στη διασφάλιση των σκοπών της ποινικής δίκης > ***α) η αποτροπή της πιθανής φυγής του κατηγορουμένου / β) η αποφυγή της ενδεχόμενης συσκότισης της υπόθεσης και παρεμπόδισης του ανακριτικού έργου από τον ελεύθερα κινούμενο κατηγορούμενο.***

1.2.4.2 Η σημερινή ρύθμιση του θέματος (ΚΠΔ 282 επ): ***α) Η προσωρινή κράτηση είναι μέτρο εξαιρετικό και επικουρικό σε σχέση με τους περιοριστικούς όρους της §2 του ίδιου άρθρου*** (=επιβάλλεται αντί γι' αυτούς). / ***β) Σε εξαιρετικές περιπτώσεις*** (υπό τις ίδιες προϋποθέσεις όπως και στα κακουργήματα) ***μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή*** (με διάρκεια έως 6 μήνες, που μπορεί να παραταθεί και για άλλους 3 μήνες). Με την κατάργηση της προσωρινής κράτησης επί των πλημμελημάτων, δυνατή είναι πια μόνο η επιβολή περιοριστικών όρων για τα ΚΠΔ 417 επ (βλ. και ΚΠΔ 419, 423 §3). / ***γ) Και για την επιβολή προσωρινής κράτησης ισχύει η γενική προϋπόθεση της ύπαρξης σοβαρών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου*** (πρέπει να είναι ισχυρότερες από αυτές των ΚΠΔ 313 και 310 §1) / ***δ) Οι ειδικές προϋποθέσεις για την επιβολή της προσωρινής κράτησης είναι*** i] ο κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου, ο οποίος πρέπει να είναι στηριγμένος σε συγκεκριμένες ενδείξεις, και ii] ο κίνδυνος διάπραξης από μέρους του κατηγορουμένου κι άλλων εγκλημάτων (βλ. και ΚΠΔ 282 §3). Ο ΚΠΔ αναγνωρίζει στον προσωρινά κρατηθέντα κάποια δικαιώματα, η άσκηση των οποίων μπορεί να οδηγήσει σε ανάκτηση της ελευθερίας του > το δικαίωμα προσφυγής στο Συμβούλιο

Πλημμελειοδικών (ΚΠΔ 285) και το δικαίωμα αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους (ΚΠΔ 286 §2).

1.2.4.3 Διάρκεια προσωρινής κράτησης και περιοριστικών όρων: Πρέπει να είναι τόση, όσο συντρέχουν οι προϋποθέσεις επιβολής των συγκεκριμένων θεσμών (ήτοι όσο αυτό είναι αναγκαίο) + ΚΠΔ 286 §1. Το Σ6 §4 εδ. α' ορίζει ότι η προσωρινή κράτηση δε μπορεί να υπερβεί το ένα έτος στα κακουργήματα και τους έξι μήνες στα πλημμελήματα + ΚΠΔ 287. Αναφορικά με τη διατύπωση του ΚΠΔ 288 §2, πρέπει να σημειωθεί ότι εκείνο που ενδιαφέρει δεν είναι η πολυπλοκότητα της υπόθεσής της (=νοείται ως το ευρύτερο ιστορικό γεγονός, στο οποίο εκτείνεται το διαγνωστικό καθήκον του εισαγγελέα), αλλά η ταυτότητά της => 'ποτέ δεύτερη προσωρινή κράτηση για την ίδια υπόθεση'!! Μέσα στα όρια του ΚΠΔ 287 η μη αρθείσα ή αντικατασταθείσα προσωρινή κράτηση διαρκεί μέχρι την (σε πρώτο βαθμό) οριστική εκδίκαση της υπόθεσης. Αν ο κατηγορούμενος καταδικαστεί, χωρίς ανασταλτικό αποτέλεσμα της έφεσής του και παραμένει στη φυλακή, παύει η προσωρινή κράτηση και αρχίζει η έκτιση της ποινής + ΚΠΔ 297-304 (για την τύχη των λοιπών περιοριστικών όρων μετά την επιβολή τους).

1.3 Η 'αστυνομική προανάκριση' ειδικότερα: Προανάκριση με εισαγγελική παραγγελία είναι στα κακουργήματα αδιανόητη· εντούτοις, μπορεί να υπάρξει η λεγόμενη 'αστυνομική προανάκριση' (ΚΠΔ 243 §2). Για τη διενέργειά της πρέπει να συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις > αυτόφωρο έγκλημα ή και άμεσος κίνδυνος (απώλειας ή δυσχέρανσης της συγκέντρωσης των αποδεικτικών στοιχείων) από την αναβολή. Εκείνος κατά του οποίου στρέφονται οι αστυνομικές ενέργειες φέρει την ιδιότητα του κατηγορουμένου και, άρα, έχει τα δικαιώματα των ΚΠΔ 96-103 (βλ. και ΚΠΔ 105 §1-2 -> ο εξετάζων οφείλει να ενημερώσει τον εξεταζόμενο για τα δικαιώματά του από τα οποία δε χωρεί κατά κανόνα έγκυρη παραίτηση του τελευταίου και μάλιστα του κρατούμενου). Χαρακτηριστικό της αστυνομικής προανάκρισης είναι το ότι συνιστά ένα κομμάτι της ποινικής προδικασίας υπό διαλυτική αίρεση. Μόλις συγκεντρώσουν τις αποδείξεις, οι αστυνομικοί προανακριτές υποβάλλουν –χωρίς χρονοτριβή- στον εισαγγελέα τη δικογραφία που σχημάτισαν· μαζί με αυτή στέλνουν στην πράξη και ένα συνοδευτικό 'παραπεμπτικό' έγγραφο (='ανακοίνωση' κατά ΚΠΔ 37), στο οποίο εκτίθενται τα πορίσματα της προανάκρισης και καταγράφονται οι κατά την κρίση τους τελεσθείσες αξιόποινες πράξεις. Ο εισαγγελέας τώρα που θα πάρει στα χέρια του τη δικογραφία θα κάνει ένα από τα δύο > ***α) εφόσον προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις (ΚΠΔ 43 §1), θα κινήσει και επίσημα την ποινική δίωξη, ιδίως με την παραγγελία κύριας ανάκρισης / β) εφόσον κρίνει αιτιολογημένα ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις, θα βάλει την υπόθεση στο αρχείο γνωστοποιώντας το πράγμα και στον Εισαγγελέα Εφετών (ΚΠΔ 43 §2)*** => κατάλυση της ποινικής διαδικασίας και απαλλαγή του κατηγορουμένου.

<u>1.4 Ο πολιτικώς ενάγων στην ποινική προδικασία:</u> Μετέχει απαρχής ως υποκείμενό της, αντιδικώντας προς τον κατηγορούμενο ενώ συμπίπτει –κατά κανόνα- με τον μηνυτή/εγκαλούντα (=καταγγέλλει την αξιόποινη πράξη και εμφανίζεται ως το θύμα του εκδικαζόμενου εγκλήματος).

1.4.1 Ποιος είναι ο πολιτικώς ενάγων και τι ρόλο διαδραματίζει (βλ. ΚΠΔ 63): Επιδιώκει την αποκατάσταση της αδικίας που του έγινε με την καταδίκη του κατηγορουμένου· άρα, έχει μικτό χαρακτήρα, δηλ. είναι και ποινικός. Σε απόδειξη και του ποινικού χαρακτήρα της πολιτικής αγωγής μπορούν να αναφερθούν τα εξής > ***α) τα μικρά ποσά που αξιώνονται κατά κανόνα από τους πολιτικώς ενάγοντες (βλ. και ΚΠΔ 65 §2) / β) τα σημαντικά δικαιώματα που παρέχει ο νόμος στον πολιτικώς ενάγοντα, τα οποία τον φέρνουν περίπου σε ισομοιρία με τον κατηγορούμενο*** (βλ. και ΚΠΔ 96-97, 99) + έχει το δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των εγγράφων της ανάκρισης, και μάλιστα πριν τον κατηγορούμενο (αρκεί απλώς να κληθεί σε απολογία ο τελευταίος ή να εκδοθεί σε βάρος του

ένταλμα σύλληψης ή βίαιης προσαγωγής). Μπορεί ακόμη να υποβάλλει προτάσεις ή αιτήσεις στον ανακριτή και στο δικαστικό συμβούλιο (ΚΠΔ 307), να ζητάει την εξαίρεση των δικαστικών προσώπων (ΚΠΔ 16 §1), να διορίζει τεχνικό σύμβουλο αν διαταχθεί πραγματογνωμοσύνη κλπ. Εν γένει ο πολιτικώς ενάγων βρίσκεται σε άμεση επαφή με την εξεταστική-ανακριτική δράση των δημόσιων φορέων της ποινικής προδικασίας, επωφελείται από αυτή και την καθοδηγεί. / ***γ) η απλοποιημένη είσοδός του στην ποινική δίκη με αποκορύφωμα το δικαίωμα του ΚΠΔ 68 §2.*** Αλλά και στην προδικασία, η ιδιότητα του πολιτικώς ενάγοντα προσλαμβάνεται και πάλι εύκολα με μια απλή δήλωση του ενδιαφερομένου που είτε περιέχεται στο κείμενο της κατατιθέμενης από αυτόν έγκλησης ή μήνυσης, είτε γίνεται με ξεχωριστό έγγραφο που κατατίθεται στον εισαγγελέα μέχρι πέρατος της ανάκρισης ή στον ανακριτή (ΚΠΔ 82-83). / ***δ) ΚΠΔ 84*** -> στην εν λόγω δήλωση πρέπει να περιέχονται τα εξής > συνοπτική έκθεση της υπόθεσης, λόγοι για τους οποίους στηρίζεται το δικαίωμα τη παράστασης (=όλα τα στοιχεία της ενεργητικής νομιμοποίησης του πολιτικώς ενάγοντα και παθητικής νομιμοποίησης του κατηγορουμένου, ΚΠΔ 63-64), διορισμός αντικλήτου + απαραίτητη (επί ποινή απαραδέκτου) η διευκρίνιση του είδους της προβαλλόμενης απαίτησης ≠ δε χρειάζεται επακριβής προσδιορισμός του ύψους του αιτούμενου ποσού, βλ. και ΚΠΔ 85-88. / ***ε) η αναγνώριση της δυνατότητας παράστασης πολιτικώς ενάγοντα, ο οποίος έχει ως αποκλειστικό του στόχο την υποστήριξη της ενοχής του κατηγορουμένου.*** Αυτό συμβαίνει **i] όταν η αθωωτική απόφαση εφεσιβάλλεται από τον εισαγγελέα (βλ. και ΚΠΔ 500), ii] στη δίκη χρεωκοπίας, στην οποία παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων ο σύνδικος της πτώχευσης, χωρίς να προβάλλει συγκεκριμένη απαίτηση, iii] στην περίπτωση του ΚΠΔ 64 §2, iv] επί παραβάσεως φορολογικής-δασμολογικής-τελωνειακής διάταξης.** / ***στ) αν ο κατηγορούμενος, προκειμένου να 'ξεφορτωθεί' τον πολιτικώς ενάγοντα, του προσφέρει –πριν από την έναρξη της δίκης- το ποσό που ζητάει για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης,*** ο τελευταίος δικαιούται να αποποιηθεί την προσφορά και να επιμείνει στην επιδίωξη της καταδίκης.

1.4.2 Ποιος νομιμοποιείται να παραστεί ως πολιτικώς ενάγων (βλ. ΚΠΔ 63)

Α] Ποινικές δίκες που δεν ανέχονται πολιτικώς ενάγοντα: Είναι εκείνες που αφορούν σε παραβάσεις ποινικών νόμων, αντικείμενο προστασίας των οποίων είναι αποκλειστικά το συμφέρον της πολιτείας ή και του κοινωνικού συνόλου, όχι δε έννομα αγαθά (και) του ατόμου- π.χ. ποινικές δίκες εσχάτης προδοσίας, αντίστασης κατά της αρχής, δωροδοκίας, κατασκευής αυθαιρέτων κλπ.

Β] Μόνο ο παθών εκ του εγκλήματος (=ο φορέας του εννόμου αγαθού που προστατεύεται από την ποινική διάταξη, η παράβαση της οποίας αποτελεί το αντικείμενο της περί ης πρόκειται ποινικής δίκης) **δικαιούται να παραστεί ως πολιτικώς ενάγων; ΟΧΙ!** Γίνεται δεκτό ότι πολιτική αγωγή χωρεί και σε εγκλήματα όπως η ψευδορκία (από το διάδικο, σε βάρος του οποίου κατέθεσε ο ψεύδορκος), η πλαστογραφία, η ψευδής βεβαίωση/καταμήνυση κλπ. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, οι διάδικοι –καίτοι δεν είναι παθόντες- είναι κι αυτοί αδικηθέντες από το έγκλημα.

Γ] Η ανάγκη προσωπικής ζημίας: Δεν πρέπει να νομιμοποιούνται ενεργητικά ως πολιτικώς ενάγοντες πρόσωπα με παράγωγα δικαιώματα, δυνάμει κάποιας έννομης σχέσης που τα συνδέει με τον αρχικό δικαιούχο, όπως π.χ. οι δανειστές του που ενεργούν κατά ΚπολΔ 72, οι εκδοχείς τη αξίωσης αποζημίωσης από σύμβαση εκχώρησης με τον αδικηθέντα, οι δικαιούμενοι αποζημίωσης κατά τα ΑΚ 928-929 εκ του ότι δικαιούνταν παροχή υπηρεσιών από τον παθόντα και τις στερήθηκαν, ασφαλιστικές εταιρίες ή εγγυητές, οι κληρονόμοι του δικαιούμενου σε παράσταση πολιτικής αγωγής (εντούτοις, ο ΑΠ αναγνωρίζει δικαίωμα παράστασης πολιτικής αγωγής –κατά ΑΚ 933- στους κληρονόμους εκείνου που δήλωσε νόμιμα κατά την προδικασία ότι παρίσταται για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης).

Δ] Η αμεσότητα της (υλικής ή ηθικής ζημίας): Σημαίνει τόσο ότι η ζημία γίνεται σε δικαιώματα ή συμφέροντα του προσώπου που πέφτει στη σφαίρα προστασίας της παραβιασθείσας

ποινικής διάταξης, όσο και ότι μεταξύ του εγκλήματος και του αδικηθέντος δεν πρέπει να μεσολαβεί άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Ε] Η σπουδαιότερη κύρωση της έλλειψης νομιμοποίησης -> απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας του ακροατηρίου (ΚΠΔ 171 §2)**:** Με τη διατύπωση 'παρέστη παράνομα' εννοείται η έλλειψη νομιμοποίησης και μόνο, δηλ. η παράσταση χωρίς δικαίωμα, όχι δε και η ύπαρξη τυπικών ελαττωμάτων στη δήλωση παράστασης.

1.4.3 Ο αστικώς υπεύθυνος (ΚΠΔ 89-95): Αποτελεί ένα ακόμη υποκείμενο (=διάδικος) της ποινικής δίκης- βλ. και ΚΠΔ 107, 367, 363 §1. Ο θεσμός δεν επικράτησε στην ποινική μας πρακτική, παρά μόνο σε δύο κυρίως περιπτώσεις > ***α) όταν ο κατηγορούμενος είναι εν γένει δημόσιος υπάλληλος*** (ή υπάλληλος ΝΠΔΔ) ***και το έγκλημα, για το οποίο κατηγορείται, φέρεται ότι διαπράχθηκε κατά την άσκηση των καθηκόντων του.*** Πλέον, όμως, ισχύει το ΚΠΔ 64 §2. / ***β) στη λαθρεμπορία,*** αν και πλέον ισχύει ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να στείλε το δικηγόρο του να τον εκπροσωπήσει (βλ. ΚΠΔ 340 §2).

2. Από το τέλος της ανάκρισης μέχρι το τέλος της ενδιάμεσης διαδικασίας (της διαδικασίας των συμβουλίων): ***α) Ο προανακριτής >*** μόλις κρίνει ότι δεν έχει τίποτα άλλο να κάνει, οφείλει να κλείσει τη δικογραφία και να τη διαβιβάσει αμέσως (ΚΠΔ 308 §1) στον εισαγγελέα. Τη διαβίβαση αυτή δε συνοδεύει κανενός είδους πόρισμα του ενεργήσαντος την προανάκριση επί των δεδομένων που προέκυψαν από αυτή (=περιορίζεται στη διερεύνηση της υπόθεσης και στη συλλογή του αποδεικτικού υλικού, χωρίς να εκφέρει γνώμη επ' αυτών). / ***β) Ο τακτικός ανακριτής >*** Ισχύουν τα παραπάνω για τη διαβίβαση με τη διαφορά ότι εφαρμόζεται το ΚΠΔ 308 §4. Έτσι, πρέπει να κληθούν οι διάδικοι για να 'υπογράψουν το πέρας' της ανάκρισης (αν δεν κληθεί ο κατηγορούμενος => ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 §1 δ') και να εξαντλήσουν τις δυνατότητες υπεράσπισης της υπόθεσής τους, παίρνοντας γνώση της οριστικής διαμόρφωσης της δικογραφίας.

2.1 Οι δυνατότητες του εισαγγελέα

Α] Σε σχέση με την προανακριτική δικογραφία (ΚΠΔ 245): Αν ο εισαγγελέας κρίνει ότι ***i. συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής (βλ. και ΚΠΔ 313) του κατηγορουμένου,*** τον παραπέμπει με απευθείας κλήση (=κλητήριο θέσπισμα, για το οποίο θα δικαστεί στο ακροατήριο). ***// ii. η υπόθεση έχει ανάγκη από σοβαρότερη διερεύνηση,*** μπορεί να διατάξει κύρια ανάκριση και να στείλει την υπόθεση στον τακτικό ανακριτή. // ***iii. δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ή συντρέχει λόγος οριστικής παύσης ή απαραδέκτου της δίωξης,*** θα εισαγάγει με απαλλακτική πρότασή του την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο. // ***iv. πρέπει να ενεργηθούν συμπληρωματικές ανακριτικές πράξεις,*** μπορεί να ξαναστείλει την υπόθεση στον προανακριτή.

Β] Σε σχέση με την ανακριτική δικογραφία (ΚΠΔ 308 §1,3)*: i. αν κρίνει ότι η ανάκριση έχει ανάγκη από συμπλήρωση, θα ξαναστείλει τη δικογραφία στον ανακριτή,* μνημονεύοντας τις ενέργειες που θα πρέπει ακόμα να συντελεστούν. // ***ii. αν –επί κατηγορίας για κακούργημα- προέκυψαν αποχρώσες ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου, θα εισαγάγει την υπόθεση με παραπεμπτική πρότασή του στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών.*** Αν η κατηγορία αφορούσε πλημμέλημα, μπορεί να στείλει τον κατηγορούμενο απευθείας στο ακροατήριο, εφόσον συμφωνεί και ο ανακριτής ≠ θα εισαγάγει πάλι την υπόθεση στο Συμβούλιο, το οποίο και θα αποφασίσει. // ***iii. σε σχέση με μια σειρά από κακουργήματα*** (π.χ. εμπρησμός, ληστεία, διακεκριμένη κλοπή κλπ), ***εν πρώτοις, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών υποβάλλει τη δικογραφία πάντα στον Εισαγγελέα Εφετών, ο οποίος –αν κρίνει ότι είναι επαρκείς- μπορεί*** (ύστερα από σύμφωνη γνώμη και του Προέδρου των Εφετών) ***να εισαγάγει την υπόθεση με απευθείας κλήση στο ακροατήριο του***

Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων. // **iv.** ***αν θεωρεί ότι δεν υπάρχουν καθόλου ενδείξεις ή ότι αυτές δεν είναι σοβαρές (βλ. ΚΠΔ 310 §1), θα εισαγάγει την υπόθεση με απαλλακτική πρότασή του στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών.*** // **v.** ***αν διαπιστώσει*** –ειδικά επί των κακουργημάτων της ανθρωποκτονίας με πρόθεση, της ληστείας, της εκβίασης, της κλοπής και του εμπρησμού- ***ότι υπάρχουν μεν κάποιες ενδείξεις που, ωστόσο, δεν είναι επαρκείς για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο -> θα προτείνει στο Συμβούλιο την προσωρινή παύση της ποινικής του δίωξης (ΚΠΔ 311 σε συνδ. με 309).*** Η απαλλαγή του κατηγορουμένου δεν καλύπτεται εδώ από δεδικασμένο. // ***vi. αν επιγενόμενα περιστατικά*** (=επήλθαν μετά την πράξη στην οποία αφορά η κατηγορία) ***εξαλείφουν το αξιόποινο*** (ανεξάρτητα από το αν συντρέχουν ή όχι πράγματι οι όροι ύπαρξής του- π.χ. η παραίτηση από το δικαίωμα της έγκληση ή η ανάκλησή της, η χορήγηση αμνηστείας, η συμπλήρωση της παραγραφής, ο θάνατος του κατηγορουμένου), ***ο εισαγγελέας θα προτείνει στο Συμβούλιο την οριστική παύση της ποινικής δίωξης (ΚΠΔ 310 §1 εδ. β'). // vii. σε περίπτωση έλλειψης μιας θετικής (π.χ. έγκληση) ή αρνητικής (π.χ. έλλειψη δεδικασμένου) προϋπόθεσης της ποινικής δίωξης, ο εισαγγελέας θα προτείνει στο Συμβούλιο την κήρυξη της ποινικής δίωξης ως απαράδεκτης (ΚΠΔ 310 §1). // viii. μετά την τακτική ανάκριση, βλ. ΚΠΔ 308 §5 (και ΚΠΔ 245 §3).***

Γ] Η 'διαφάνεια' της εισαγγελικής δράσης (ΚΠΔ 308 §2): Με τη συγκεκριμένη διάταξη εισάγονται οι εξής υποχρεώσεις τη εισαγγελικής αρχής > ***i. να ειδοποιήσει αμέσως για την κατάθεση της πρότασης και να γνωστοποιήσει το περιεχόμενό της στο διάδικο που θα το ζητήσει με σχετική αίτηση*** // ***ii. για διατήρηση αντιγράφου της πρότασης στον γραμματέα της εισαγγελίας, και μετά την υποβολή της στο Συμβούλιο,*** με δυνατότητα γνώσης της από μέρους των διαδίκων, ακόμη κι αν δεν το είχαν ζητήσει πριν την κατάθεσή της // ***iii. να μη σπεύσει να διαβιβάσει την εισαγγελική πρόταση στο δικαστικό Συμβούλιο αμέσως μετά τη γνωστοποίησή της στους διαδίκους,*** αλλά να την κρατήσει για ένα εύλογο χρονικό διάστημα (ώστε να τους δοθεί η ευχέρεια να πάρουν θέση επί του περιεχομένου της), ιδίως με τη σύνταξη και υποβολή σχετικού υπομνήματος στο δικαστικό συμβούλιο.

2.2 Αναφορικά με το δικαστικό συμβούλιο: Υπάρχει σε δύο βαθμούς (συμβούλιο πλημμελειοδικών και συμβούλιο εφετών), ενώ είναι εν γένει ένα τριμελές δικαστήριο που λειτουργεί καταρχήν μυστικά (+ χωρίς προφορικότητα και αμεσότητα), αποφαίνεται δε με βάση τα έγγραφα της δικογραφίας.
Η σύνθεσή του αποτελείται από τον Πρόεδρο και δύο πρωτοδίκες > ο ένας είναι συνήθως προκαθορισμένος (αφού είναι το αρχαιότερο μετά τον Πρόεδρο μέλος του δικαστηρίου ή του σχετικού τμήματος), ενώ ο άλλος είναι εκείνος που εκάστοτε θα οριστεί από τον Πρόεδρο ως εισηγητής της υπόθεσης. Στα μεγάλα πρωτοδικεία, τα μέλη του εκάστοτε συμβουλίου είναι όλα ανακριτές, προεδρεύει δε ο πρόεδρος του οικείου τμήματος· από την άλλη, το συμβούλιο εφετών απαρτίζεται από τον Πρόεδρο Εφετών και δύο εφέτες, εκ των οποίων ο ένας εκτελεί χρέη εισηγητή + ΚΠΔ 16 §2. Σχετικά με τα δικαιώματα αυτοπρόσωπης εμφάνισης των διαδίκων, βλ. ΚΠΔ 309 §2.
Μετά την υποβολή της εισαγγελικής πρότασης, η υπόθεση εισάγεται στο συμβούλιο και 'χρεώνεται' από τον Πρόεδρο στον εισηγητή. Την ημέρα της συζήτησης ακούγεται πρώτα ο εισαγγελέας και -μετά την αποχώρησή του- παίρνεται (με πλειοψηφία) η απόφαση, που βεβαιώνεται σε πρόχειρο σημείωση πάνω στην πρόταση του εισαγγελέα, χρονολογείται και υπογράφεται από τους μετασχόντες στη συνδιάσκεψη. Έπειτα, το βούλευμα καθαρογράφεται και υπογράφεται από τον Πρόεδρο και τον γραμματέα, οπότε και θεωρείται ότι έχει εκδοθεί (δεν δημοσιεύεται) πριν υπογραφεί. Οι ίδιοι δικαστές μπορούν να ξαναδιασκεφτούν την υπόθεση και να καταλήξουν σε διαφορετική απόφαση, αιτιολογώντας τη διαφορά.
Για την υποβολή εγγράφων στο Συμβούλιο, βλ. ΚΠΔ 309 εδ. γ'. Σημειώνεται, βέβαια, πως –προπάντων- ό,τι επιβαρύνει τη θέση του κατηγορουμένου θα πρέπει οπωσδήποτε να του

ανακοινώνεται, ώστε να του δοθεί η δυνατότητα να το αντικρούσει· αλλιώς, παράγεται απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 § εδ. δ' => η 'άσκηση ουσιώδους επιρροής' θα πρέπει να κρίνεται αντικειμενικά.

2.2.1 Τα είδη των βουλευμάτων: Ανάλογα με το αν στέλνουν ή όχι τον κατηγορούμενο στο ακροατήριο για να δικαστεί, τα βουλεύματα διακρίνονται σε παραπεμπτικά ή απαλλακτικά (=οι δύο κατηγορίες αυτές αποτελούν τα λεγόμενα οριστικά βουλεύματα). Στα τελευταία υπάγονται ειδικότερα ***α) τα απαλλακτικά stricto sensu*** (=τα αποφαινόμενα ότι δεν πρέπει να απαγγελθεί κατηγορία- ΚΠΔ 310 §1 εδ. α') / ***β) τα παύοντα οριστικά την ποινική δίωξη (ΚΠΔ 310 §1 εδ. β')*** / ***γ) τα κηρύσσοντα την ποινική δίωξη απαράδεκτη*** / ***δ) τα παύοντα προσωρινά την ποινική δίωξη (ΚΠΔ 311)*** + ***ΚΠΔ 312*** > το βούλευμα που διατάσσει περαιτέρω ανάκριση ανήκει (μαζί με τα βουλεύματα που αφορούν στα θέματα του ΚΠΔ 307) στα παρεμπίπτοντα βουλεύματα => υπάγονται στην κατηγορία των 'προπαρασκευαστικών αποφάσεων' (βλ. και ΚΠΔ 548).

2.3 Τα ένδικα μέσα κατά βουλευμάτων (βλ. ΚΠΔ 478 §1, 483): Ασκούνται με 'έκθεση', δηλ. όχι με την κατάθεση κάποιου δικογράφου, αλλά με σχετική δήλωση του ασκούντος στον γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε το βούλευμα, για το οποίο συντάσσεται έκθεση υπογραφόμενη από τους παραπάνω + ΚΠΔ 473 §1 (η εν λόγω προθεσμία αρχίζει από την επίδοση του βουλεύματος στο διάδικο· για την επίδοση φροντίζει ο αρμόδιος εισαγγελέας, βλ. και ΚΠΔ 314), 474 §1, 465 §, 479.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27ο
Από το τέλος της υπό ευρεία έννοια προδικασίας μέχρι το ακροατήριο

1. Η προπαρασκευαστική διαδικασία της κύριας διαδικασίας.

Στις περιπτώσεις που για την παραπομπή στο ακροατήριο αποφασίζει (και η απόφαση αυτή έχει παρθεί) μόνος του ο εισαγγελέας ή ακόμη κι όταν χρειάζεται η σύμφωνη γνώμη του Προέδρου Εφετών (και αυτή έχει δοθεί), ο εισαγγελέας (πλημμελειοδικών ή εφετών) πρέπει να προχωρήσει στη πραγμάτωση αυτής της απόφασης με την απευθείας κλήτευση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο (αφού προσδιοριστεί η δικάσιμος). Στη συνέχεια, οφείλει να προχωρήσει στη σύνταξη του κατηγορητηρίου (βλ. και ΚΠΔ 343)· ακόμη, θα επιλέξει τους μάρτυρες και τα έγγραφα που θα αναγνωστούν στη δίκη + ΚΠΔ 327 §1. Σε περίπτωση που σε βάρος κάποιου κατηγορουμένου έχει εκδοθεί αμετάκλητο παραπεμπτικό βούλευμα (=που δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο, είτε γιατί απαρχής δεν προβλεπόταν τέτοιο, είτε γιατί τα προβλεπόμενα ασκήθηκαν και απορρίφθηκαν, είτε γιατί δεν ασκήθηκαν μέσα στη νόμιμη προθεσμία), ο εισαγγελέας -αφού ***α) βεβαιωθεί ότι το βούλευμα με το περιεχόμενο σ' αυτό κατηγορητήριο*** {αν ασκήθηκε έφεση πρέπει να επιδοθεί και το απορριπτικό βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών} και ***β) προσδιορίσει τη δικάσιμο και τους μάρτυρες- πρέπει να κλητεύσει τον κατηγορούμενο.***

1.1 Η κλήτευση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο ως έναρξη της προπαρασκευαστικής και ταυτόχρονα της κύριας διαδικασίας: ΚΠΔ 320. Η έναρξη αυτή έχει εντελώς ιδιαίτερη σημασία για την παραγραφή των εγκλημάτων (βλ. ΠΚ 113 §1) -> για να σταματήσει δηλ. να τρέχει η προθεσμία της παραγραφής και να αποφευχθεί η συμπλήρωσή της και μ' αυτήν η εξάλειψη του αξιοποίνου, πρέπει να αρχίσει η κύρια διαδικασία με την κλήτευση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο. Χρονικά προηγούμενες δικονομικές πράξεις, από την κίνηση της ποινικής δίωξης μέχρι και την έκδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος δεν είναι αρκετές· παρά την ενέργειά τους, η προθεσμία της παραγραφής εξακολουθεί να τρέχει προς τη συμπλήρωσή της.

1.2 Η κλήτευση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο ειδικότερα.

Α] Κλητήριο θέσπισμα και κλήση προς εμφάνιση: Η κλήτευση γίνεται με την επίδοση στον κατηγορούμενο ενός κλητηρίου εγγράφου, που διαφέρει ανάλογα με το αν η παραπομπή που αποφασίστηκε από δικαστικό συμβούλιο με την έκδοση παραπεμπτικού βουλεύματος (=κλήση προς εμφάνιση) ή γίνεται απευθείας με απόφαση του αρμόδιου εισαγγελέα (=κλητήριο θέσπισμα- βλ. ΚΠΔ 320 επ) + ΚΠΔ 321 §1-3. Σημειώνονται τα εξής > ***i. Ο καθορισμός της πράξης στο κλητήριο θέσπισμα είναι ακριβής, εφόσον τα μνημονευόμενα πραγματικά περιστατικά οδηγούν σε μια πλήρη υπαγωγή κάτω από την οικεία ποινική διάταξη*** (=σε πραγμάτωση όλων ανεξαιρέτως των αντικειμενικών και υποκειμενικών συστατικών της περιγραφής από το νόμο της περί ης πρόκειται αξιόποινης πράξης). // ***ii. Η ακυρότητα (βλ. ΚΠΔ 171 §1 δ') της επίδοσης της κλήσης χωρίς να έχει προηγηθεί έγκυρη επίδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος είναι πρόδηλη, όταν ο κατηγορούμενος είχε δικαίωμα να ασκήσει ένδικο μέσο κατά του τελευταίου, του οποίου (ένδικου μέσου) ματαιώθηκε έτσι η άσκηση*** (-> η προθεσμία για την άσκηση του ένδικου μέσου κατά βουλεύματος αρχίζει από την επίδοσή του).

Β] Η ακυρότητα του κλητηρίου εγγράφου (ΚΠΔ 321 §4): Ως ρητά απαγγελλόμενη από το νόμο (ΚΠΔ 170 §1), η ακυρότητα αυτή εμφανίζεται ως σχετική, δηλ. ως λαμβανόμενη υπόψη από το δικαστήριο μόνο ύστερα από πρόταση του διαδίκου που έχει συμφέρον να την επικαλεστεί ή του εισαγγελέα (ΚΠΔ 173 §1) + ΚΠΔ 174 §2 {=αν θέλει ο κλητευόμενος να έχει έννομες συνέπειες και να μην καλυφθεί η ακυρότητα της κλήτευσής του πρέπει να την προβάλει ευθύς αμέσως, πριν ακόμη αρχίσει η δίκη (πάντως η ακυρότητα δεν καλύπτεται από την υποβολή αιτήματος αναβολής της δίκης- βλ. ΚΠΔ 349-, με την εξαίρεση του εκπρόθεσμου της κλήτευσης που καλύπτεται σε περίπτωση αναβολής, παρόντος του κατηγορουμένου, σε ρητή δικάσιμο), ή να μην εμφανιστεί καθόλου στο ακροατήριο, αγνοώντας την ύπαρξή της- βλ. και ΚΠΔ 502 §4}, Ωστόσο, η ακυρότητα αυτή μπορεί να ληφθεί και αυτεπάγγελτα υπόψη από το δικαστήριο (ΚΠΔ 174 §2 εδ. β'). Με την έγκυρη επίδοση του σωστού κατά περιεχόμενο κλητηρίου θεσπίσματος γίνεται αμετάκλητη η παραπομπή στο ακροατήριο και έτσι ο εισαγγελέας δε μπορεί πια (βλ. ΚΠΔ 323) να αποσύρει την υπόθεση και να παραγγείλει κύρια ανάκριση· επίσης, δε μπορούν πια να προβληθούν ακόμη και οι απόλυτες ακυρότητες της προδικασίας (ΚΠΔ 173 §2).

Γ) Η επίδοση (ΚΠΔ 320): Γίνεται κατά βάση με την παράδοση του περί ου πρόκειται εγγράφου στα χέρια του αποδέκτη του ≠ κοινοποίηση του περιεχομένου του -> γίνεται προφορικά στον παρόντα διάδικο, μάρτυρα κλπ, συντασσόμενης έκθεσης (βλ. ΚΠΔ 154, 165).

- **Επίδοση σε πρόσωπα γνωστής διαμονής (ΚΠΔ 155) >** Βλ. και ΚΠΔ 159 (για την επίδοση με το ταχυδρομείο) + ΚΠΔ 457 §2 και 273 §1 (για την επίδοση σε γνωστή διαμονή στην αλλοδαπή). Σε περίπτωση συνειδητής άρνησης παραλαβής του επιδιδόμενου εγγράφου (=άρνηση υπογραφής του αποδεικτικού της επίδοσης- ΚΠΔ 161 §1), θεμελιώνεται ποινική ευθύνη για απείθεια (ΠΚ 169).
- **Επίδοση σε πρόσωπα άγνωστης διαμονής (ΚΠΔ 156) >** Η επίδοση στα οριζόμενα πρόσωπα γίνεται ανεξάρτητα από το αν συνοικούν με τον ενδιαφερόμενο ή δεν έχουν με αυτόν στα πράγματα την παραμικρή σχέση. Έτσι, εισάγεται η έννοια της λεγόμενης πλασματικής επίδοσης. Αναφορικά με το ΚΠΔ 156 §2, στην πράξη θεωρείται αρκετό να πάει το όργανο της επίδοσης στο σπίτι (ή στο διαμέρισμα) που φέρεται ως κατοικία του ενδιαφερομένου και να διαπιστώσει ότι ούτε αυτός μένει εκεί ούτε κανείς από τους τριγύρω γείτονες ξέρει πού μένει, κι ακόμη ότι στο ίδιο αυτό σπίτι δε μένει κανείς από τους αναφερόμενους στο νόμο στενούς συγγενείς, για να ακολουθήσει έγκυρα η επίδοση στον δήμαρχο ή κοινοτάρχη ή ιερέα. Σωστό αντίθετα, είναι να γίνουν τα παρακάτω -> ***i. η διαπίστωση ότι ο ενδιαφερόμενος είναι άγνωστης διαμονής δε μπορεί να γίνει μόνο με την***

υποβολή κάποιων ερωτήσεων στους γείτονες, αλλά ύστερα από ουσιαστική έρευνα // ***ii. ουσιαστική έρευνα χρειάζεται και προκειμένου να διαπιστωθεί ότι δε βρέθηκε κανείς από τους οριζόμενους στο νόμο συγγενείς.*** Σ' αυτή την περίπτωση, ως τόπος κατοικίας νοείται ολόκληρη η περιοχή στην οποία εκτείνεται ο δήμος ή η κοινότητα του εν λόγω σπιτιού // iii. σε κάθε περίπτωση, εφόσον υπάρχει διορισμένος αντίκλητος του ενδιαφερόμενου, αντίγραφο του εγγράφου θα πρέπει να επιδίδεται και σ' αυτόν ≠ η επίδοση είναι άκυρη.
Βλ. και ΚΠΔ 558, 273 §1 εδ. α' και γ' -> εδώ έχουμε να κάνουμε με μια σε κάθε περίπτωση –έστω και πλασματικά- γνωστή κατοικία, η ύπαρξη της οποίας αποκλείει την εφαρμογή του ΚΠΔ 156. Συχνά, η δηλωθείσα διεύθυνση είναι ψεύτικη.
Η σύννομη και εμπρόθεσμη ενέργεια της επίδοσης αποδεικνύεται από το επιδοτήριο (ΚΠΔ 161-162), το οποίο πρέπει –επί ποινή ακυρότητας- να αναγράφει και τον αριθμό του επιδιδόμενου κλητηρίου θεσπίσματος. Η κλήτευση στο ακροατήριο πρέπει να είναι έγκαιρη, ώστε ο κατηγορούμενος (και ο πολιτικώς ενάγων- βλ. ΚΠΔ 321 §3) να έχει χρόνο να προετοιμαστεί. Σχετικά ορίζει το ΚΠΔ 166 §1 (= η επίδοση του θεσπίσματος ή της κλήσης πρέπει να γίνει τουλάχιστον 15 καθαρές μέρες πριν, δηλ. χωρίς να λογαριάζεται ούτε η μέρα της επίδοσης ούτε αυτή της δικασίμου ≠ ΚΠΔ 166 §3) + ΚΠΔ 168-169 §1. Για τη γνωστοποίηση και κλήτευση των μαρτύρων, βλ. ΚΠΔ 326-327. Μάλιστα, η αγνόηση του δικαιώματος του ΚΠΔ 327 §2 από τον εισαγγελέα παράγει απόλυτη ακυρότητα (ΚΠΔ 171 §1 δ').

2. <u>Η προσφυγή κατά του κλητηρίου θεσπίσματος:</u> ΚΠΔ 322- εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση απευθείας παραπομπής στο οριζόμενο δικαστήριο, βλ. και ΚΠΔ 308 §3. Με τον προσδιορισμό της δικασίμου και την έγκυρη και έγκαιρη επίδοση του κλητηρίου εγγράφου και του καταλόγου των μαρτύρων όλα είναι έτοιμα για την έναρξη της καθεαυτό κύριας επ' ακροατηρίω διαδικασίας + ΚΠΔ 324-325. Το συγκεκριμένο δικαίωμα δεν δίνεται στον παραπεμπόμενο απευθείας στο ακροατήριο του μονομελούς πλημμελειοδικείου ούτε και στον παραπεμπόμενο απευθείας για κακούργημα στο ακροατήριο του τριμελούς εφετείου κακουργημάτων. Ειδικότερα, πρέπει να τονιστούν τα εξής ->
Α] Η προσφυγή του ΚΠΔ 322 είναι ένα ιδιόρρυθμο ένδικο μέσο της τελευταίας στιγμής > Αποτελεί προσβολή μιας απόφασης μπροστά σε ένα ανώτερο δικαιοδοτικό όργανο· γι' αυτό ασκείται κατά ΚΠΔ 474. Συνεπάγεται αποτελέσματα ***i. ανασταλτικά (ΚΠΔ 322 §2).*** Αφού προσδιοριστεί η δικάσιμος, μετουσιωθεί το κατηγορητήριο σε κλητήριο θέσπισμα και επιδοθεί το τελευταίο, τότε μόνο αρχίζει να τρέχει η προθεσμία της προσφυγής. Το ανασταλτικό αποτέλεσμα του υπό συζήτηση ένδικου μέσου (που έγκειται στη μη διεξαγωγή της δίκης κατά την ορισμένη δικάσιμο) επέρχεται, λοιπόν, είτε όταν γίνει δεκτό, είτε –αν δε γίνει- από τα πράγματα με την εξάντληση των προαναφερθέντων χρονικών περιθωρίων (8 ημέρες πριν από τη δίκη η διάταξη δεν έχει ακόμα εκδοθεί και επιδοθεί). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, θα οριστεί νέα δικάσιμος και θα ξανακλητευθεί ο κατηγορούμενος με την επίδοση κλήσης προς εμφάνιση· ως προς την αξιόποινη πράξη, η κλήση αυτή θα αναφέρεται στο προεπιδοθέν κλητήριο θέσπισμα **(SOS: με την επίδοση κλήσης αντί νέου θεσπίσματος ανακόπτεται ριζικά η άσκηση νέας προσφυγής).** // ***ii. μεταβιβαστικά.*** Το ανώτερο δικαιοδοτικό όργανο, αν δεν απορρίψει την προσφυγή, μπορεί να διατάξει –προανάκριση ή συμπλήρωση της προηγηθείσας προανάκρισης Ι –την ενέργεια κύριας ανάκρισης, οπότε (μετά την ολοκλήρωσή της) η υπόθεση κρίνεται από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών και τον ανακριτή (βλ. ΚΠΔ 308 §3). Σε περίπτωση απευθείας παραπομπής με κοινή απόφαση των δύο τελευταίων, δεν επιτρέπεται δεύτερη προσφυγή κατά ΚΠΔ 322. Μπορεί ακόμα, αν είχε προηγηθεί κύρια ανάκριση, να διατάξει συμπληρωματική ανάκριση, μετά την οποία η υπόθεση πρέπει να εισαχθεί στο Συμβούλιο από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Ι –την υποβολή της υπόθεσης στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών με απαλλακτική πρόταση, εφόσον δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο (ΚΠΔ 245 §2). // ***iii. επεκτατικά (ΚΠΔ 469 σε συνδ. με 245 §2 εδ. β').***

Β] Νομική φύση > Αποτελεί ειδικό ένδικο μέσο, επί του οποίου αποφαίνεται ο ιεραρχικώς ανώτερος του παραπέμψαντος εισαγγελέας, σκοπεί δε στην ανατροπή της παραπομπής στο ακροατήριο. Απευθείας παραπομπή, κλήτευση και γνωστοποίηση μένουν καταρχήν ακόμα ζωντανές όταν ο εισαγγελέας εφετών διατάσσει προανάκριση (ή συμπλήρωσή της), αφού διατηρεί πάντοτε το δικαίωμα απόρριψης εκ των υστέρων της προσφυγής. Όταν, όμως, διατάσσει την εισαγωγή της υπόθεσης στο Συμβούλιο, το τελευταίο κρίνει επί της υπόθεσης (δηλ. της κατηγορίας), επανερχόμενης στο στάδιο της προδικασίας, και όχι επί της προσφυγής. Οριστική αποδοχή της προσφυγής, ανατροπή της απευθείας παραπομπής και επάνοδος στο στάδιο της προδικασίας υφίστανται και όταν ο εισαγγελέας εφετών διατάσσει κύρια ανάκριση (ή συμπλήρωσή της). Όπου γίνεται επάνοδος στο στάδιο της προδικασίας, εξακολουθεί να τρέχει προς τη συμπλήρωσή της η προθεσμία της παραγραφής, η οποία αναστέλλεται ‘μόνο από της κλητεύσεως του κατηγορουμένου μετά το παραπεμπτικό βούλευμα’ (βλ. ΠΚ 113).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28ο
Στο ακροατήριο

1. Ο κατηγορούμενος είναι απών: Βρισκόμαστε στην αίθουσα του δικαστηρίου την ημέρα της δικασίμου. Στην είσοδο είναι κολλημένο στον τοίχο το έκθεμα της δικασίμου με τον κατάλογο των προς εκδίκαση υποθέσεων (βλ. και ΚΠΔ 374). Αν κάποιος διάδικος θέλει να αλλάξει τη σειρά του πινακίου και να ‘προτιμηθεί’ η υπόθεσή του πρέπει να υποβάλει τη σχετική αίτηση πριν από την έναρξη της συνεδρίασης.

Α] Εκπροσώπηση από συνήγορο; Ο κατηγορούμενος οφείλει να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση (ΚΠΔ 340 §1). Όμως, κατά το ΚΠΔ 340 §2, δυνατός είναι και ο διορισμός συνηγόρου (βλ. και ΚΠΔ 429 §).

Β] Αναβολή και διακοπή > Αν ο κατηγορούμενος δε βρίσκεται αυτοπροσώπως ενώπιον του ακροατηρίου του τριμελούς πλημμελειοδικείου ούτε κάποιος συνήγορός του εμφανίζεται να τον εκπροσωπήσει, τότε ακολουθείται από το δικαστήριο η εξής διαδικασία -> ***i) ελέγχει κατά πόσο ο κατηγορούμενος έχει κλητευθεί νόμιμα κατά ΚΠΔ 155 επ. και 166 επ.*** Αν δεν υπάρχει νόμιμη κλήτευση, η υπόθεση αποσύρεται και ορίζεται νέα δικάσιμος. // ***ii) δικάζει τυχόν αίτηση αναβολής της δίκης που υποβάλλεται από εκπρόσωπο του απόντος κατηγορουμένου, αλλά και με οποιοδήποτε άλλο μέσο*** (π.χ. τηλεγράφημα)- βλ. ΚΠΔ 349. Συνοπτικά, δύο είναι κυρίως τα μέσα στα οποία προσφεύγει ο νομοθέτης για να αναχαιτίσει την καθυστέρηση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης εξαιτίας των καταχρηστικών αναβολών => ο αριθμητικός περιορισμός των αναβολών και η χρησιμοποίηση της δυνατότητας διακοπής των ποινικών δικών αντί της αναβολής (ΚΠΔ 349 §3, 375 §3). Το αίτημα της αναβολής μπορεί να υποβληθεί και από οποιοδήποτε πρόσωπο για λογαριασμό του απόντος κατηγορουμένου (ΚΠΔ 349 §2)· το πρόσωπο αυτό γίνεται διάδικος στην ‘περί αναβολής δίκη’*. Όμως, το ότι ο πολιτικώς ενάγων δεν έχει εμφανιστεί κατά την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας δε δικαιολογεί αναβολή της δίκης (ΚΠΔ 68 §3)· στην πράξη, η αναβολή σε περίπτωση ανυπέρβλητου κωλύματος εμφάνισης του πολιτικώς ενάγοντα ουσιώδους μάρτυρα αποτελεί τον κανόνα.

* Στην πραγματικότητα, αιτών σε κάθε περίπτωση είναι ο κατηγορούμενος· γι’ αυτό και α) η σιωπηρή ή και αναιτιολόγητη απόρριψη του αιτήματος συνεπάγεται σχετική ακυρότητα (ΚΠΔ 170 §2), β) σε περίπτωση αναβολής σε ρητή δικάσιμο, η περί αναβολής απόφαση επέχει θέση κλήτευσης του κατηγορουμένου (ΚΠΔ 349 §2). Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι στην ποινική δίκη προβλέπονται δύο είδη αναβολής της => η αναβολή λόγω σημαντικών αιτιών (ΚΠΔ 349- ζητείται και

διατάσσεται συνήθως πριν αρχίσει η αποδεικτική διαδικασία) και η αναβολή για κρείσσονες αποδείξεις (ΚΠΔ 352 §3, 355- ζητείται και διατάσσεται μετά την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, προκειμένου να πληρωθούν διαπιστωθέντα κενά στο διατιθέμενο αποδεικτικό υλικό). Στην όποια αίτηση αναβολής, το δικαστήριο οφείλει να απαντήσει αιτιολογημένα, αποφαινόμενο θετικά ή αρνητικά, αφού ακούσει και τον εισαγγελέα ≠ ΚΠΔ 170 §2. Βλ. και ΚΠΔ 139. // ***iii) ΚΠΔ 340 (= 'ωσεί παρών').*** Με άλλα λόγια, το δικαστήριο, χωρίς να επηρεαστεί αρνητικά από την απουσία του κατηγορουμένου, θα προχωρήσει ερήμην του στην αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας.

Γ] Η απουσία του κατηγορουμένου στα κακουργήματα > Ο κατηγορούμενος για κακούργημα καταρχήν δε δικάζεται ερήμην. Αν είναι άγνωστης διαμονής και δεν παρουσιαστεί ούτε συλληφθεί μέσα σε ένα μήνα από την επίδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος (κατά τους όρους ΚΠΔ 156), αναστέλλεται η διαδικασία με διάταξη του εισαγγελέα των εφετών μέχρις ότου συλληφθεί ή εμφανιστεί (ΚΠΔ 432 §1). Εφόσον κλητεύθηκε κανονικά και δεν εμφανιστεί, το δικαστήριο –αν κρίνει ότι δε συντρέχει λόγος αναβολής και ότι ο κατηγορούμενος δεν εμφανίστηκε από απείθεια, διατάσσει την κατάπτωση της τυχόν δοθείσας εγγύησης (ΚΠΔ 302 §1), τη σύλληψή του και ακόμη την αναστολή της διαδικασίας κατά ΚΠΔ 432 §1.

Δ] Τι θα γίνει σε περίπτωση ερήμην καταδίκης του κατηγορουμένου; Αν παρά την απουσία του αθωωθεί, τότε τα πράγματα έχουν καλώς. Αν, όμως, η απόφαση είναι καταδικαστική, τότε πρέπει να του παρέχεται περαιτέρω προστασία, ώστε να επανέρχεται η υπόθεση προς κρίση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

- **Η τύχη της ερήμην καταδίκης για κακούργημα ->** Παρέχεται στον καταδικασθέντα το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας, που μπορεί υπό προϋποθέσεις να οδηγήσει στην ακύρωση της ερήμην απόφασης και την επανάληψη της δίκης.
- **Η τύχη της ερήμην καταδίκης για πλημμέλημα ->** Ο νόμος παρέχει στον ερημοδικασθέντα ένα ένδικο βοήθημα με το οποίο μπορεί να επιδιώξει την κατ' αντιμωλία επανεκδίκαση της υπόθεσής του. Το ένδικο αυτό βοήθημα ασκείται ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου που εξέδωσε την ερήμην απόφαση· γι' αυτό δε συνιστά ένδικο μέσο. Μάλιστα, εμφανίζεται υπό δύο μορφές > ***i) ως αίτηση ακύρωσης της διαδικασίας (ΚΠΔ 341).*** Με την αίτηση αυτή ο καταδικασθείς ερήμην για πλημμέλημα σε δίκη, στην οποία είχε κλητευθεί ως γνωστής διαμονής (ΚΠΔ 155), ζητάει την ακύρωση της διαδικασίας που πραγματοποιήθηκε ενόσω αυτός απουσίαζε και την επανάληψη της δίκης μπροστά στο ίδιο δικαστήριο επί παρουσία του. Ένα και το αυτό έκτακτο και απρόβλεπτο περιστατικό μπορεί να λειτουργήσει και ως κώλυμα εμφάνισης και ως κώλυμα γνωστοποίησης- π.χ. βαριά αρρώστια, φυσική καταστροφή. Αναφορικά με την τελευταία πρόταση του ΚΠΔ 341 § 2, βλ. και ΚΠΔ 435. // ***ii) ως αίτηση ακύρωσης της απόφασης (ΚΠΔ 430).*** Χορηγείται στον καταδικασθέντα ερήμην κατηγορούμενο που είχε κλητευθεί ως αγνώστου διαμονής κατά ΚΠΔ 156 και οδηγεί στην επανάκριση της υπόθεσης. Η εν λόγω αίτηση ακύρωσης μπορεί να ασκηθεί και κατά αποφάσεων που υπόκεινται σε έφεση (εκκλητών)· το μόνο που αξιώνει ο νόμος είναι να μην έχει ήδη ασκηθεί ένδικο μέσο από τα επιτρεπόμενα κατά της καταδικαστικής απόφασης. Η άσκηση της αίτησης δεν υπόκειται σε προθεσμία, παρά μόνο σε περίπτωση εκτέλεσης της καταδικαστικής απόφασης, οπότε πρέπει να υποβληθεί μέσα σε 8 μέρες από την τελευταία. Καθόσον αφορά στους ουσιαστικούς λόγους της ακύρωσης, αυτή ζητείται επειδή δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του ΚΠΔ 428 (δηλ. επειδή ο αιτών είχε πράγματι γνωστή διαμονή). Βλ. και ΚΠΔ 431.

2. Ο κατηγορούμενος είναι παρών.

2.1 Βασικές αρχές της δίκης στο ακροατήριο: ***α) Δημοσιότητα*** **>** Ο καθένας πρέπει να έχει πρόσβαση στην αίθουσα του δικαστηρίου κατά ΚΠΔ 329. Βλ. και ΚΠΔ 330 (για την κεκλεισμένων των θυρών συζήτηση). / ***β) Αμεσότητα*** **>** Εξυπηρετείται η ανάγκη άμεσης επαφής και επικοινωνίας του δικαστηρίου με τα προσωπικά αποδεικτικά μέσα του κατηγορουμένου- βλ. ΚΠΔ 357 §4, 365 §1, 366 §2. / ***γ) Προφορικότητα*** **>** Η διαδικασία στο ακροατήριο γίνεται προφορικά, έχοντας χαρακτήρα συζήτησης, ενώ προφορικά απαγγέλλεται και η απόφαση (βλ. ΚΠΔ 331, 364). Γενικότερα, οι παραπάνω αρχές εξυπηρετούν τον αγώνα του κατηγορουμένου ενώπιον του ακροατηρίου- βλ. ΚΠΔ 333 §2-3, 357 §3, 358, 369 §1 (+ ΚΠΔ 138 §4). Έτσι, παίρνει τη συγκεκριμένη υπερασπιστική μορφή του το θεμελιώδες δικαίωμα της δικαστικής ακρόασης (Σ20 §1). Τα παραπάνω δικαιώματα αναγνωρίζει ο νόμος και στον πολιτικώς ενάγοντα και τον δικό του συνήγορο· ωστόσο, τα ΚΠΔ 170 §2 και 171 §1 δ' συνδέονται μόνο με το πρόσωπο του κατηγορουμένου. Βλ. και ΚΠΔ 332, 351 §1 β', 371 §3. Για τις εξουσίες και τις υποχρεώσεις του διευθύνοντος τη συζήτηση, τη λεγόμενη 'αστυνομική εξουσία' του στο ακροατήριο και το δικαίωμα προσφυγής σε ολόκληρο το δικαστήριο, βλ. ΚΠΔ 333-337, 351, 357 §1.

2.2 Έναρξη της συνεδρίασης, έναρξης της εκδίκασης ή συζήτησης, έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας: Η συνεδρίαση του δικαστηρίου αρχίζει με την είσοδο των δικαστών (μαζί με τον εισαγγελέα και τον γραμματέα) στην αίθουσά του, καθώς και με την κατάληψη των θέσεών τους επάνω στην έδρα- βλ. και ΚΠΔ 116-117, 336. Η έναρξη της συνεδρίασης δε σημαίνει κατ' ανάγκη και έναρξη της εκδίκασης ή συζήτησης· η τελευταία αρχίζει αμέσως μετά την εκφώνηση του ονόματος του κατηγορουμένου από τον διευθύνοντα τη συζήτηση και την κατάληψη των προκαθορισμένων θέσεων από τον κατηγορούμενο (βλ. ΚΠΔ 339). Η έναρξη της συζήτησης, λοιπόν, έχει πρακτική σημασία ενόψει του ότι συνιστά όριο, μέχρι του οποίου και μόνο μπορούν να ενεργηθούν κάποιες δικονομικές πράξεις ή να ασκηθούν ορισμένα σημαντικά δικαιώματα των διαδίκων, όπως α***) η ακυρότητα της κλήσης στο ακροατήριο ή του κλητήριου θεσπίσματος, η ακυρότητα της επίδοσης και το εκπρόθεσμό της*** (βλ. ΚΠΔ 174 §2) μπορούν να προταθούν μόνο μέχρι την έναρξη της συζήτησης / ***β) η αίτηση εξαίρεσης δικαστικού προσώπου στην κύρια διαδικασία*** υποβάλλεται κατ' αρχήν (βλ. ΚΠΔ 16 §2) πριν αρχίσει η συζήτηση (κατ' εξαίρεση μπορεί να ζητηθεί και στη διάρκεια της συζήτησης, αν η συμπεριφορά κάποιου δικαστικού προσώπου προσβάλλει το αξίωμα της 'δίκαιης δίκης'- βλ. και ΚΠΔ 16 §3 εδ. γ'). Από την έναρξη της συζήτησης ή εκδίκασης πάλι διαστέλλεται η ακολουθούσα ούτω καλούμενη έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, η οποία συμπίπτει με την έναρξη της ουσιαστικής εξέτασης ενός οποιουδήποτε αποδεικτικού μέσου επί της ουσίας της υπόθεσης. Μέχρι τότε, λοιπόν, και μόνο μπορεί **>** ***-να δηλωθεί η παράσταση της πολιτικής αγωγής (βλ. ΚΠΔ 68)*** Ι ***–την ίδια στιγμή, αμέσως μετά την εν λόγω δήλωση και πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, οφείλει το δικαστήριο να αποβάλει εκείνον που δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής, χωρίς να νομιμοποιείται σ' αυτήν.*** Αν αρχίσει η διαδικασία με την παρουσία και συμμετοχή ενός μετέπειτα αποβληθέντος πολιτικώς ενάγοντα, θα τη βαραίνει απαρχής απόλυτη ακυρότητα. Ι ***–να προταθεί η ένσταση για τοπική αναρμοδιότητα του δικαστηρίου (ΚΠΔ 126 §1).***
Σε περίπτωση αναβολής της δίκης πριν την ουσιαστική έναρξη της εκδίκασης της υπόθεσης ή πριν από την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, η ενάσκηση των παραπάνω δικαιωμάτων μπορεί να χωρήσει ακώλυτα στη νέα διαδικασία (εκτός αν θεραπευτεί η ακυρότητα του ΚΠΔ 174 §2 με τη σωστή ενέργεια της νέας κλήτευσης). Αντίθετα, αν η δίκη αναβληθεί μετά την έναρξη (της εκδίκασης και της αποδεικτικής διαδικασίας), η ενάσκησή τους αποκλείεται κατά τη νέα δίκη- με την εξαίρεση του δικαιώματος παράστασης πολιτικής αγωγής (βλ. και ΚΠΔ 68 §3).

2.3 Η ώρα των βασικών ενστάσεων. Τα προδικαστικά ζητήματα: Η ολοκλήρωση της έναρξης της συζήτησης σημαίνει και την ώρα για την υποβολή από μέρους ιδίως του κατηγορουμένου ενστάσεων που έχουν ως αντικείμενο την παρεμπόδιση της προόδου της διαδικασίας- π.χ. ένσταση απαραδέκτου λόγω δεδικασμένου (ΚΠΔ 57 §3) ή εκκρεμοδικίας, ένσταση απαραδέκτου λόγω έλλειψης της απαιτούμενης έγκλησης ή αίτησης (ΚΠΔ 58) κλπ. Στην υπό συζήτηση φάση της διαδικασίας προβάλλονται ιδίως και τα αιτήματα για αναστολή ή αναβολή της δίκης, προκειμένου να προηγηθεί η έκδοση απόφασης σε άλλη δίκη που έχει ως αντικείμενο προδικαστικό ζήτημα για την προκείμενη δίκη (ΚΠΔ 59-62). Ειδικότερα, η υποχρεωτική αναβολή του ΚΠΔ 59 είναι στην ουσία αναστολή (όπως και στην περίπτωση του ΠΚ 366 §2)· πρακτικά, αυτό σημαίνει αναστολή της παραγραφής, και μάλιστα απεριόριστη χρονικά (ΠΚ 113 §). Ενόψει και των συνεπειών αυτών, έχει ιδιαίτερη σημασία ο ακριβής προσδιορισμός της έννοιας της 'εξάρτησης' της μιας ποινικής δίκης από την απόφαση στην άλλη -> σωστό είναι να δεχτούμε μια λογικονομική εξάρτηση και, άρα, προτεραιότητα της προδικάζουσας διαδικασίας έναντι της επίδικης (γι' αυτό γίνεται πάντα υποχρεωτική η αναστολή, εφόσον αντικείμενο της προδικαστικής δίκης αποτελεί ένα στοιχείο της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος, στο οποίο αφορά η αναστελλόμενη). Σε σχέση με τα αστικής φύσης προδικαστικά ζητήματα, η αναβολή της υπόθεσης απόκειται στην κρίση του ποινικού δικαστηρίου {βλ. ΚΠΔ 60 §1 και 61}, του οποίου η σχετική απόφαση είναι δεκτική ανάκλησης. Μόνο τότε αναστέλλεται η ποινική δίωξη, όταν –σύμφωνα με το νόμο (π.χ. ΠΚ 355)- χρειάζεται να προκληθεί απόφαση του πολιτικού δικαστηρίου (ΚΠΔ 60 §2).

2.4 Μια ιχνογράφηση της πορείας της ακροαματικής διαδικασίας: Η υπόθεση εκφωνείται (δηλ. ανακοινώνεται το όνομα του κατηγορουμένου) από τον διευθύνοντα τη συζήτηση· ο κατηγορούμενος απαντάει 'παρών' και παίρνει τη θέση του στο εδώλιο, αν δεν έχει επιλέξει να εκπροσωπηθεί από συνήγορο (οπότε ο τελευταίος θα δώσει στο δικαστήριο την εξουσιοδότησή του). Ο κατηγορούμενος πρέπει να μείνει στη θέση του μέχρι το τέλος της διαδικασίας (αλλά βλ. και ΚΠΔ 344). Μόλις ο κατηγορούμενος πάρει τη θέση του, διορίζεται ο συνήγορος (βλ. ΚΠΔ 96 §1). + ΚΠΔ 340 §1 (περιλαμβάνονται και τα βαρύτερα πλημμελήματα, εφόσον ο κατηγορούμενος επικαλείται οικονομική αδυναμία). Ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να αποκρούσει τον συγκεκριμένο συνήγορο που του διορίζει το δικαστήριο και ακόμη να υπερασπίσει μόνος του τον εαυτό του –αρνούμενος την παρουσία συνηγόρου. Ακολουθείται η λήψη της ταυτότητας του κατηγορουμένου (κατά ΚΠΔ 342) και μια κατατόπισή του σε σχέση με τα δικαιώματα που του δίνει ο νόμος. Ύστερα από τα παραπάνω, έρχεται η ώρα της νομιμοποίησης των υπόλοιπων διαδίκων (βλ. ΚΠΔ 343- ιδίως του πολιτικώς ενάγοντα)· η δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής γίνεται προφορικά (από τον ίδιο τον πολιτικώς ενάγοντα ή με πληρεξούσιο κατά ΚΠΔ 83 §1) και αφορά σε αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης + ΚΠΔ 84. Ο πολιτικώς ενάγων διορίζει αμέσως και το δικό του συνήγορο πολιτικής αγωγής· ευθύς μετά ο εισαγγελέας απαγγέλει την κατηγορία (ΚΠΔ 343). Κατόπιν, ο διευθύνων τη συζήτηση ζητάει από τον κατηγορούμενο γενικές πληροφορίες για την πράξη για την οποία κατηγορείται, υπενθυμίζοντάς του ταυτόχρονα ότι θα απολογηθεί αφού τελειώσει η αποδεικτική διαδικασία. Επίσης, διαβάζει τα ονόματα των μαρτύρων που κλητεύθηκαν ύστερα από αίτηση του κατηγόρου κατά ΚΠΔ 327 § 2-3. Διαβάζονται ακόμη και τα ονόματα των μαρτύρων που –ενδεχομένως- έχει κλητεύσει/γνωστοποιήσει ο πολιτικώς ενάγων (ΚΠΔ 326 §1) και επίσης ο εγχειριζόμενος εκείνη τη στιγμή από το συνήγορο του κατηγορουμένου κατάλογος των μαρτύρων της υπεράσπισης. Έπειτα, καλείται ο πρώτος μάρτυρας, ορκίζεται (κατά ΚΠΔ 218) και αρχίζει η εξέτασή του (βλ. ΚΠΔ 223-225, 357-359). Επακολουθεί η εξέταση των λοιπών μαρτύρων· όσο εξετάζεται ο καθένας τους, οι επόμενοι στη σειρά πρέπει να βρίσκονται έξω από την αίθουσα του ακροατηρίου (ΚΠΔ 350). Μετά την εξάντληση του εισαγγελικού καταλόγου, εξετάζονται οι μάρτυρες που γνωστοποιήθηκαν από τον πολιτικώς ενάγοντα ≠ οι μάρτυρες υπεράσπισης εξετάζονται συνήθως αργότερα, μετά την ανάγνωση των εγγράφων και πριν από την απολογία του κατηγορουμένου. Βλ.

και ΚΠΔ 211. Αφού εξεταστούν οι μάρτυρες, διαβάζονται οι εκθέσεις των πραγματογνωμόνων (ΚΠΔ 362). Στο ΚΠΔ 363 προβλέπεται το ενδεχόμενο ενέργειας αυτοψίας έξω από την αίθουσα του δικαστηρίου· όμως, αυτοψία γίνεται και μέσα στο δικαστήριο- και μάλιστα σε διάφορες φάσεις της δίκης- σε σχέση με διάφορα αντικείμενα που επιδεικνύονται τότε πάντοτε σε όλους τους παράγοντες της δίκης (βλ. και ΚΠΔ 364 §1 εδ. β'- Αν ληφθεί υπόψη κατά την απόφαση αντικείμενο αυτοψίας που δεν επιδείχθηκε, παράγεται απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 §1 δ' που καθιστά την απόφαση αναιρετέα, βλ. ΚΠΔ 510 §1 στοιχ. Α' και Γ'). Ακολουθεί η ανάγνωση αφενός μεν των εγγράφων τα οποία είχε συμπεριλάβει ο εισαγγελέας στο φάκελο των λεγόμενων 'αναγνωστέων', και αφετέρου εκείνων που υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της αποδεικτικής διαδικασίας υπό τον όρο ότι δεν αμφισβητήθηκε η γνησιότητά τους (π.χ. με επίκληση της πλαστότητας). + ΚΠΔ 364-365. Μόλις γίνουν τα παραπάνω, έρχεται η σειρά της απολογίας του κατηγορουμένου -> ο πρόεδρος τον καλεί να απολογηθεί για την κατηγορία, αυτός δε έχει δικαίωμα να αρνηθεί την απολογία του (βλ. και ΚΠΔ 273 §2), οπότε η άρνησή του αναγράφεται στα πρακτικά (ΚΠΔ 366 §3). Αν, πάλι, ο κατηγορούμενος προχωρήσει σε απολογία, πρέπει να μη διακόπτεται (εκτός αν απομακρύνεται από το θέμα) και να μην εμποδίζεται στην αφήγηση περιστατικών που αποκρούουν την κατηγορία. Αφού τελειώσει η ελεύθερη απολογία μπορούν να υποβληθούν ερωτήσεις- βλ. και ΚΠΔ 66 §1. Μετά το τέλος της απολογίας του κατηγορουμένου, ο πρόεδρος ρωτάει τον εισαγγελέα και τους διαδίκους, αν έχουν ανάγκη από συμπληρωματική εξέταση ή διευκρίνιση· στη φάση αυτή δίνεται και η τελευταία ευκαιρία να προσκομιστεί κάποιο αποδεικτικό μέσο (βλ. και ΚΠΔ 333 §3). Όταν συντελεστούν και αυτά, ο πρόεδρος κηρύσσει τη λήξη της αποδεικτικής διαδικασίας (ΚΠΔ 368). Ακολουθεί η φάση των αγορεύσεων (ΚΠΔ 369). Αν δε δοθεί ο λόγος για αγόρευση στον εισαγγελέα ή την υπεράσπιση του κατηγορουμένου ή σε περίπτωση που δε μιλήσει ο κατηγορούμενος τελευταίος, παράγεται απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 32 §1, 4 και 171 §1 β', δ'. Μετά την ολοκλήρωση των αγορεύσεων τελειώνει η συζήτηση της συγκεκριμένης υπόθεσης (βλ. και ΚΠΔ 371 §1) και υπολείπεται πια η έκδοση της απόφασης του δικαστηρίου (ΚΠΔ 339 §2).

3. Η ποινική απόφαση

3.1 Η εσωτερική διαδικασία λήψης της απόφασης: Το δικαστήριο σχηματίζει τη δικανική του πεποίθηση για την ενοχή του κατηγορουμένου με βάση την ελεύθερη εκτίμηση των όσων διαδραματίστηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία. Η ελευθερία, πάντως, της δικαστικής εκτίμησης υπόκειται σε δύο ουσιώδεις δεσμεύσεις > ***α) η μία συναρτάται με την υποχρέωση ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας.*** Η απόφαση του ποινικού δικαστηρίου πρέπει να εδράζεται σε συγκεκριμένες μνημονευόμενες σε αυτή αποδείξεις, που προέκυψαν από έλεγχο όλων των στοιχείων που εισήχθησαν στο ακροατήριο· οφείλει, ακόμη το δικαστήριο να εξηγήσει την επιλογή του ανάμεσα σ' αυτές και να καταλήξει σε μία λύση που δεν προσκρούει σε έλλογες αμφιβολίες. // ***β) η δεύτερη έγκειται στο ότι ο ποινικός δικαστή οφείλει να σεβαστεί μια σειρά από αποδεικτικές απαγορεύσεις.***

3.2 Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις: Αποδεικτικά μέσα, που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται αυτεπαγγέλτως υπόψη στην ποινική διαδικασία- βλ. ΚΠΔ 177 §2. Τυχόν παράβαση της προαναφερθείσας απαγόρευσης δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 § 1 δ', στο μέτρο που με τη λήψη υπόψη του ρητά αποκλεισμένου από την αποδεικτική αξιοποίηση μέσου προσβάλλονται τα δικαιώματα της υπεράσπισης του κατηγορουμένου, αλλά και υπέρβαση εξουσίας, με αντίστοιχη θεμελίωση των σχετικών λόγων αναίρεσης.

3.3 Ο τρόπος λήψης/κατάρτισης της απόφασης (ΚΠΔ 371): Όταν οι δικαστές, μετά το τέλος της συζήτησης στο ακροατήριο, αποσυρθούν για τη μυστική τους διάσκεψη –αφού συζητήσουν την υπόθεση- προχωρούν στην ψηφοφορία για την ενοχή ή αθωότητα του κατηγορουμένου και για το χαρακτηρισμό της πράξης. Η ψηφοφορία αρχίζει από τον κατώτερο στο βαθμό δικαστή ή –επί ισοβάθμων- από τον νεότερο κατ' αρχαιότητα· τελευταίος ψηφίζει ο πρόεδρος. Αν υπάρξει διχογνωμία, επικρατεί η γνώμη της πλειοψηφίας. Αν εκδηλώθηκαν περισσότερες από δύο γνώμες, οι δικαστές που ψήφισαν υπέρ της δυσμενέστερης γνώμης για τον κατηγορούμενο ή υπέρ της βαρύτερης ποινής προσχωρούν στη γνώμη εκείνων που ψήφισαν υπέρ της αμέσως ηπιότερης, ωσότου επιτευχθεί η πλειοψηφία (ΚΠΔ 371 §2).

3.4 Το περιεχόμενο της απόφασης ειδικότερα: Το δικαστήριο –πέρα από τη βασική διάζευξη 'ένοχος-αθώος', μπορεί να αποφασίσει τα εξής > ***α) να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη,*** όταν έχει γίνει παραίτηση από το δικαίωμα της έγκλησης ή όταν έχει γίνει ανάκλησή της ή όταν έχει αμνηστευθεί η πράξη ή σε περίπτωση παραγραφής του αξιοποίνου της ή όταν ο κατηγορούμενος έχει πεθάνει (ΚΠΔ 370 β') // ***β) να κηρύξει την ποινική δίωξη απαράδεκτη*** στις περιπτώσεις που υπάρχει δεδικασμένο (ΚΠΔ 57) ή όταν δεν υπάρχει η έγκληση, αίτηση ή άδεια (ΚΠΔ 41 και 55) που απαιτείται για τη δίωξη (ΚΠΔ 370 γ') // ***γ) να αναβάλει τη δίκη,*** εφόσον κρίνει ότι το αποδεικτικό υλικό που είχε στη διάθεσή του δεν αρκούσε για την ορθοδίκαιη απόφανση επί της υπόθεσης (ΚΠΔ 355). Το δικαστήριο έχει περιθώρια, ενόψει των όσων προέκυψαν από την αποδεικτική διαδικασία να προσαρμόσει προς τα τελευταία (=βελτιώσει) την εικόνα της πράξης που θα καταλογιστεί τελικά σε ενοχή του κατηγορουμένου, αλλάζοντας –ενδεχομένως- και τον νομικό χαρακτηρισμό της (υπό τον όρο ότι η 'βελτίωση αυτή δεν θα εκτραπεί σε μεταβολή της κατηγορίας, ώστε η καταδίκη να χωρήσει εντέλει για μιαν άλλη πράξη, για την οποία δεν έχει απολογηθεί -> ανεπίτρεπτη μεταβολή υπάρχει όταν ο κατηγορούμενος καταδικάζεται για πράξη ουσιωδώς διάφορη κατά τα συγκροτούντα την α.υ. της πραγματικά περιστατικά από εκείνη για την οποία εισήχθη σε δίκη. Επειδή η 'φόρμουλα' αυτή είναι κενή περιεχομένου, σημείο της σχετικής ζήτησης πρέπει να είναι το κατηγορητήριο που αντιμετώπισε προδικαστικά και το οποίο αντιμετωπίζει στο ακροατήριο ο κατηγορούμενος· εξάλλου, το να δικάζεται κανείς προδικαστικά αναπολόγητος συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατά ΚΠΔ 171 §1 δ').

3.5 Η απαγγελία (δημοσίευση) της απόφασης: Οι αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων δημοσιεύονται σε δημόσια συνεδρίαση από εκείνον που διευθύνει τη συζήτηση => η δημόσια απαγγελία των ποινικών αποφάσεων δεν πρέπει να περιορίζεται στο αν ο κατηγορούμενος είναι ένοχος ή αθώος, αλλά οφείλει να περιλαμβάνει την απόφαση μαζί με το διατακτικό και το αιτιολογικό της.

3.6 'Συζήτηση' και απόφαση επί της ποινής: Αφού κηρυχθεί ένοχος ο κατηγορούμενος {πολλές φορές, ταυτόχρονα με την απαγγελία της ενοχής, το δικαστήριο αποφαίνεται και επί της ύπαρξης ελαφρυντικών περιστάσεων, τις οποίες αναγνωρίζει ακόμη κι αν δεν το ζήτησε ο κατηγορούμενος}, γίνεται αμέσως κατόπιν συζήτηση για την ποινή που θα πρέπει να επιβληθεί και –ενδεχομένως- για τα μέτρα ασφαλείας και για τις απαιτήσεις του πολιτικώς ενάγοντος (ΚΠΔ 371 §3 εδ. β'). Ο πρόεδρος στρέφεται στον εισαγγελέα, ο οποίος προτείνει την ποινή· έπειτα, δίνεται ο λόγος στον συνήγορο υπεράσπισης, που –κατά κανόνα- περιορίζεται στο να ζητήσει το ελάχιστο της προβλεπόμενης από το νόμο ποινής, επικαλούμενος κάποτε και την επιείκεια του δικαστηρίου. Βαρύνουσα σημασία για τον κατηγορούμενο (που καταδικάστηκε σε ποινή μη μετατρέψιμη και μη υποκείμενη σε αναστολή) και την υπεράσπισή του έχει η χορήγηση ανασταλτικού αποτελέσματος στην ασκηθησόμενη έφεση (ή και αναίρεση).

Αν ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε για περισσότερα εγκλήματα (συρροή), με την απαγγελία των επιμέρους ποινών, ο πρόεδρος αποτείνεται πάλι στον εισαγγελέα και τον καλεί να προτείνει επί της συνολικής ποινής (ΠΚ 94). Έπειτα, δίνεται ξανά ο λόγος στην υπεράσπιση και ακολουθεί η έκδοση της οριστικής απόφασης. Ακολουθεί η αφαίρεση από την ποινή του χρόνου της τυχόν επιβληθείσας προσωρινής κράτησης (ΚΠΔ 371 §4 σε συνδ. με ΠΚ 87), έπειτα μια υποτυπώδης συζήτηση για τις απαιτήσεις της πολιτικής αγωγής και η έκδοση της σχετικής απόφασης. Τέλος, το δικαστήριο αποφασίζει για τα έξοδα, την απόδοση των κατεσχημένων ή και παραδοθέντων κατά την ανάκριση πραγμάτων, καθώς και την απόδοση της επιβληθείσας εγγύησης (ΚΠΔ 373). Έτσι τελειώνει η εκδίκαση της υπόθεσης.

3.7 Διόρθωση και συμπλήρωση της απόφασης και των πρακτικών: Η απόφαση και όλα όσα γίνονται στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας καταχωρίζονται σε ένα έγγραφο που συντάσσεται με ευθύνη του προέδρου και του γραμματέα και φέρει τον τίτλο 'Πρακτικά και απόφαση' (ΚΠΔ 140-144). Το ΚΠΔ 145 περιέχει προβλέψεις για την περίπτωση λαθών ή παραλείψεων που υπήρχαν στην απόφαση ή στα πρακτικά και οφείλονται σε απλή παραδρομή. Κριτήριο και σημείο αναφοράς του λάθους και παράλειψης είναι αυτά που πράγματι συνέβησαν στο ακροατήριο και πράγματι αποφασίστηκαν και απαγγέλθηκαν σ' αυτό. Διόρθωση ή και συμπλήρωση χωρούν αυτεπάγγελτα ή ύστερα από αίτηση, από το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση- υπό τον όρο ότι τα λάθη ή οι παραλείψεις ***α) δε δημιουργούν ακυρότητα*** (αυτή θα προβληθεί τότε με ένδικο μέσο κατά της απόφασης), ενώ ***β) η άρση τους δε μεταβάλλει ουσιαστικά την περί ης πρόκειται απόφαση***- βλ. και ΚΠΔ 145 §3 εδ. α'.

Αλλαγές που επήλθαν στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

Ν. 4139/2013 (άρθρο 102 §§ 5, 6, 7, 8, 9)

Άρθρο 102

§5. Στο <u>άρθρο 248 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας</u> προστίθεται παράγραφος 5 ως εξής:
«Αν ο ανακριτής έχει εκδώσει κατά του κατηγορουμένου ένταλμα προσωρινής κράτησης, οφείλει να περατώσει την κυρία ανάκριση μέσα σε τέσσερις μήνες αφότου η δικογραφία περιήλθε σε αυτόν. Η προθεσμία αυτή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να παραταθεί εφάπαξ για σαράντα ακόμη ημέρες, με αιτιολογημένο σε κάθε περίπτωση βούλευμα του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου, στο οποίο ο ανακριτής απευθύνεται πριν από τη συμπλήρωση της ως άνω προθεσμίας. Αν ο εισαγγελέας παραγγείλει ή το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο διατάξει συμπληρωματική ανάκριση, ο ανακριτής οφείλει να την περατώσει μέσα σε τριάντα ημέρες, αφότου η δικογραφία περιήλθε σε αυτόν».

§6. Στην <u>παράγραφο 1 του άρθρου 308 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας</u> προστίθεται εδάφιο πέμπτο ως εξής:
«Ο εισαγγελέας, εφόσον στη δικογραφία που του διαβιβάστηκε από τον ανακριτή μετά το πέρας της κύριας ανάκρισης υπάρχουν κατηγορούμενοι κατά των οποίων έχει εκδοθεί ένταλμα προσωρινής κράτησης, οφείλει εντός μηνός να υποβάλει πρόταση στο συμβούλιο, για να παύσει οριστικά ή προσωρινά η δίωξη ή για να παραπεμφθεί ο κατηγορούμενος στο ακροατήριο ή για να μην απαγγελθεί κατηγορία εναντίον του».

§7. Στο άρθρο <u>313 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας</u> προστίθεται δεύτερο εδάφιο ως εξής:
«Αν κατά του κατηγορουμένου έχει εκδοθεί ένταλμα προσωρινής κράτησης, το σχετικό βούλευμα του

συμβουλίου εκδίδεται υποχρεωτικά εντός τριάντα ημερών από την υποβολή σε αυτό της πρότασης του εισαγγελέα».

§8. Στο άρθρο 314 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται τρίτο εδάφιο ως εξής:
«Στις υποθέσεις στις οποίες ο κατηγορούμενος κρατείται προσωρινά, ο αρμόδιος εισαγγελέας ορίζει υποχρεωτικά δικάσιμο κατ' απόλυτη προτεραιότητα, σε χρόνο που δεν απέχει περισσότερο από σαράντα ημέρες από τη διαβίβαση σε αυτόν των εγγράφων. Εφόσον ασκηθεί έφεση, η υπόθεση εισάγεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα στο αρμόδιο δευτεροβάθμιο δικαστήριο και ορίζεται δικάσιμος από τον αρμόδιο εισαγγελέα σε χρόνο που δεν απέχει περισσότερο από σαράντα ημέρες από τη διαβίβαση σε αυτόν των εγγράφων».

§9. Η παράγραφος 2 του άρθρου 551 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 35 του ν. 4055/2012, αντικαθίσταται ως εξής:
«Αν στις καταδίκες που απαγγέλθηκαν η κατά την επόμενη παράγραφο ποινή βάσης επιβλήθηκε από το τριμελές ή μονομελές πλημμελειοδικείο, αρμόδιο για να καθορίσει τη συνολική ποινή που πρέπει να εκτιθεί είναι το μονομελές πλημμελειοδικείο. Αν οι καταδίκες απαγγέλθηκαν από το πταισματοδικείο, αρμόδιο για τον καθορισμό της συνολικής ποινής είναι το δικαστήριο αυτό. Σε κάθε άλλη περίπτωση αρμόδιο για τον καθορισμό της συνολικής ποινής είναι το Μονομελές Εφετείο».

Ν. 4198/2013

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 226Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
«1. Κατά την εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παρ. 4, 323Β εδάφιο α΄, 324, 336, 337 παράγραφοι 3 και 4, 338, 339, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 348Α, 349, 351, 351Α του Π.Κ., καθώς και στα άρθρα 87 παράγραφοι 5 και 6 και 88 του ν. 3386/2005 διορίζεται και παρίσταται, ως πραγματογνώμων, παιδοψυχολόγος ή παιδοψυχίατρος και σε περίπτωση έλλειψής τους, ψυχολόγος ή ψυχίατρος, χωρίς να εφαρμόζονται κατά τα λοιπά οι διατάξεις των άρθρων 204 έως 208. Η εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος διενεργείται χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και σε χώρους ειδικά σχεδιασμένους και προσαρμοσμένους για το σκοπό αυτόν και με όσο το δυνατόν περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων.»

2. Μετά το άρθρο 226Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 226Β που έχει ως εξής:
«Άρθρο 226Β Μάρτυρες θύματα εμπορίας ανθρώπων και σωματεμπορίας
1. Κατά την εξέταση ως μάρτυρα του θύματος των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α και 351 του Π.Κ., διορίζεται και παρίσταται, ως πραγματογνώμων, ψυχολόγος ή ψυχίατρος, χωρίς να εφαρμόζονται κατά τα λοιπά οι διατάξεις των άρθρων 204 έως 208.
2. Ο ψυχολόγος ή ο ψυχίατρος προετοιμάζει τον παθόντα για την εξέταση, συνεργαζόμενος προς τούτο με τους προανακριτικούς υπαλλήλους και με τους δικαστικούς λειτουργούς. Για το σκοπό αυτόν χρησιμοποιεί κατάλληλες διαγνωστικές μεθόδους, αποφαίνεται για την αντιληπτική ικανότητα και την ψυχική κατάσταση του παθόντα και διατυπώνει τις διαπιστώσεις του σε γραπτή έκθεση που αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της δικογραφίας. Κατά την εξέταση παρίσταται ο ψυχίατρος ή ο ψυχολόγος και ο παθών μπορεί να συνοδεύεται από τον νόμιμο εκπρόσωπό του, εκτός εάν ο ανακριτής απαγορεύσει την παρουσία του προσώπου αυτού με αιτιολογημένη απόφασή του για σπουδαίο λόγο, ιδίως σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων ή ανάμειξης του προσώπου αυτού στην ερευνώμενη πράξη.
3. Η κατάθεση του παθόντα συντάσσεται εγγράφως και καταχωρίζεται και σε ηλεκτρονικό

οπτικοακουστικό μέσο, όταν αυτό είναι δυνατόν. Η ηλεκτρονική προβολή της κατάθεσης του παθόντα αντικαθιστά τη φυσική παρουσία του στα επόμενα στάδια της διαδικασίας.
4. Η γραπτή κατάθεση του παθόντα αναγιγνώσκεται πάντοτε στο ακροατήριο.
5. Μετά την εισαγωγή της υπόθεσης που αφορά σε πράξεις της παραγράφου 1 στο ακροατήριο, ο εισαγγελέας ή οι διάδικοι μπορούν να ζητήσουν από τον πρόεδρο του δικαστηρίου την εξέταση του παθόντα, αν δεν έχει εξεταστεί στην ανάκριση ή πρέπει να εξεταστεί συμπληρωματικά. Αν η αίτηση γίνει δεκτή, η εξέταση του παθόντα γίνεται με βάση ερωτήσεις που έχουν τεθεί σαφώς, χωρίς την παρουσία των διαδίκων, στον τόπο όπου αυτός βρίσκεται από ανακριτικό υπάλληλο που τον διορίζει ο δικαστής που διέταξε την εξέταση. Οι παράγραφοι 1 και 2 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις αυτές.
6. Η διάταξη του άρθρου 239 παράγραφος 2 εφαρμόζεται ανάλογα και επί ενήλικων θυμάτων των αναφερομένων στην παράγραφο 1 πράξεων. Στην περίπτωση αυτή η κοινωνική έρευνα μπορεί να διεξαχθεί και από κοινωνικούς λειτουργούς δήμων ή περιφερειών.»

3. Ο τίτλος του άρθρου 253Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής: «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων και εγκλημάτων εμπορίας ανθρώπων και σωματεμπορίας».

4. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 253Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:
«1. Ειδικά για τις αξιόποινες πράξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 και για τις αξιόποινες πράξεις των άρθρων 187Α, 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα, η έρευνα μπορεί να συμπεριλάβει και τη διενέργεια:
α) ανακριτικής διείσδυσης, με την τήρηση των εγγυήσεων και τις διαδικασίες των επόμενων παραγράφων και όπως κατά τα λοιπά η διείσδυση προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 25Β του ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει, και στην παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 2713/1999 «Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις», εφόσον η ανακριτική διείσδυση περιορίζεται στις πράξεις που είναι απολύτως αναγκαίες για τη διακρίβωση εγκλημάτων, την τέλεση των οποίων τα μέλη της οργάνωσης είχαν προαποφασίσει,
β) ελεγχόμενων μεταφορών, με την τήρηση των ίδιων εγγυήσεων και διαδικασίες, όπως κατά τα λοιπά οι μεταφορές αυτές προβλέπονται στο άρθρο 38 του ν. 2145/ 1993 «Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεων ποινών επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων», όπως ισχύει, γ) άρσης του απορρήτου, με την τήρηση των ίδιων εγγυήσεων και διαδικασίες, όπως κατά τα λοιπά η άρση αυτή προβλέπεται στα άρθρα 4 και 5 του ν. 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις»,
δ) καταγραφής δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα με την τήρηση των ίδιων εγγυήσεων και διαδικασίες, όπως κατά τα λοιπά η καταγραφή προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 6 του παραπάνω νόμου 2713/1999 και
ε) συσχέτισης ή συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με την τήρηση των ίδιων εγγυήσεων και διαδικασίες και υπό τους ουσιαστικούς όρους και προϋποθέσεις του ν. 2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».
2. Οι ανακριτικές πράξεις της προηγούμενης παραγράφου διεξάγονται μόνο:
α) αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεσθεί αξιόποινη πράξη των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 ή αξιόποινη πράξη των άρθρων 187Α, 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα,
β) αν η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η εξιχνίαση των τρομοκρατικών πράξεων του άρθρου 187Α ή των πράξεων των άρθρων 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα είναι διαφορετικά αδύνατη ή ιδιαιτέρως δυσχερής.»

Ν. 4205/2014

Α. Στο τέλος του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται η φράση «και ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση».

Β. Στο άρθρο 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας μετά την παράγραφο 2 προστίθεται νέα παράγραφος με αριθμό 3 ως εξής, αναριθμουμένων των λοιπών παραγράφων σε 4, 5 και 6 αντιστοίχως:

«3. α) Κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 283Α, επιβάλλεται μόνον εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 και κρίνεται αιτιολογημένα ότι οι άλλοι περιοριστικοί όροι δεν επαρκούν για την επίτευξη των σκοπών του άρθρου 296, υπό την προϋπόθεση ότι ο κατηγορούμενος διώκεται για κακούργημα, έχει γνωστή διαμονή στη χώρα και:

αα) έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή για παραβίαση περιορισμών διαμονής και από την συνδρομή ενός εκ των παραπάνω στοιχείων προκύπτει σκοπός φυγής του, ή

ββ) κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από προηγούμενη αμετάκλητη καταδίκη του για ομοειδή αξιόποινη πράξη, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα.

β) Εάν η αποδιδόμενη στον κατηγορούμενο πράξη απειλείται στο νόμο με ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη ή εάν το έγκλημα τελέσθηκε κατ' εξακολούθηση ή υπάρχει μεγάλος αριθμός παθόντων από αυτό, μπορεί να διαταχθεί ο κατ' οίκον περιορισμός του με ηλεκτρονική επιτήρηση και όταν, με βάση τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης και την εν γένει προσωπικότητα του κατηγορουμένου, κρίνεται αιτιολογημένα, ότι το μέτρο αυτό παρέχει βάσιμα την προσδοκία ότι ο τελευταίος δεν θα διαπράξει άλλα εγκλήματα. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται σε υπόδικους για τα κακουργήματα των άρθρων 22 και 23 του ν. 4139/2013, των άρθρων 134, 187, 187Α, 336, 338, 339 παράγραφος 1, περιπτώσεις α' και β', 342 παράγραφοι 1 και 2, 348Α παράγραφος 4, 351Α παράγραφος 1, περιπτώσεις α' και β' και 3, 380 παράγραφοι 1 εδάφιο δεύτερο και 2 και 299 παράγραφος 1.

γ) Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθεί κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση του κατηγορουμένου και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, αν προκύπτει σκοπός φυγής του με βάση τα κριτήρια που αναφέρονται στην περίπτωση α' και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις του πρώτου εδαφίου. Στην περίπτωση αυτή, το ανώτατο όριο διάρκειας του περιοριστικού όρου είναι έξι μήνες.

δ) Μόνο η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση. Κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση δεν διατάσσεται χωρίς να προηγηθεί σχετικό αίτημα του κατηγορουμένου. Μόνο το γεγονός της μη υποβολής τέτοιου αιτήματος από τον τελευταίο δεν τον καθιστά δίχως άλλο ύποπτο φυγής ή διάπραξης νέων εγκλημάτων και αυτό δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης.

ε) Εάν ο κατηγορούμενος δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν σχετικά με τον κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση, είναι δυνατή η αντικατάστασή τους με προσωρινή κράτηση κατά το άρθρο 298. Σε περίπτωση όμως τέλεσης από τον κατηγορούμενο του εγκλήματος του άρθρου 173Α, ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση αντικαθίσταται με προσωρινή κράτηση.

στ) Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και για ανήλικο κατηγορούμενο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του, εφόσον η πράξη για την οποία κατηγορείται,

όταν τελείται από ενήλικο, απειλείται στο νόμο με ποινή κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών. Στην περίπτωση αυτή ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες και μπορεί να παρατείνεται μόνο για τρεις μήνες από το δικαστήριο, στην περίπτωση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 291. Το αίτημα για κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση υποβάλλεται σωρευτικά από τον ανήλικο κατηγορούμενο και από εκείνον που έχει την επιμέλειά του. Εάν ο ανήλικος δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν σχετικά με τον κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση ή τελέσει το έγκλημα του άρθρου 173Α, είναι δυνατή η αντικατάστασή του με προσωρινή κράτηση.»

Γ. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
«Προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί αντί: α) για κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση, όταν το μέτρο αυτό δεν επαρκεί ή δεν μπορεί να επιβληθεί λόγω έλλειψης γνωστής διαμονής του κατηγορουμένου στη χώρα ή λόγω μη υποβολής από τον τελευταίο σχετικού αιτήματος να υποβληθεί σε αυτό και β) για περιοριστικούς όρους – εάν αιτιολογημένα κριθεί ότι τα υπό στοιχεία α΄ και β΄ μέτρα δεν επαρκούν – εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού, μόνον αν ο κατηγορούμενος διώκεται για κακούργημα και δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή για παραβίαση περιορισμών διαμονής και από τη συνδρομή των ανωτέρω στοιχείων προκύπτει σκοπός φυγής του ή κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανόν, όπως προκύπτει από προηγούμενες αμετάκλητες καταδίκες του για ομοειδείς αξιόποινες πράξεις, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα.

Δ. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
«6. Η παράγραφος 4 εφαρμόζεται και για ανήλικο κατηγορούμενο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του, εφόσον η πράξη για την οποία κατηγορείται απειλείται στο νόμο με ποινή κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών».

Ε. 1. Ο τίτλος του άρθρου 283 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται με τον τίτλο: «Διαδικασία μετά την απολογία».
2. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 283 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
«1. Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 282 ο ανακριτής, αμέσως μετά την απολογία του κατηγορουμένου, μπορεί να τον αφήσει ελεύθερο ή να εκδώσει διάταξη που να του θέτει περιοριστικούς όρους ή, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του προηγούμενου άρθρου, να εκδώσει διάταξη επιβολής κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση ή, αν τα ανωτέρω μέτρα δεν επαρκούν, να εκδώσει ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένο ένταλμα προσωρινής κράτησης, αφού προηγουμένως και σε κάθε περίπτωση λάβει τη γραπτή σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα.»

ΣΤ. Μετά το άρθρο 283 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 283Α ως εξής:
«Άρθρο 283Α Κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση
1. Ως «κατ' οίκον περιορισμός» νοείται η επιβολή στον κατηγορούμενο της υποχρέωσης να μην εξέρχεται από συγκεκριμένο και ειδικά ορισμένο στη διάταξη του ανακριτή κτίριο ή σύμπλεγμα κτιρίων, που αποδεδειγμένα συνιστά τον τόπο διαμονής ή κατοικίας του. Για το σκοπό αυτόν ο κατηγορούμενος επιτηρείται με τη χρήση πρόσφορων ηλεκτρονικών μέσων. Ο κατηγορούμενος υποχρεούται να μην επεμβαίνει ή επιδρά καθ' οιονδήποτε τρόπο στα ηλεκτρονικά μέσα και στα

συναφή με την επιτήρηση δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Αρμόδια υπηρεσία παρακολουθεί και καταγράφει μέσω συστήματος γεωεντοπισμού μόνο τη γεωγραφική θέση του κατηγορούμενου και τηρεί σχετικό αρχείο.
2. Ως προς τη διάρκεια ισχύος του μέτρου του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση και τη διαδικασία άρσης, εξακολούθησης ή παράτασής της εφαρμόζονται αναλόγως τα οριζόμενα στα άρθρα 287 και 288 Κ.Π.Δ.
3. Το κόστος των ηλεκτρονικών μέσων επιτήρησης φέρει ο κατηγορούμενος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 4. Για το σκοπό αυτόν με τη διάταξη του ανακριτή επιβάλλεται η υποχρέωση προκαταβολής των εξόδων επιτήρησης για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες. Σε περίπτωση παράτασης της διάρκειας του μέτρου κατά το άρθρο 287, επιβάλλεται με το σχετικό βούλευμα η προκαταβολή των επιπλέον εξόδων. Αν για οποιονδήποτε λόγο αρθεί ή αντικατασταθεί το μέτρο πριν από τη συμπλήρωση του χρονικού διαστήματος για το οποίο έχουν προκαταβληθεί τα έξοδα, τότε με τη σχετική απόφαση, διάταξη ή βούλευμα διατάσσεται η απόδοση της διαφοράς σε εκείνον που τα προκατέβαλε. Αν ο κατηγορούμενος αθωωθεί, καταδικασθεί ή παύσει η εναντίον του ποινική δίωξη, εφαρμόζεται ως προς τη διαφορά αντίστοιχα το άρθρο 303.
4. Σε περίπτωση μη προκαταβολής των εξόδων εντός της χορηγηθείσας από τον ανακριτή προθεσμίας, ο τελευταίος, μετά από πρόταση του εισαγγελέα, επιβάλλει προσωρινή κράτηση, εκτός εάν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι ο κατηγορούμενος στερείται την οικονομική δυνατότητα να τα καταβάλει, οπότε τα έξοδα επιβάλλονται στο Δημόσιο.
5. Εκείνος σε βάρος του οποίου επιβλήθηκε το μέτρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση κρατείται μέχρι να προκαταβληθούν τα σχετικά έξοδα που του επιβλήθηκαν. Αφού καταβληθούν αυτά, οδηγείται στο αρμόδιο όργανο για την προσαρμογή του τεχνικού μέσου επιτήρησης, μαζί με τη σχετική διάταξη του ανακριτή. Εάν στη δικαστική περιφέρεια, στην οποία επιβλήθηκε το μέτρο, δεν είναι αυτό δυνατόν, ο κατηγορούμενος οδηγείται χωρίς αναβολή στην πλησιέστερη δικαστική περιφέρεια, στην οποία λειτουργεί αρμόδιο όργανο. Αφού προσαρμοσθεί και ενεργοποιηθεί ο τεχνικός εξοπλισμός για την ηλεκτρονική επιτήρηση, οδηγείται στο προκαθορισμένο κτίριο ή σύμπλεγμα κτιρίων και συντάσσεται έκθεση, αντίγραφο της οποίας εντάσσεται στη δικογραφία. Η διάρκεια του κατ' οίκον περιορισμού αρχίζει από την ημέρα έκδοσης της διάταξης επιβολής του.»

Ζ. Στην παράγραφο 7 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο τελευταίο ως εξής: «Εάν στον κατηγορούμενο επιβληθεί ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, εφαρμόζονται αντίστοιχα και τα οριζόμενα στο άρθρο 283Α, με την εξαίρεση της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου.»

Ν. 4236/2014

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 233 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής: «Σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας, όταν πρόκειται να εξετασθεί ύποπτος, κατηγορούμενος, αστικώς υπεύθυνος ή μάρτυρας ο οποίος δεν ομιλεί ή δεν κατανοεί επαρκώς την ελληνική γλώσσα, του παρέχεται χωρίς καθυστέρηση διερμηνεία. Εφόσον τούτο είναι αναγκαίο, διατίθεται διερμηνεία για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας. Το, κατά τα ανωτέρω εδάφια, δικαίωμα σε διερμηνεία περιλαμβάνει την προσήκουσα συνδρομή σε άτομα με πρόβλημα ακοής ή ομιλίας. Σε κάθε στάδιο της ποινικής διαδικασίας ο εξετάζων εξακριβώνει με κάθε πρόσφορο μέσο κατά πόσον ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ομιλεί και κατανοεί την ελληνική γλώσσα και αν χρειάζεται τη συνδρομή διερμηνέα. Ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ασκήσει αντιρρήσεις κατά της απόφασης με την οποία κρίθηκε ότι δεν είναι αναγκαία η παροχή διερμηνείας ή όταν η ποιότητα της διερμηνείας δεν

είναι επαρκής. Επί των αντιρρήσεων αποφασίζει κατά την προδικασία ο Εισαγγελέας, κατά την κύρια ανάκριση το Δικαστικό Συμβούλιο και κατά την κύρια διαδικασία το Δικαστήριο. Εφόσον απαιτείται, μπορεί να γίνεται χρήση τεχνολογίας επικοινωνιών, όπως η τηλεδιάσκεψη, το τηλέφωνο ή το διαδίκτυο, εκτός αν η προσωπική παρουσία του διερμηνέα κριθεί από τον εξετάζοντα απαραίτητη.»

2. Μετά την παράγραφο 2 του άρθρου 233 προστίθεται παράγραφος 3 ως εξής:
«Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθορίζονται τα προσόντα των προσώπων που μπορούν να περιληφθούν στον πίνακα διερμηνέων.»

Το άρθρο 236 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
«Ο διερμηνέας, πριν αναλάβει τα καθήκοντα του, οφείλει να ορκιστεί, σύμφωνα με το άρθρο 218 ενώπιον εκείνου που τον διόρισε, ότι θα μεταφράσει με ακρίβεια και πιστότητα, τηρώντας πλήρη εχεμύθεια, όλα όσα θα ειπωθούν κατά τη συζήτηση ή, αν πρόκειται για την περίπτωση του άρθρου 237, τα έγγραφα.»
Αρθρο 4 Δικαίωμα μετάφρασης ουσιωδών εγγράφων (άρθρο 3 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ)

Μετά το άρθρο 236 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 236Α ως εξής:
«1. Στους υπόπτους ή στους κατηγορούμενους που δεν κατανοούν τη γλώσσα της ποινικής διαδικασίας παρέχεται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος γραπτή μετάφραση όλων των ουσιωδών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της διαδικασίας. Τα ουσιώδη έγγραφα περιλαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση σχετική με την κατηγορία. Οι κατηγορούμενοι ή οι συνήγοροί τους δύνανται να υποβάλουν αιτιολογημένο αίτημα για το χαρακτηρισμό εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ως ουσιωδών. Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι δεν έχουν δικαίωμα σε μετάφραση χωρίων ουσιωδών εγγράφων τα οποία δεν συμβάλλουν στην κατανόηση εκ μέρους τους του περιεχομένου της εναντίον τους κατηγορίας.
2. Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις η έγγραφη μετάφραση μπορεί να αντικατασταθεί από προφορική μετάφραση ή προφορική σύνοψη του περιεχομένου των ουσιωδών εγγράφων.
3. Ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της απόφασης με την οποία κρίνεται ότι δεν απαιτείται μετάφραση εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ή όταν η ποιότητα της δεν είναι επαρκής. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται αναλόγως το έκτο εδάφιο του άρθρου 233 παράγραφος 1.
4. Ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να παραιτηθεί από το δικαίωμα μετάφρασης εγγράφων υπό την προϋπόθεση ότι έχει προηγουμένως συμβουλευθεί συνήγορο ή ότι έχει με άλλον τρόπο λάβει πλήρη γνώση των συνεπειών της παραίτησης. Η παραίτηση πρέπει να είναι προϊόν της ελεύθερης βούλησης του προσώπου και να μην περιέχει όρο ή αίρεση.»

Διαδικασία καταγραφής (άρθρο 7 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ)
Μετά το άρθρο 238 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 238Α ως εξής:
«Για την εξέταση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σε κάθε στάδιο της ποινικής διαδικασίας, όταν αυτή γίνεται με τη συνδρομή διερμηνέα ή όταν γίνεται προφορική μετάφραση ή σύνοψη βασικών εγγράφων ή για την παραίτηση των ανωτέρω από το δικαίωμα της μετάφρασης, συντάσσεται έκθεση ή γίνεται ειδική μνεία στην έκθεση που συντάσσεται από το αρμόδιο κάθε φορά όργανο.»

Έξοδα (άρθρο 4 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ)
Μετά το άρθρο 238Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 238Β ως εξής:
«Τα έξοδα διερμηνείας, καθώς και τα έξοδα της μετάφρασης των αποφάσεων που συνεπάγονται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, των εγγράφων απαγγελίας κατηγορίας και των σχετικών με

την κατηγορία δικαστικών αποφάσεων, τα οποία προκύπτουν από την εφαρμογή των άρθρων 233 επ. και 236Α του ΚΠΔ, ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας, βαρύνουν το Δημόσιο. Κατ εξαίρεση, τα ανωτέρω έξοδα μετάφρασης βαρύνουν τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο, εφόσον αυτός αποδεδειγμένα μπορεί να τα καταβάλει.»

Δικαίωμα ενημέρωσης (άρθρα 3 και 4 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ)
Μετά το άρθρο 99 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 99Α ως εξής:
«1. Ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ενημερώνεται αμέσως όσον αφορά τουλάχιστον στα ακόλουθα δικαιώματα: α) το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, β) το δικαίωμα και τις προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, γ) το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία, δ) το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης και ε) το δικαίωμα σιωπής.
2. Η ενημέρωση σύμφωνα με την παράγραφο 1 παρέχεται σε απλή και κατανοητή γλώσσα, προφορικώς ή εγγράφως, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών αναγκών των υπόπτων ή κατηγορουμένων που είναι ευάλωτα πρόσωπα.
3. Στον ύποπτο τέλεσης πράξης ή στον κατηγορούμενο, ο οποίος συλλαμβάνεται ή κρατείται, παρέχεται αμέσως έγγραφο στο οποίο καταγράφονται τα δικαιώματα του και του επιτρέπεται να το διατηρεί στην κατοχή του καθ' όλη τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας του. Το έγγραφο αυτό περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τα ακόλουθα δικαιώματα: α) το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, β) το δικαίωμα και τις προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, γ) το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία, δ) το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης, ε) το δικαίωμα σιωπής, στ) το δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας, ζ) το δικαίωμα ενημέρωσης των προξενικών αρχών και ενός επιπλέον προσώπου, η) το δικαίωμα σε επείγουσα ιατρική περίθαλψη, θ) τον ανώτατο αριθμό ωρών ή ημερών κατά τις οποίες ο κατηγορούμενος δύναται να στερηθεί της ελευθερίας του προτού προσαχθεί ενώπιον δικαστικής αρχής και ι) πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής του νόμιμου χαρακτήρα της σύλληψης ή της κράτησης.
4. Το ως άνω έγγραφο συντάσσεται σε απλή και κατανοητή γλώσσα. Όταν αυτό δεν είναι διαθέσιμο στην κατάλληλη γλώσσα, ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ενημερώνεται για τα δικαιώματα του προφορικά σε γλώσσα που κατανοεί. Το εν λόγω έγγραφο πρέπει στη συνέχεια να χορηγείται, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, σε γλώσσα που ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος κατανοεί.»

Δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας (άρθρα 7 και 8 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ)
Στο άρθρο 101 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθενται παράγραφοι 3, 4 και 5 ως εξής:
«3. Κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 1 και 2, εφόσον δεν θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, οι αρμόδιες αρχές, κατά την ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση, δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε τμήμα του υλικού, αν αυτή ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου ή αν τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, όπως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η πρόσβαση θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη διεξαγωγή έρευνας ή να βλάψει σοβαρά την εθνική ασφάλεια.
4. Για την παροχή πληροφοριών στον κατηγορούμενο, σύμφωνα με τα παραπάνω, συντάσσεται έκθεση ή γίνεται ειδική μνεία στην έκθεση που συντάσσεται αρμοδίως.
5. Ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορος του έχει το δικαίωμα να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της ενδεχόμενης παράλειψης ή άρνησης της αρμόδιας αρχής να παράσχει τις κατά τα ανωτέρω πληροφορίες. Η παράγραφος 3 του άρθρου 236Α εφαρμόζεται αναλόγως.»